

«Det er jo vanskelig – man må bare ståsette seg»

Hvordan forholder foreldre seg til sin ungdoms bruk av sosiale medier?

Kine Henriette Mjåvatn

Vibeke Husebø

Masteroppgave i barnevern

Fakultet for samfunnsvitenskap

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY – STORBYUNIVERSITETET

Mai 2023

«Det er viktig å vise tillit til at de kan styre unna det som kan gå galt»

«Det er ingenting som er viktigere enn det å være med – å være en del av et fellesskap»

© Kine Henriette Mjåvatn

© Vibeke Husebø

2023

«Det er jo vanskelig – man må bare ståsette seg» – Hvordan forholder foreldre seg til sin ungdoms bruk av sosiale medier?

Kine Henriette Mjåvatn og Vibeke Husebø

SAMMENDRAG

Sosiale medier er en stor del av ungdommers hverdag, og fenomenet sosiale medier er relativt nytt. Det bringer opp nye utfordringer for foreldregenerasjonen i dag. Ungdom og sosiale medier har i den forbindelse blitt et politisk satsingsområde for å sikre økt digital kompetanse og en trygg digital barndom. Målet med denne studien er å bidra med kunnskap om hvordan det er å være forelder til en ungdom med sosiale medier.

I denne masteroppgaven ønsker vi å utforske foreldres perspektiver på ungdom og sosiale medier gjennom følgende problemstilling: *“Hvordan forholder foreldre seg til sin ungdoms bruk av sosiale medier?”*. For å svare på den overordnede problemstillingen har vi operasjonalisert tre underproblemstillinger som gir svar på (1) hvordan foreldre forholder seg til aldersgrenser på sosiale medier (2) hvordan foreldre forholder seg til ungdommens privatliv på sosiale medier (3) hvilke potensielle problemer foreldre ser ved sin ungdoms bruk av sosiale medier.

For å besvare den overordnede problemstillingen har vi anvendt kvalitativ metode. Vi har gjennomført åtte dybdeintervjuer med foreldre til ungdom på ungdomsskolen. I arbeidet med å analysere datamaterialet brukte vi tematisk analyse. Til grunn for denne studien ligger en fortolkende tilnærming, og som teorigrunnlag har vi utforsket og anvendt *teori om perspektiver og rolleteori*.

Samlet sett finner studien at foreldrene står i en konflikt mellom å følge aldersgrenser, og ønsket om å inkludere ungdommen på sosiale medier. De aller fleste tillater sosiale medier før ungdommen er gammel nok. Foreldrene anerkjenner at ungdommens privatliv er viktig. I lys av det er det vanlig at foreldrene har mindre samtaler med ungdommen når de blir eldre, med mindre det oppstår noe alvorlig på sosiale medier. Flere velger å opprettholde *noe* kontroll, for eksempel ved å ha foreldrekontroll over ungdommens apper. Foreldrenes bekymringer for sosiale medier er knyttet til mobbing og utenforskap, voldelig innhold, falske fasader, usunne idealer og lettkledde bilder på sosiale medier. Studien kaster særlig lys over de mange dilemmaene og konfliktene som foreldre kan stå i. Dette er viktig og avgjørende kunnskap for både foreldre og de som arbeider med ungdom og sosiale medier.

ABSTRACT

Social media plays an important role in adolescents' everyday life, and the phenomenon of social media is relatively new. It brings up new challenges for today's generations of parents. Adolescents and social media have become a political focus area to increase digital competence and ensure a safe digital childhood. The aim of this study is to contribute to this field, with knowledge of what it is like to be a parent of an adolescent with social media.

In this master's thesis, we are exploring parents' perspectives on adolescents and social media through the following problem statement: *"How do parents relate to their adolescent's use of social media?"*. To answer the overall problem statement, we have operationalized three sub-questions that will answer (1) how parents deal with age restrictions on social media (2) how parents deal with the adolescent's privacy on social media (3) which potential problems parents see related to their adolescent's use of social media.

In order to answer the overall problem statement, we are applying a qualitative method. We have conducted eight in-depth interviews with parents who have an adolescent at secondary school. In the work of analyzing the data material, we used thematic analysis. This study is based on an interpretive approach, and as a theoretical basis we have explored and applied *theory of perspectives and role theory*.

All together, the study finds that parents are in a conflict between following age restrictions, and the desire to include their adolescent on social media. The vast majority allow social media before they are old enough. The parents in the study acknowledge that the adolescents' privacy is important. Therefore, it is common for the parents to have fewer conversations with their adolescent as they get older, unless something serious occurs on social media. Many choose to maintain *some* control, for example by having parental control of the adolescent's apps. The parents' concerns about social media are linked to bullying and ostracism, violent content, false facades, unhealthy ideals and scantily clad pictures on social media. The study sheds light on the many dilemmas and conflicts parents might find themselves in. This is important and crucial knowledge for both parents and people working with adolescents and social media.

FORORD

Det å skrive masteroppgave har vært en innholdsrik tid, med både oppturer og nedturer. Det har til tider vært krevende og vanskelig, men også utrolig lærerikt.

Vi ønsker å rette en stor takk til våre deltakere, som valgte å dele sine historier og erfaringer med oss. Vi setter stor pris på at dere stilte opp, selv i en hektisk hverdag som forelder. Uten dere ville ikke oppgaven blitt den samme!

Vi vil også takke vår veileder Lars E. F. Johannessen for all tid du har brukt på vår oppgave, med kloke ord, innspill og rettelser underveis. Det har betydd veldig mye for oss. Tusen takk!

Vi vil også takke hverandre for et godt samarbeid, hvor vi har motivert hverandre og delt kunnskap. Pausene våre underveis i skriveprosessen med gode samtaler og latter har vært viktig for å koble av i en svært hektisk periode med masterskriving. Takk for disse stundene!

Takk til familie, kjæreste og gode venner! Dere vet hvem dere er. Vi vil takke for all støtte og oppmuntring vi har fått fra dere i en travel og krevende periode. Vi gleder oss til å få mer energi og krefter til å være sammen med dere i tiden fremover!

Oslo, mai 2023

Kine Henriette Mjåvatn og Vibeke Husebø

INNHALDSFORTEGNELSE

SAMMENDRAG	iv
ABSTRACT	v
FORORD	vi
1. INTRODUKSJON	1
1.1 <i>STUDIENS STRUKTUR</i>	3
2. BAKGRUNN	5
2.1 <i>HVA ER SOSIALE MEDIER?</i>	5
2.1.1 <i>ET HISTORISK PERSPEKTIV PÅ SOSIALE MEDIER</i>	7
2.2 <i>BARNEVERNFAGLIG RELEVANS</i>	7
3. TEORETISKE PERSPEKTIVER, TIDLIGERE FORSKNING OG LITTERATUR PÅ FELTET	10
3.1 <i>TEORI OM PERSPEKTIVER</i>	10
3.2 <i>ROLLETEORI</i>	11
3.2.1 <i>ROLLE OG ROLLEFORVENTNINGER</i>	11
3.2.2 <i>NORMER OG SANKSJONER</i>	12
3.2.3 <i>ROLLEKONFLIKT</i>	13
3.2.4 <i>FORHANDLING AV ROLLER</i>	13
3.3 <i>TIDLIGERE FORSKNING</i>	14
3.4 <i>RÅD OG VEILEDNING TIL FORELDRE</i>	17
4. METODE	19
4.1 <i>VALG AV FORSKNINGSDESIGN</i>	19
4.1.1 <i>DYBDEINTERVJU SOM METODE</i>	19
4.2 <i>EGEN FORSKERPOSISJON</i>	20
4.3 <i>UTVALGET</i>	22
4.3.1 <i>REKRUTTERING AV DELTAKERE</i>	23
4.4 <i>FORBEREDELSE TIL INTERVJUENE</i>	24
4.4.1 <i>SEMISTRUKTURERT INTERVJUGUIDE</i>	25
4.4.2 <i>PRETEST OG PILOTINTERVJU</i>	27
4.5 <i>GJENNOMFØRING AV INTERVJUENE</i>	28
4.5.1 <i>STED FOR INTERVJUET</i>	28
4.5.2 <i>INTERVJUSITUASJONEN</i>	30
4.6 <i>ETIKK</i>	32
4.6.1 <i>NSD</i>	32
4.6.2 <i>INFORMERT OG FRITT SAMTYKKE</i>	32
4.6.3 <i>KONFIDENSIALITET</i>	33
4.7 <i>ETTERARBEID</i>	34
4.7.1 <i>TRANSKRIBERING</i>	34
4.7.2 <i>ANALYSEARBEIDET</i>	35

4.7.3 FORSKNINGENS KVALITET	38
4.8 PRESENTASJON AV DELTAKERNE	39
5. NÅR ER DE GAMLE NOK?	41
5.1 HVORDAN FORHOLDER FORELDRENE SEG TIL ALDERSGRENSER OG INKLUDERING?	41
5.1.1 FORELDRENE SYNSPUNKTER PÅ LOVER OG ANBEFALINGER FOR ALDERSGRENSER	41
5.1.2 FORELDRENE SYNSPUNKTER PÅ INKLUDERING	43
5.1.3 HVORDAN BALANSERER FORELDRENE ALDERSGRENSER OG INKLUDERING	46
5.2 OPPSUMMERING	51
6. HVORDAN VEKTLLEGES TILLIT?	53
6.1 ØKT TILLIT I TAKT MED UNGDOMMENS ALDER	53
6.1.1 HVORDAN FORHOLDER FORELDRENE SEG TIL AT UNGDOMMEN BLIR ELDRE?	53
6.1.2 HVORDAN VEKTLLEGES SAMTALE OG VEILEDNING OM SOSIALE MEDIER SAMMENLIGNET MED NÅR UNGDOMMEN VAR YNGRE?	55
6.2 HVORDAN FORHOLDER FORELDRENE SEG TIL UNGDOMMENS PRIVATLIV?	59
6.2.1 HVORDAN TILRETTELEGGES FORELDRENE FOR ÅPENHET?	60
6.2.2 TILLIT VERSUS KONTROLL	64
6.3 OPPSUMMERING	68
7. HVA GJØR NOEN SOSIALE MEDIER RISIKOFYLTE?	70
7.1 MOBBING OG UTENFORSKAP	70
7.2 VOLDELIG INNHOLD	75
7.3 FALSKER FASADER, USUNNE IDEALER OG LETTKLEDDE BILDER	79
7.4 OPPSUMMERING	83
8. OPPSUMMERING OG DISKUTERENDE AVRUNDING	85
8.1 HVORDAN FORHOLDER FORELDRE SEG TIL SIN UNGDOMS BRUK AV SOSIALE MEDIER?	85
8.2 RELASJON TIL TIDLIGERE FORSKNING	87
8.3 RÅD OG ANBEFALINGER	90
8.4 STUDIENS BIDRAG TIL FORELDRE OG DE SOM ARBEIDER MED UNGDOM OG SOSIALE MEDIER	94
8.5 VEIEN VIDERE	95
8.6 AVRUNDING	96
LITTERATUR	98
VEDLEGG	103
VEDLEGG 1: GODKJENNING FRA NSD	103
VEDLEGG 2: INFORMASJONSSKRIV OG SAMTYKKEERKLÆRING	105
VEDLEGG 3: INTERVJUGUIDE	109
VEDLEGG 4: SAMARBEIDSAVTALE	112

1. INTRODUKSJON

På rekordtid har sosiale medier blitt en helt naturlig del av hverdagen vår (Bergsjø et al, 2018, s. 9). Vi har selv vokst opp uten sosiale medier og ble først introdusert for dette i ungdomsskolealderen, og slik sett er sosiale medier et relativt nytt fenomen. I dag er de fleste barn født inn i en digital verden, hvor man tidlig blir eksponert for innhold på sosiale medier. Statistikk viser at hele 90% av barn og unge i alderen 9-18 år bruker sosiale medier (Medietilsynet, 2022, s. 1). Det viser seg også at tilnærmet alle ungdommer bruker sosiale medier fra de er 13 år gamle (Medietilsynet, 2022, s. 1). Disse tallene forteller oss at sosiale medier er en stor del av hverdagen til barn og unge i dagens samfunn.

Sosiale medier bringer inn nye problemstillinger både for foreldre og alle som er i kontakt med ungdom. Selv om sosiale medier både er til glede og nytte for ungdom, er det også uheldige sider som mobbing, voldsinntrykk og kroppspress (Bergsjø et al, 2018, s. 9). Siden sosiale medier er en stor del av familielivet i dag er digital kompetanse, beskyttelse av barn og unge på nett og digitalt foreldreskap et politisk satsingsområde. Se for eksempel regjeringens nasjonale strategi *Rett på nett*, hvor målet er å øke den digitale kompetansen til barn, foreldre og alle som arbeider med barn og unge. Strategien etterlyser også behovet for mer forskning på det å være forelder i en digital verden (Barne-og familiedepartementet, 2021, s. 4). Kulturdepartementet (NOU 2021: 3, s. 10) og Barneombudet (2019, s. 26) etterspør også mer forskning på barn og unges bruk av sosiale medier i forbindelse med skadelige virkninger, og hvordan de skal ivaretas i det digitale landskapet. Målet med denne studien er å bidra til dette feltet, med kunnskap om hvordan det er å være forelder til en ungdom med sosiale medier.

Ungdom og sosiale medier er mye forsket på, men med hovedvekt på ungdommers perspektiver. Ungdommers opplevelser av sosiale medier er et viktig studieområde, men vi må ikke glemme at det også er flere aktører på dette feltet, nemlig foreldrene. Foreldre kan stå i mange dilemmaer og utfordringer når det kommer til ungdom og sosiale medier. De som arbeider med ungdom bør også være klar over utfordringene foreldre kan stå i, og hvilken plass sosiale medier har i både ungdom og familiers liv. Det å undersøke foreldres erfaringer og tanker rundt ungdom og sosiale medier er viktig for å få en større forståelse av fenomenet

ungdom og sosiale medier. Derfor har vi valgt å studere foreldres perspektiver, da vi synes de er viktige aktører på dette feltet. Foreldres perspektiver vil undersøkes gjennom følgende problemstilling:

Hvordan forholder foreldre seg til sin ungdoms bruk av sosiale medier?

For å gjøre problemstillingen mer konkret har vi operasjonalisert problemstillingen med tre underproblemstillinger:

- 1. Hvordan forholder foreldre seg til aldersgrenser på sosiale medier?*
- 2. Hvordan forholder foreldre seg til ungdommens privatliv på sosiale medier?*
- 3. Hvilke potensielle problemer ser foreldre ved sin ungdoms bruk av sosiale medier?*

For å besvare den overordnede problemstillingen og underproblemstillingene har vi valgt å anvende kvalitativ metode. Vi gjennomførte individuelle dybdeintervjuer hvor vi intervjuet åtte foreldre, med ungdom på ungdomsskolen i alderen 13-16 år. For å komme tett innpå foreldrenes opplevelser benyttet vi oss av en semistrukturert intervjuguide.

I barnevernsloven (2021) § 1-2 defineres et barn som opp til fylte 18 år, men det finnes ingen juridisk definisjon på “ungdom” i Norge. I denne oppgaven tar vi utgangspunkt i følgende definisjon av hva en ungdom er: “Adolescence is the phase of life between childhood and adulthood, from ages 10 to 19” (World Health Organization, u.å.).

Til grunn for denne studien ligger en fortolkende tilnærming. En slik tilnærming gir oss mulighet til å forstå hvordan foreldrene erfarer situasjoner og eget liv (Jenssen, 2021, s. 91). Det gjør at vi kan søke meningen bak hvorfor foreldre handler og tenker som de gjør, og hvilke hensyn de tar i foreldrerollen når det kommer til ungdom og sosiale medier. Som teorigrunnlag i oppgaven har vi utforsket og anvendt teori om perspektiver og rolleteori.

For å svare på (1) hvordan foreldre forholder seg til aldersgrenser på sosiale medier, finner vi at foreldre står i en konflikt mellom å følge aldersgrenser, og ønsket om å inkludere ungdommen på sosiale medier. De aller fleste tillater sosiale medier før ungdommen er gammel nok. Når det gjelder (2) hvordan foreldre forholder seg til ungdommens privatliv på sosiale

medier, anerkjenner foreldrene at ungdommens privatliv er viktig. Det er vanlig at foreldrene har mindre samtaler med ungdommen når de blir eldre, med mindre det oppstår noe alvorlig på sosiale medier. Flere opprettholder noe kontroll, for eksempel ved å ha oversikt over ungdommens apper. Når det kommer til (3) hvilke potensielle problemer foreldre ser ved sin ungdoms bruk av sosiale medier, viser empirien at bekymringer er knyttet til mobbing og utenforskap, voldelig innhold, falske fasader, usunne idealer og lettkledde bilder på sosiale medier.

Denne studien kaster særlig lys over de mange dilemmaene og konfliktene som foreldre kan stå i, og hvilke bekymringer de har knyttet til sin ungdom og sosiale medier. For foreldre og de som arbeider med ungdom og sosiale medier er dette verdifull og avgjørende kunnskap. Kunnskapen er nyttig for å bedre forstå hvordan det er å være forelder til en ungdom med sosiale medier.

1.1 STUDIENS STRUKTUR

I neste kapittel “bakgrunn” begynner vi med en gjennomgang av hva sosiale medier er, og hvordan sosiale medier har vokst fram (2.1), før vi videre argumenterer for oppgavens barnevernfaglige relevans (2.2).

I studiens kapittel 3, “teori og tidligere forskning”, presenterer vi det teoretiske bakteppet for studien. Her vil vi redegjøre for teori om perspektiver (3.1), før vi tar for oss rolleteori (3.2). Vi diskuterer også tidligere forskning på feltet (3.3). Kapittelet avsluttes med en presentasjon av litteratur på feltet som gir råd og veiledning til foreldre om ungdom og sosiale medier (3.4).

I kapittel 4 drøfter vi metode og tar for oss den konkrete fremgangsmåten i produksjonen av datamaterialet. I kapittelet presenteres og diskuteres valg knyttet til forskningsdesign (4.1), egen forskerposisjon (4.2) og beskrivelse av datainnsamling ved å se nærmere på studiens utvalg (4.3), forberedelse til intervjuene (4.4) og gjennomføring av intervjuene (4.5). Til slutt skal vi diskutere undersøkelsens etiske betraktninger (4.6) og hvordan vi utførte etterarbeid med analysearbeid og vurdering av data (4.7). Vi vil også gi en presentasjon av deltakerne (4.8).

Studiens kapittel 5, “når er de gamle nok?”, er ett av tre analysekapitler i denne studien. I dette kapittelet forsøker vi å forstå hvordan foreldrene forholder seg til når ungdommene er gamle nok til å bruke sosiale medier. Vi ser på lover og anbefalinger i sammenheng med inkludering av ungdommen, og hvordan foreldrene løser denne konflikten.

Videre i neste analysekapittel, “hvordan vektlegges tillit?”, vil vi se hvordan tilliten mellom foreldrene og ungdommen øker i takt med ungdommens alder, og hvordan foreldrene forholder seg til at ungdommen blir eldre. Vi undersøker også hvordan foreldrene vektlegger samtale og veiledning om sosiale medier til ungdommen. Til slutt utforsker vi hvordan foreldrene forholder seg til ungdommens privatliv, ved å se på hvordan det tilrettelegges for åpenhet og hvordan de balanserer tillit versus kontroll.

I kapittel 7, “hva gjør noen sosiale medier risikofylte?”, utforsker vi de ulike bekymringene til foreldrene angående sosiale medier. De ulike bekymringene vises i hvordan foreldrene snakker om mobbing og utenforskap, voldelig innhold, falske fasader, usunne idealer og lettkledde bilder.

I siste kapittel vil vi begynne med å oppsummere, hvor vi presenterer våre hovedfunn (8.1). Videre diskuterer vi noen av våre funn opp mot tidligere forskning på feltet (8.2). Deretter sammenligner vi noen sentrale funn i studien med råd og anbefalinger som er rettet mot foreldre (8.3). Videre diskuterer vi hvordan denne studien kan være nyttig for foreldre eller de som arbeider med ungdom og sosiale medier (8.4). Avslutningsvis kommer vi med forslag til videre forskning (8.5), før vi avrunder kapittelet med noen avsluttende betraktninger (8.6).

2. BAKGRUNN

I dette bakgrunnskapitlet vil vi definere sosiale medier, hvor vi også ser nærmere på hvordan ungdom bruker sosiale medier (2.1). For å danne en forståelse av sosiale medier som et fenomen gir vi også en kort fremstilling av hvordan sosiale medier har vokst fram. Til slutt redegjør og argumenterer vi for hvorfor foreldres opplevelser av sin ungdom og sosiale medier er av barnevernfaglig relevans (2.2).

2.1 HVA ER SOSIALE MEDIER?

Sosiale medier er en sekkebetegnelse som omfatter ulike nettverkstjenester som for eksempel Snapchat, Facebook, Youtube og Instagram (Hannemyr et al, 2015, s. 99). En enkel definisjon av sosiale medier er: "Sosiale medier er nettsider og apper som tilrettelegger for å skape og dele innhold, og å delta i sosiale nettverk" (Enli & Aalen, 2023). Sosiale medier kan være et upresist begrep, og det kan både brukes om privatpersoner som kommuniserer med andre brukere, men også nyhetsformidling, markedsføring og politiske ytringer (Enli & Aalen, 2023). Sosiale medier har endret måten folk kommuniserer på, som igjen endrer dynamikken i sosiale bånd og nettverk (Hannemyr et al, 2015, s. 102). Før var det vanlig at man ringte på døren til hverandre eller tok en telefon, men i dag muliggjør sosiale medier at man kan nå hverandre til enhver tid uansett hvor man befinner seg.

Det som skiller sosiale medier fra andre massemedier er at sosiale medier er symmetriske, hvor kommunikasjonen går begge veier. Dermed er det "sosialt". Andre massemedier kommuniserer i hovedsak fra en avsender og er ensidig (Hannemyr et al, 2015, s. 102). Det kan være ulikt hvordan hver enkelt definerer et sosialt medium (Bergsjø et al, 2018, s. 18). Noen tjenester faller åpenbart innenfor definisjonen sosiale medier (for eksempel Facebook og Instagram), men andre tjenester er ikke alltid så lett å definere. Det kan for eksempel være apper hvor det ikke er direkte kommunikasjon, men man kan skape innhold og dele med andre brukere. I denne oppgaven brukes "sosiale medier" som en samlebetegnelse for alle digitale plattformer hvor man kan kommunisere med hverandre. I intervjuene lot vi det være opp til hver enkelt forelder å definere et sosialt medium.

Et kjennetegn ved sosiale medier er at store aktører bruker algoritmer for å nå ut til brukere på sosiale medier. Algoritmer er matematiske beregninger som analyserer brukerens interesser og hva den enkelte har glede av. Algoritmene avgjør hva en skal eksponeres for, som for eksempel en type reklame (Enli & Aalen, 2023). Barn og unge kan ofte være lite kritisk til det de ser og leser, og slike algoritmer kan påvirke barn og unges holdninger og syn på verden (Bergsjø et al, 2018, s. 26).

Barneombudet har i rapporten *Barn om digitale medier* bedt en ekspertgruppe med ungdom dele hva de bruker sosiale medier til. Ungdommene forteller at sosiale medier er viktig i deres liv, og at de ikke kan se for seg et liv uten (Barneombudet, 2019, s. 8). Sosiale medier forklares som et verktøy for å holde seg oppdatert på hva som skjer, for eksempel arrangementer på Facebook. Ungdommen forteller også at de er sosiale og kommuniserer med andre som familie, venner og bekjente. Sosiale medier vektlegges som viktig fordi det tillater ungdommene å ta del i ting selv om de ikke fysisk er til stede. Underholdning er også en del av hverdagen på sosiale medier, som gaming eller å høre og dele musikk (Barneombudet, 2019, s. 9). De mest brukte sosiale mediene blant ungdom er Youtube, Snapchat, TikTok, Instagram og Messenger (Medietilsynet, 2022, s. 3). De ulike sosiale mediene vil bli forklart i analysen, underveis som de tas opp av foreldrene.

Foreldre til ungdom i dag er den første generasjonen foreldre som ikke har hatt sosiale medier i egen ungdomstid, men som allikevel må forholde seg til at ungdommen vokser opp med det. Tidligere barne- og likestillingsminister Linda Hofstad Helleland beskrev dette generasjonsskiftet som: "Barna er født inn i dette, men foreldrene er første generasjons digitale foreldre. Det er ikke lett når du ikke har noen til å guide deg" (Skjesol, 2018). Det at sosiale medier er såpass nytt krever at foreldre må sette seg inn i tekniske ferdigheter ved sosiale medier, og tilegne seg kompetanse om digitalt foreldreskap. Det innebærer også at de må forstå hvordan sosiale medier påvirker barn og unge (Barne- og familiedepartementet, 2021, s. 4). For å forstå den raske utviklingen av sosiale medier, vil vi videre se på hvordan det har vokst fram.

2.1.1 ET HISTORISK PERSPEKTIV PÅ SOSIALE MEDIER

Internett slik vi kjenner det i dag, hadde sin start på 1960-tallet. Da var brukerne fagspesialister, og datamaskinen ble brukt til for eksempel lønnsberegninger og skatteberegninger (Hannemyr et al, 2015, s. 10). På 1980-tallet ble det mulig å samarbeide om samme dokumenter med tekstbehandling og regnskap, på felles plattformer. Dermed ble datakommunikasjonen noe sosialt, og ikke bare teknisk. Brukerne ble dermed produsenter av informasjon. I 1990-årene ble internett en del av private hjem, men også en del av handel, forskning og nyhetsmedier. Datamaskinen ble en terminal for internett, og datateknologien ble til digitale medier, som skapte et kompleks informasjons- og kommunikasjonssystem (Hannemyr et al, 2015, s. 10). Internett har ført til en globalisering, som muliggjør kontakt og påvirkning på tvers av geografiske avstander.

Ved tusenårsskiftet kom gjennombruddet for blogger, sosiale medier, Google, smarttelefoner og stedstjenester. Medier som dataspill ble også etablert. Internett og digitale medier ble rettet mot bruker og innhold. Kommunikasjonen i dag er i stadig større grad knyttet til sosiale medier, som alltid er tilgjengelig for oss. Noen av de mest populære sosiale mediene for ungdom i dag er ikke mer enn 10-12 år gamle (Bergsjø et al, 2018, s. 13). Internett er også et lagringssted hvor ubegrensede mengder data kan lagres og gjenfinnes. Det er ingenting som tyder på at utviklingen vil flate ut. Sosiale medier trenger seg stadig inn i flere deler av livene våre (Bergsjø et al, 2018, s. 13). Alle som blir født i dag vil ha en digital oppvekst, hvor det er vanlig at man snakker med venner gjennom en skjerm (Bergsjø et al, 2018, s. 12).

2.2 BARNEVERN FAGLIG RELEVANS

I tillegg til at sosiale medier bringer opp nye problemstillinger hos foreldre, vil disse problemstillingene også dukke opp hos alle som arbeider med ungdom og familier. Som blant annet kontaktperson i barneverntjenesten eller som miljøterapeut på barneverninstitusjon vil man møte ungdom og familier som er på nett og bruker sosiale medier. Siden det er så mange unge med sosiale medier er det viktig at den digitale hverdagen til ungdom blir så trygg som mulig, som også er en del av det offentliges ansvar (Barneombudet, 2019, s. 3). For å hjelpe barn, unge og familier er det en forutsetning at alle som arbeider med denne gruppen har

kunnskap om og anerkjenner den medialiserte hverdagen, og hvilken betydning det har i de fleste sitt liv i dag (NOU 2021: 3, s. 99).

For å styrke barns rettigheter og beskyttelse vedtok FNs barnekomité i mars 2021 en generell kommentar nr. 25 om barns rettigheter relatert til det digitale miljøet (FNs barnekomité, 2021). Kommentaren klargjør hva det digitale livet betyr for barns rettigheter, frihet, privatliv, ikke-diskriminering og beskyttelse med mer. Dette er verdifulle retningslinjer som må tas i betraktning når man arbeider med *barnets beste* som både er forankret i *Grunnloven* (1814) § 104, og i barnevernsloven (2021) § 1-3. Hensynet til barnets beste handler om at den enkelte har et ansvar for å anerkjenne at barn er sårbare, og at de på alle samfunnsområder har rett til beskyttelse. Det innebærer ivaretagelse av barn og unges identitet, opprettholdelse av relasjoner, omsorg og sikkerhet. Hensynet til barnets beste gjelder i alle aspekter ved barn og unges liv, også sosiale medier. I lys av dette har alle som arbeider med barn og unge et stort ansvar for å sikre at de blir beskyttet i det digitale livet, for eksempel ved å skåne mot risikoer på nett.

Siden sosiale medier er en stor del av oppveksten til barn og unge i dag, vil det være viktigere enn noen gang at alle med ansvar for barn og ungdom skaper trygge rammer for bruk av sosiale medier (Barne- og familiedepartementet, 2021, s. 7). Det krever kunnskap hos alle som arbeider med ungdom – for å beskytte dem på nett, styrke deres digitale rettigheter og legge til rette for utvikling av den kompetansen de trenger for å være trygge på sosiale medier (Barne- og familiedepartementet, 2021, s. 6).

For å beskytte ungdom og hjelpe familier, vil det også være nyttig å ha kunnskap om hvilke utfordringer foreldre står i, og hvordan de opplever ansvaret for ungdommens bruk av sosiale medier. Vi håper med denne masteroppgaven at vi kan bidra til å belyse nettopp dette feltet. Siden sosiale medier er en stor del av familieliv i dag, kan kunnskap om sosiale medier føre til en dypere forståelse av familiers dynamikk. Dermed kan man få en bedre forståelse av familiens situasjon og behov, og hvordan utfordringer kan løses. Det er derfor nødvendig at alle i kontakt med ungdom og familier har kunnskap om digitalt foreldreskap og hva det innebærer (Barne- og familiedepartementet, 2021, s. 4). Det kan ses i lys av at foreldre har mindre

kompetanse om det digitale sammenlignet med ungdommen sin, og flere har behov for råd rundt den "digitale oppveksten".

Kulturdepartementet legger vekt på at det må arbeides forebyggende mot at barn og unge skal få skadevirkninger ved eksponering av innhold på sosiale medier (NOU 2021: 3, s. 11). Det krever kompetansekrevende tiltak som kan hjelpe barn og unge til å bruke sosiale medier på en kompetent måte. Å ha kunnskapsrike voksne som arbeider med ungdom, kan altså bidra til å forebygge risikofaktorer ved å veilede til god og trygg bruk av sosiale medier. Det kan også være forebyggende ved at man kan hjelpe foreldre i håndtering av ungdom og sosiale medier.

3. TEORETISKE PERSPEKTIVER, TIDLIGERE FORSKNING OG LITTERATUR PÅ FELTET

I dette kapitlet redegjør vi for det teoretiske rammeverket som danner bakteppe for oppgaven. For å prøve å forstå foreldrenes ståsted i denne studien, vil vi først utforske og presentere teori om perspektiver (3.1). Videre vil vi ta for oss rolleteori (3.2), før vi presenterer tidligere forskning som er gjort på feltet (3.3). Til slutt vil vi se på annen litteratur på feltet, som er råd og veiledning til foreldre om sosiale medier (3.4).

3.1 TEORI OM PERSPEKTIVER

For å undersøke foreldrenes erfaringer og opplevelser er det essensielt å prøve å forstå foreldrene fra deres ståsted i verden. Det handler om å gå inn i fremmede verdener og gjøre dem forståelige (Fangen, 2010, s. 12). Å innta foreldrenes perspektiver gir oss muligheten til å forstå *hvordan* og *hvorfor* de handler på bestemte måter i ulike situasjoner. Et perspektiv kan beskrives som en vinkling på virkeligheten – et ståsted hvor den enkelte prøver å forstå verden (Charon, 2007, s. 3). Mennesker vil alltid se verden gjennom perspektiver, som innebærer tanker, ideer, verdier og antakelser. Perspektiver muliggjør at mennesket kan se deler av virkeligheten, men ikke alt – for det er ikke mulig å se alle perspektiver på en situasjon samtidig. Allikevel er det å ha perspektiver på verden viktig, for det er slik man skaper mening av hvordan verden er (Charon, 2007, s. 6). Hvordan man ser og tolker verden, er også det som blir virkeligheten og sannheten til den enkelte. Perspektiver blir derfor bestemmende for hvorfor en handler på en viss måte (Fangen, 2010, s. 40).

Hvordan den enkelte ser verden er påvirket av samfunnet rundt. Perspektivene man har med seg er et resultat av å være en del av et sosialt system (Charon, 2007, s. 9). Perspektivene vi har på verden utvikles på bakgrunn av sosiale situasjoner og prosesser vi har opplevd (Fangen, 2010, s. 40). Å snakke og være med andre mennesker kan gjøre at den enkelte endrer perspektiver, og ser på en situasjon fra et nytt ståsted (Charon, 2007, s. 12). Ideer, tanker og antakelser vi har med oss er formet av den sosiale interaksjonen man er en del av – både tidligere opplevelser, andre folk og framtiden (Charon, 2007, s. 29). Mennesker er alltid i en

prosess hvor den enkelte blir påvirket av samfunnet rundt gjennom sosial interaksjon med andre mennesker (Fangen, 2010, s. 40). Det fører til at meninger, verdier og ideer hele tiden kan endres og påvirkes i samhandling med andre.

Når vi fokuserer på menneskers personlige livserfaringer, gir det oss muligheten til å se hvor ulikt foreldre til ungdom kan oppleve og erfare sosiale medier (Charon, 2007, s. 5). For å søke å forstå foreldrenes perspektiver er fokus på deres egen forståelse, deres oppfattelser av hva som har skjedd og hvordan de har tenkt (Fangen, 2010, s. 15). Målet vårt er å sette leseren i skoene til foreldre med ungdom ved å prøve å forstå deres unike perspektiver. For å få tak på disse perspektivene vil vi bruke rolleteori, ettersom dette er et nyttig perspektiv for å undersøke sosiale posisjoner og hvorfor foreldrene i vår studie tenker og handler som de gjør.

3.2 ROLLETEORI

Før vi går videre er det viktig å anerkjenne at rolleteorien har blitt kritisert, hvor det stilles spørsmål ved teoriens nøyaktighet når det gjelder å skildre menneskelig atferd. Rolleteorien kritiseres for å gi et statisk bilde av sosialt liv. Kritikken går også på at identiteter er langt mer flertydig og flytende enn hva rolleteorien gir inntrykk av (Johannessen et al, 2018, s. 244). Allikevel ser vi at rolleteori besitter nyttige begreper og innsikter som er fruktbare for å forstå foreldres tanker og handlinger, men også for å forstå samspillet mellom det individuelle liv og mer generelle sosiale mønstre.

3.2.1 ROLLE OG ROLLEFORVENTNINGER

En *rolle* er en sosial posisjon som det stilles bestemte *forventninger* til (Schiefløe, 2019, s. 203). Forventningene som stilles til en rolle påvirker atferd og gjør at vi oppfører oss på bestemte måter. Begrepet rolle handler om å uttrykke at mennesker vokser inn i et strukturert samfunn. Vi blir samfunnsmedlemmer ved og sosialiseres inn i ulike roller. Det stilles oppgaver, krav og rettigheter til oss ved at omverden behandler oss på en bestemt måte (Østerberg, 2012, s. 48). En foreldrerolle vil ha bestemte forventninger knyttet til seg – for eksempel ved at barnet ditt har forventninger til deg som en forelder. En rolle er internalisert ved at normer og verdier blir en del av deg (Østerberg, 2012, s. 93). Man lærer seg hvordan man skal tilpasse seg samfunnet

(Raaheim, 2019, s. 109). Det er nettopp dette vi ønsker å utforske i oppgaven – hvordan forventninger fra miljøet rundt, men også indre forventninger er med på å forme hvordan foreldrene tenker og handler.

Man kan skille mellom en *formell rolle* og *uformell rolle*. En formell rolle reguleres av formelle normer og sanksjoner, for eksempel yrkesrollen (Johannessen et al, 2018, s. 219). En uformell rolle er regulert gjennom uformelle normer og sanksjoner, for eksempel rollen som en mor eller far. En uformell rolle som forelder, vil ikke være fri fra formell regulering, fordi man for eksempel er underlagt Norges lover. Skillet mellom formelle og uformelle roller bør derfor ikke overdrives (Johannessen et al, 2018, s. 221). Det er hovedsakelig den uformelle rollen vi er ute etter å utforske i denne oppgaven. Vi ønsker å se på foreldrerollen i det normale hverdagslivet, og undersøke hvordan rollen som forelder til ungdom med sosiale medier oppleves.

Det finnes ulike typer roller, hvor alle roller vil ha ulik problematikk å forholde seg til. I rollen som forelder er det blant annet ulike hensyn å ta avhengig av kjønn på ungdommen – det vil være forskjell på å være forelder til en gutt eller jente. Det fører til at man i rollen som forelder til gutt eller jente kan tenke og gjøre ting ulikt, noe vi kommer tilbake til i kapittel 7.

3.2.2 NORMER OG SANKSJONER

Normer er en samlebetegnelse for en rekke forventninger som påvirker vår atferd i de ulike rollene (Østerberg, 2012, s. 75). Når det er stabile forventninger til en rolle, gjentatt over lenger tid, oppstår det en norm (Raaheim, 2019, s. 47). Normer gir retning og mening i livene vi lever (Johannessen et al, 2018, s. 218). Normer påvirker oss ved at det legger føringer for hvordan vi skal opptre i ulike situasjoner. For eksempel hva man bør gjøre og ikke bør gjøre, eller hva man må og ikke må i ulike situasjoner. Normer kan ikke bare forstås som en ytre tvang – man kan også handle i tråd med rollens forventninger fordi man opplever dem som rimelige og meningsfylte (Johannessen et al, 2018, s. 222). Normene vil da ikke oppleves som en forventning fra andre, men heller en indre forventning til oss selv.

Det er vanlig å skille mellom *formelle normer* og *uformelle normer*. Formelle normer er nedskrevne lover og regler i samfunnet. For eksempel retningslinjer og regler på en arbeidsplass. Motsatt er uformelle normer delte forestillinger i samfunnet om hvordan det er

forventet at man skal oppføre seg i en situasjon (Johannessen et al, 2018, s. 220). Uformelle normer opprettholdes gjennom folks samhandling i hverdagen. Foreldre må både forholde seg til de formelle og uformelle normene i samfunnet, men det er først og fremst de uformelle normene vi vil se på når vi undersøker ungdom og sosiale medier. Det er de uformelle normene vi er opptatt av fordi det er nyttig for å belyse hvilke forventninger foreldrene selv opplever, som ikke er skrevet ned noen plass, men heller noe den enkelte bare vet og gjør.

Normer fastholdes gjennom sanksjoner. Ved å følge normer møter vi positive sanksjoner, og ved å bryte normer kan det føre til negative sanksjoner (Johannessen et al, 2018, s. 221). Positive sanksjoner kan være anerkjennelse og skryt, og negative sanksjoner kan eksempelvis være kjeft, dårlig stemning eller baksnakking. I analysen av datamaterialet er vi interessert i å undersøke hvordan mulige sanksjoner påvirker hvordan foreldrene tenker og handler når det kommer til ungdommens bruk av sosiale medier.

3.2.3 ROLLEKONFLIKT

En rollekonflikt oppstår når forventninger står i motsetning til hverandre (Johannessen et al, 2018, s. 227). I en rollekonflikt kan ulike aktører eller samme aktør ha motstridende forventninger til en og samme rolle. Rollekonflikter kan føre til vanskeligheter når det kommer til å tilfredsstille alle krav, og man kan bli stående i et press mellom ulike forventninger og handlingsmuligheter (Schiefløe, 2019, s. 207). Det oppstår et press når flere normsendere sender ut ulike forventninger til en og samme person for å få innflytelse over personen (Schiefløe, 2019, s. 208). Da må personen velge en side ut fra hva som anses som det mest hensiktsmessige å gjøre. Det handler altså om at man utsettes for motstridende krav og forventninger fra omverden. I vår oppgave vil vi prøve å kartlegge disse konfliktene, og hvordan foreldrene går inn for å løse dem.

3.2.4 FORHANDLING AV ROLLER

Roller kan forhandles, og hva rollen blir til avhenger derfor av hvem som oppfyller rollen (Schiefløe, 2019, s. 203). Forhandlinger av roller handler om hvordan personen håndterer ulike rolleforventninger og løser dem. Det må gjøres en avveining av rollekonflikten, hvor det ofte tas

hensyn til hvor strenge normene er og mulige sanksjoner (Johannessen et al, 2018; Schiefloe, 2019). Å håndtere en rollekonflikt innebærer at aktørene vurderer muligheter, begrensninger, fordeler og ulemper (Schiefloe, 2019, s. 208). I denne oppgaven vil vi undersøke hvordan foreldrene forholder seg til ulike rolleforventninger, og hva de ser på som hensiktsmessig å gjøre i situasjoner som omhandler deres ungdom og sosiale medier.

I kapittel 5, 6 og 7 vil vi anlegge denne teorien på dataene våre for å se på hvordan foreldre forholder seg til aldersgrenser på sosiale medier, hvordan foreldre forholder seg til ungdommens privatliv på sosiale medier og hvilke potensielle problemer foreldre ser ved sin ungdoms bruk av sosiale medier.

3.3 TIDLIGERE FORSKNING

I dette delkapittelet vil vi redegjøre for et utvalg av tidligere forskning med særlig relevans for prosjektet vårt. I litteraturgjennomgangen av relevant forskning finner vi at det foreligger mye forskning på ungdom og sosiale medier, særlig internasjonal forskning. Vi vil derfor i det videre presentere både norsk og internasjonal forskning. I gjennomgangen viser det seg at forskning på ungdom og sosiale medier gjerne har vært knyttet til risikoer ved sosiale medier, psykisk helse og ungdommers privatliv. Se for eksempel Dahle, Hodøl, Kro og Økland (2020), Franchina og Coco (2018) og Daneels og Vanwynsberghe (2017).

Mye av forskningen som finnes på feltet har sett på ungdommers perspektiv. Derfor vil vi i denne litteraturgjennomgangen starte med å presentere forskning fra ungdommers perspektiv, før vi går inn på litteratur som fokuserer både på ungdommers og foreldres perspektiver. Til slutt tar vi for oss den mindre litteraturen om foreldres opplevelser av ungdom og sosiale medier. Målet er å vise hvordan sosiale medier faktisk oppleves.

Sosiale medier er et relativt nytt fenomen som stadig er i utvikling. Bakken, Hegna og Sletten (2021) har sett nærmere på hva teknologi og sosiale medier har betydd for ungdom de tre siste tiårene i artikkelen *Offline, online. Digitale ungdomsliv gjennom tre tiår*. De finner at de digitale endringene har vært store både for ungdom og familieliv, som har bidratt til nye foreldrepraksiser. Det har vært en dreining fra å være ute med venner til å være med venner på sosiale medier – som er den nye måten å være sammen på. Den digitale arenaen har blitt et

sted hvor ungdomslivet utspiller seg. I lys av det har det vært en nedgang i lovbrudd og normbrudd hos ungdom, fordi de tilbringer mer tid hjemme sammenlignet med tidligere. Bakken et al (2021) finner at sosiale medier er den nye sosiale arenaen som muliggjør at unge begår og blir utsatt for grenseoverskridelser og kriminelle handlinger. Bakken et al (2021) finner også at ungdom ikke nødvendigvis markerer en avstand fra foreldrene sine gjennom en løsrivelsesprosess når de blir eldre. Relasjonen mellom ungdom og foreldre beskrives heller som et vennskap, hvor ungdommen søker å inkludere foreldrene som støttespillere i bruken av sosiale medier.

Medietilsynets (2022) rapport *Barn og unges bruk av sosiale medier* er en del av undersøkelsen *Barn og Medier 2022*, og er basert på en undersøkelse med ca. 3200 9-18-åringene. Det er i tillegg gjennomført en foreldreundersøkelse med ca. 2200 respondenter med barn i alderen 1-17 år. Resultatene viser til at 85 prosent av 11-åringene i undersøkelsen bruker ett eller flere sosiale medier. Fra 13-årsalder bruker nesten alle sosiale medier. Youtube er det sosiale mediet som er vanlig å få tidligst. Instagram og Snapchat viser seg å være de plattformene hvor ungdom først får en egen bruker. Rapporten undersøker også kjønnsforskjeller når det kommer til bruk av de ulike sosiale mediene i alderen 12-16 år. Det viser seg at begge kjønn er aktive på Snapchat i like stor grad, men at jenter i større grad bruker Instagram og Tiktok. På den andre siden bruker gutter mer tid på gaming og Youtube.

Staksrud og Ólafsson (2019) har utarbeidet en rapport som ligger svært nært temaet i vårt prosjekt. Rapporten *Tilgang, bruk, risiko og muligheter: Norske barn på internett. Resultater fra EU Kids Online-undersøkelsen i Norge* er basert på kvantitative undersøkelser med barn og unge i aldersgruppen 9-17 år, samt en av deres foreldre/foresatte. Rapporten går inn på tilgang til og bruk av internett, risiko og skade, mobbing og seksuelle bilder. Den undersøker videre foreldres tanker og erfaringer knyttet til unge og sosiale medier. Staksrud og Ólafsson (2019) finner blant annet at foreldre gir rom til å utforske sosiale medier på egen hånd, men at det også anses som viktig å snakke med barn og unge om bruk av digitale teknologier. Det viser seg at det er vanlig at foreldre søker informasjon og råd hos familie og venner. Når det kommer til seksuelle meldinger og bildedeling viser rapporten at ungdoms interesse for dette øker med alderen. Det er heller ikke uvanlig at unge kan bli eksponert for nettinhold eller diskusjoner om

det å være tynn, hvor over halvparten av jentene i 14-årsalderen har erfaring med dette. Motsatt er gutter mer opptatt av spilling over nett. Resultatene viser at foreldrene i stor grad mener at de kan hjelpe barna med negative opplevelser på nett. I lys av dette er det flere foreldre som har regler når det kommer til nettbruk.

Når det kommer til internasjonal forskning har Franchina og Coco (2018) gjennomført en litteraturstudie, og tatt for seg den eksisterende forskningen som omhandler sosiale mediers påvirkning på ungdommers kroppsbilde. Forskerne påpeker at det finnes mindre forskning på gutter sammenlignet med jenter når det kommer til sosiale medier og kroppsbilde. I studien finner de at sosiale medier er en bidragsyter når det kommer til kroppspress og misnøye med egen kropp, både når det gjelder jenter og gutter. Spesielt i ungdomsårene er det vanlig å sammenligne seg selv med andre på sosiale medier. Igjen kan dette føre til at man enten føler seg mislykket eller får en bekreftelse på at man lever opp til idealene. Studien kommer fram til noen klare ulikheter mellom jenter og gutter. Jentene blir påvirket av modeller og tynne jenter som de eksponeres for på sosiale medier. Motsatt blir guttene påvirket av muskuløse mannlige kropper, som kan føre til press på å øke muskler eller gå ned i vekt. En konsekvens av usunne idealer på sosiale medier er lav selvtillit og dårligere psykisk helse både hos jenter og gutter.

Daneels og Vanwynsberghe (2017) har utført en kvalitativ studie i Belgia med både foreldre og ungdommer i alderen 12-18 år. Studien beskriver at foreldrene i en teknologisk verden sliter med at de ikke vet hvordan de skal veilede ungdommen i bruk av sosiale medier. Derfor bruker foreldrene ulike strategier, som forskerne omtaler som *foreldremekling*. Studien identifiserer tre ulike typer meklingsstrategier som foreldrene bruker; 1) *aktiv mekling*, 2) *restriktiv mekling* og 3) *fjern mekling*. Aktiv mekling handler om å kommunisere åpent med ungdommen om sosiale medier, og fokuset er på sikkerhet på de ulike plattformene. Ved restriktiv mekling er foreldrene opptatt av ungdommens tidsbruk på sosiale medier. Fjern mekling diskuteres på to ulike måter i artikkelen; fjern mekling med hensyn og fjern mekling med tilsyn. Fjern mekling med hensyn handler om at foreldrene innser at de ikke klarer å ha full kontroll på ungdommens sosiale medier. Da gis ungdommen privatliv, og foreldrene stoler på at ungdommen er "smart nok" og selv tar ansvar som en del av å bli eldre. Ved fjern mekling med tilsyn gir foreldrene en del tillit til ungdommens bruk av sosiale medier, men bruker metoder for

å overvåke. Tekstmeldinger viste seg å være for personlig å sjekke, derfor benyttet foreldrene seg av for eksempel sporing eller styrte hvilke apper ungdommen skulle ha tilgang på.

Digitale dilemmaer er en undersøkelse om barns debut på mobil og sosiale medier gjennomført av Medietilsynet (2023). Rapporten finner at det er vanskelig for foreldre å holde igjen på aldersgrensen som er 13 år på sosiale medier, og det oppstår usikkerhet hos foreldrene. Blant annet fordi de ikke vil at barna skal skille seg fra andre barn ved å ikke ha sosiale medier. Noen bruker foreldregrupper for å komme til enighet, men andre er skeptiske til å bruke andre foreldre til hjelp og veiledning. I tillegg konkluderer rapporten med at flere har en del kontroll på barnas bruk av sosiale medier, men også at dette kan ha en negativ effekt på tillitsforholdet mellom barn og foreldre.

Dahle, Hodøl, Kro og Økland (2020) har på vegne av *Barnevakten* gjennomført en kvantitativ undersøkelse kalt *Skjermet barndom?* som blant annet undersøker foreldres behov for kunnskap, råd og veiledning vedrørende barn og ungdoms bruk av sosiale medier. Studien finner i likhet med Medietilsynet (2023) at 13-årsgrensen på sosiale medier kan utgjøre spesielle utfordringer hos foreldrene, og barn som får sosiale medier under 13 år øker. En del av foreldres oppdrageransvar er å lære barna hvordan de skal forholde seg til sosiale medier. Funnene viser at jo eldre ungdommen blir, jo mindre oversikt har også foreldrene. I likhet med Staksrud og Ólafsson (2019) finner Dahle et al (2020) også at foreldre har bekymringer rundt mobbing og seksualisert innhold, men også voldsbruk i spill. Funnene viser også at mange foreldre har et ønske om å beskytte mot risiko på nett gjennom samtale, men at mange i praksis ikke har disse samtalene med ungdommen selv om de anser det som viktig.

3.4 RÅD OG VEILEDNING TIL FORELDRE

I tillegg til tidligere forskning presentert i den foregående delen, finnes det en rekke råd og veiledninger til foreldre, som er formulert av fagfolk med kompetanse på feltet. Målet med slik litteratur er å nå ut til og veilede foreldre som skal håndtere ungdom og sosiale medier. I denne delen vil vi ta for oss tre ulike tekster som er publisert av anerkjente aktører på feltet, som Redd Barna (u.å.) og Medietilsynet (2021).

Redd Barna (u.å.) har utarbeidet en veileder hvor man kan finne informasjon om hvordan foreldre kan hjelpe barnet sitt å være trygg på sosiale medier. Viktigheten av en slik veileder begrunnes med at barn bruker sosiale medier fra stadig yngre alder, og at veiledning til foreldre derfor er nødvendig. I tillegg belyser Redd Barna (u.å.) at 51 prosent av 9-åringer har profil i sosiale medier. Veilederen tar opp flere spørsmål som foreldre kan lure på. For eksempel “hvordan skal jeg forholde meg til aldersgrenser?” eller “fører sosiale medier til økt kroppspress?”. Redd Barna (u.å.) svarer på spørsmålene, og kommer med tips til hva foreldre bør snakke med barn og ungdom om. Blant annet anbefales det at foreldre må gjøre vurderinger av om barnet er gammelt nok for sosiale medier og at foreldre jevnlig bør ha dialog med barn og unge om sosiale medier.

Medietilsynet (2021) har også publisert en veileder til foreldre som heter *Skal – skal ikke... Barnet mitt på sosiale medier – dette trenger du å vite*. Målet er å rådføre foreldre rundt hva en bør tenke på, vite om og snakke med barn og unge om før de begynner å bruke sosiale medier. Blant annet tas utfordringer som aldersgrenser opp og egen profil på sosiale medier. Medietilsynet (2021) legger vekt på at foreldre bør snakke med ungdommen om hvorfor de ulike aldersgrensene er satt. Det anbefales også at foreldre bør gjøre vurderinger av modenheten til barn og ungdom, og om den enkelte takler innholdet på de ulike appene. I tillegg rådføres foreldre til å informere barn og unge om at de kan komme til dem med både små og store problemer.

Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (u.å.) har utarbeidet en nettside til foreldre med råd om ungdom og sosiale medier. Målet deres er å vise foreldre hvordan de kan veilede og sette grenser på en god måte i det digitale universet (Bufdir, u.å.). En av anbefalingene som gis til foreldre er at skolemiljøet og klassen til ungdommen bør brukes aktivt for å dele refleksjoner og erfaringer. Foreldre rådføres også til å ha en god og åpen dialog med barn og ungdom, også om de positive sidene ved sosiale medier. I veilederen vektlegges det at barn og unge ikke skal ha frie tøyler på nettet, og at det er foreldrenes ansvar å spørre barna hvem de er med på sosiale medier, grupper de er en del av, hvilke sosiale medier de bruker og hva ungdommen bruker de til (Bufdir, u.å.). Vi vil komme tilbake til disse rådene og anbefalingene i en diskuterende avrunding i kapittel 8.

4. METODE

For å studere foreldres opplevelser av ungdom og sosiale medier har vi gjennomført en kvalitativ undersøkelse. I det følgende kapittelet skal vi ta for oss den konkrete fremgangsmåten i produksjonen av datamaterialet, både før, under og etter innsamling av data. Vi vil begynne med å diskutere valg knyttet til forskningsdesign (4.1) og egen forskerposisjon (4.2). Så følger en diskusjon og beskrivelse av datainnsamling ved å se nærmere på studiens utvalg (4.3), forberedelse til intervjuene (4.4) og gjennomføring av intervjuene (4.5). Til slutt skal vi diskutere undersøkelsens etiske betraktninger (4.6) og hvordan vi utførte etterarbeid med analysearbeid og vurdering av data (4.7). Vi vil også gi en presentasjon av deltakerne (4.8).

4.1 VALG AV FORSKNINGSDESIGN

I denne undersøkelsen ønsket vi å gå i dybden av foreldrenes erfaringsverden, og utforske deres opplevelser ved å benytte kvalitativ metode som forskningsmetode. Etter tanker om tema og problemstilling så vi at kvalitativ metode ville være en fruktbar metode for å utforske foreldrenes perspektiver på ungdom og sosiale medier. Kvalitativ metode ga oss muligheten til å lytte til foreldrenes erfaringer, hvor de satte ord på egne opplevelser og tanker (Magnusson & Marecek, 2015, s. 2). Vi mener dermed at en kvalitativ tilnærming ville være best egnet for å innhente ny kunnskap og løse oppgavens problemstillinger (Furseth & Everett, 2020, s. 137). Kvalitativ metode, og herunder semistrukturerte intervjuer, åpnet for at vi kunne gå i dybden og åpent utforske foreldrenes egne perspektiver. Metoden lot oss undersøke de ulike nyansene og mangfoldet i gruppen vi studerte (Dalland, 2017, s. 53). For å undersøke foreldrenes perspektiver prøvde vi å forstå den sosiale sammenhengen deltakeren er en del av og deres egen selvforståelse.

4.1.1 DYBDEINTERVJU SOM METODE

For å utforske foreldrenes opplevelser av ungdom og sosiale medier var det viktig for oss å få tak i deltakernes erfaringer, tanker og følelser gjennom intervjuet. Vi valgte dermed å benytte oss av individuelle dybdeintervjuer, som potensielt kunne være nyttig for å forstå deltakernes

opplevelser (Thagaard, 2018, s. 89). Det gjorde det mulig for oss å få fyldig og omfattende informasjon om hvordan foreldrene opplever sin ungdoms bruk av sosiale medier (Thagaard, 2018, s. 74). Vi kunne også valgt å gjennomføre fokusgruppeintervjuer eller deltakende observasjoner for å utforske deltakernes erfaringer. Det hadde vært spennende å gjennomføre gruppeintervju med foreldrene og observere interaksjonen, men det kunne potensielt vært vanskelig fordi foreldre med ungdommer i ungdomsskolealder ofte har mye å gjøre. Vi ønsket å gjennomføre intervjuene i førjulstiden, og vi anså det som urealistisk å klare å samle foreldrene til et fokusgruppeintervju rett før jul fordi det er en hektisk tid, og intervjuformen er tidkrevende. Av samme grunner valgte vi å ikke gjennomføre deltakende observasjoner, da dette er en tidkrevende metode. Det ville vært vanskelig å få tilgang til å følge foreldrene i deres hverdag over tid. På grunn av praktiske årsaker valgte vi dermed å gjennomføre individuelle intervjuer fordi det var enklere å planlegge.

For å åpne opp for en dypere forståelse og rik prat i intervjuene så vi nytten av å gjennomføre semistrukturerte dybdeintervjuer. Det gjorde at vi kunne stille åpne spørsmål og invitere deltakeren til å fortelle. Vi var dermed mer fleksible til å tilpasse intervjuet til hver enkelt deltaker (Kallio et al, 2016, s. 2961). Semistrukturerte dybdeintervjuer ga oss muligheten til å forfølge de spesifikke svarene og historiene foreldrene fortalte (Kvale & Brinkmann, 2018, s. 157).

4.2 EGEN FORSKERPOSISJON

Det er ulike måter å nærme seg kunnskap på, men i dette prosjektet ligger et fortolkende syn til grunn. Vår vitenskapsteoretiske forankring har betydning for hva vi søker kunnskap om. Med et fortolkende syn vil det gi et utgangspunkt for hvordan vi forstår datamaterialet (Postholm, 2010, s. 33). En fortolkende tilnærming vektlegger at mennesker handler ut fra intensjoner og har bestemte forståelser av verden og situasjonen de er i. Med et fortolkende syn søker vi etter meningen med situasjonen for å forstå en handling (Jenssen, 2021, s. 76). I samtale med deltakerne får vi innblikk i deres meningsverden og hvordan de erfarer situasjoner og eget liv (Jenssen, 2021, s. 91). Dette oppnår vi gjennom å tolke uttrykk som tale og atferd, slik at vi kan avdekke meningsinnholdet i deltakernes liv.

Sentralt i den fortolkende tilnærmingen er forholdet mellom forskerens tolkninger av data og betydningen av forskerens forforståelse. Vi har gjennom hele prosjektet prøvd å være bevisste på vår egen forforståelse, og vi har snakket mye om det å være refleksiv. Fordelen med å være refleksiv rundt egen forskerposisjon er at vi blir mer klar over hvorfor vi analyserer og tolker som vi gjør. Forhistorie, kunnskap, verdier og holdninger virker inn på tolkning og bearbeiding av data. Man har alltid med seg en tanke om fenomenet, selv om man ikke er bevisst på den tanken (Dalland, 2017, s. 58). Det kan også være tanker om hva man tror man vil finne ut av (Dalland, 2017, s. 61). En styrke ved å være to studenter er at vi forhåpentligvis ble ekstra bevisst på egne forforståelser når utforming av prosjekt, tolkning og analyse ble gjennomført sammen. Når vi som forskere kom i kontakt med deltakerne, måtte vi erkjenne at vi var subjektive, og være ærlige om hva det innebærer (Dalland, 2017, s. 59).

Vår interesse for feltet startet med at vi begge to observerte og merket hvor stor del sosiale medier er av det moderne familielivet i dag. Det gjelder også i vårt eget liv, hvor vi ser hvor avhengig alle rundt oss er av sosiale medier, inkludert oss selv. I dag er ungdom og sosiale medier et dagsaktuelt tema. Stadig vekk kommer vi over artikler og nyheter knyttet til risikoer og farer på sosiale medier. Interessen for feltet startet her, og etterhvert som vi diskuterte temaet mer, ble det klart for oss at vi ønsket å utforske dette. Siden vi begge arbeider med barn, unge og familier, tenkte vi at det ville være spennende å se nærmere på denne gruppen.

Egen yrkeserfaring som barnevernspedagoger har også betydning for hvordan vi ser på ungdom og sosiale medier. På arbeidsplassene våre arbeider vi med å veilede og beskytte barn mot risikoer og farlige situasjoner, også på sosiale medier. Yrkeserfaringen har gjort at vi har hatt med oss tanker om generelt barn, ungdom, foreldre og sosiale medier. Det kan igjen påvirke hvordan vi forstår feltet som denne studien baserer seg på.

Vi er begge aktive på sosiale medier og hadde i forkant av prosjektet mye kunnskap om de ulike sosiale mediene, hva de kan brukes til, risikoer og fordeler. Vi hadde en tanke i forkant om hvordan vi definerte sosiale medier og hvilke sosiale medier som var mest brukt av foreldrene og ungdommene. Vi ser også at vi er på mange av de samme sosiale mediene som foreldrene og deres ungdommer.

4.3 UTVALGET

For å få tak i foreldres opplevelser knyttet til ungdommens bruk av sosiale medier, trengte vi deltakere som kunne gi nære og grundige beskrivelser. Magnusson og Marecek (2015, s. 36) mener at i noen studier kan et relativt lite antall deltakere være tilstrekkelig for å generere rik data, men i andre er det behov for flere deltakere. For oss var det viktig at det ikke skulle være for lite data, men heller ikke at det skulle bli overveldende da det kunne begrenset kvaliteten på forskningen (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 148). På grunn av tid som var tilgjengelig for prosjektet, landet vi på at åtte deltakere ville være passende for vår studie. Vi rekrutterte åtte deltakere, fire mødre og fire fedre, med ungdom på ungdomsskolen i aldersgruppen 13-16 år. Foreldrene var alle høyt utdannet, etnisk norske, varierende yrker og fra to storbyer i Norge. Blant deltakernes ungdommer gikk to av dem i åttende klasse, tre i niende klasse og tre i tiende klasse.

De åtte foreldrene ble rekruttert ut fra en rekke strategiske hensyn. Vi måtte tenke over *hvem* vi skulle få informasjon fra og definere utvalget som undersøkelsen baserer seg på (Thagaard, 2018, s. 54). Tidlig i prosessen tenkte vi at det ville vært interessant å undersøke hvordan det er å være forelder til ungdom i den digitale verden vi lever i. Som nevnt innledningsvis er det gjort mindre forskning på foreldrenes perspektiver når det kommer til feltet ungdom og sosiale medier. Foreldre er også en viktig aktør på feltet, og vi håpet at individuelle dybdeintervjuer med foreldre kunne gi oss en større forståelse av hvordan de opplever sin ungdom og sosiale medier. Foreldre kan sitte på rik informasjon, som igjen kan bidra til nødvendig forskning fra foreldrenes ståsted, slik flere aktører etterlyser (se for eksempel regjeringens strategi *Rett på nett* (Barne- og familiedepartementet, 2021)).

Vi valgte å intervju foreldre til ungdom på ungdomsskolen. Det valget tok vi basert på at aldersgrensen på de fleste sosiale medier er 13 år, og vi ønsket å utforske hvordan foreldrene opplevde ungdommen og sosiale medier både før og etter aldersgrenser. I tillegg viser statistikk hos Medietilsynet (2022) at tilnærmet alle ungdommer på ungdomsskolen bruker sosiale medier. Slik sett kunne vi være relativt sikre på at de fleste ungdomsskoleelever ville ha erfaring med sosiale medier. På forhånd tenkte vi også at de er i en prosess med å finne ut av hvem de er og hva de vil. De er i rask utvikling, og i en fase hvor de får erfaringer med sosiale medier på

både godt og vondt. Mange er også relativt nye i bruken av sosiale medier. Vi synes at det var en interessant alder, og ønsket derfor å intervju foreldre til ungdom på ungdomsskolen som bakgrunn for denne studien.

På forhånd hadde vi en tanke om at det kunne være forskjell på mødre og fedres opplevelser, og ønsket derfor likevekt i kjønn for å kunne gjøre sammenligninger. Vi tenkte også at det kunne være forskjell på ungdommenes erfaringer basert på kjønn. Magnusson og Marecek (2015, s. 34) poengterer at dersom man ønsker å sammenligne, bør gruppene være mer eller mindre like store. For at utvalget ikke skulle bli skjevt rekrutterte vi derfor fire mødre og fire fedre, hvor det var ønskelig at deltakernes ungdommer skulle være fire jenter og fire gutter på ungdomsskolen. Vi anså dette utvalget som en styrke fordi det ville gi oss erfaringer og beskrivelser fra alle de ulike kombinasjonene med kjønn, men ga oss også muligheten til å sammenligne kjønn.

4.3.1 REKRUTTERING AV DELTAKERE

Vi startet å rekruttere deltakere ved å bruke *målrettet utvelgelse*. Vi identifiserte potensielle deltakere ved hjelp fra personer som ikke var deltakere i studien. Dette innebærer å be ulike personer om å nevne en mulig deltaker som passer til de forhåndsbestemte kriteriene (Magnusson & Marecek, 2015, s. 38). Fordelen med å bruke målrettet utvelgelse var at potensielle deltakere mest sannsynlig ville samsvare mer med våre kriterier. Med målrettet utvelgelse vil det mest sannsynlig være et større mangfold i gruppen, fremfor å legge ut forespørsler på Facebook-grupper eller bruke snøballmetoden (Magnusson & Marecek, 2015, s. 38).

Før vi begynte med rekruttering av deltakere hadde vi en tanke om at det ville være relativt lett å finne foreldre med ungdom på ungdomsskolen, nettopp fordi det er en stor gruppe mennesker i samfunnet som passet våre kriterier. Vi startet å kontakte folk i nettverket vårt, for eksempel venner og kollegaer for å undersøke om de kjente noen som passet til utvalgs-kriteriene våre. Vi merket fort at det var mer utfordrende å rekruttere potensielle deltakere enn hva vi hadde sett for oss på forhånd. Vi merket at vi selv var i en alder hvor vi ikke kjente til så mange som kunne sette oss i kontakt med mulige deltakere. Vi rekrutterte fem

deltakere i én storby, og vi synes det var utfordrende å rekruttere de tre gjenværende deltakerne. Vi måtte derfor utvide det geografiske området for studien, og tok kontakt med familie og bekjente i en annen storby i Norge. Vi ble satt i kontakt med tre potensielle deltakere, som vi endte med å rekruttere til studien.

Fordelen med å bruke eget nettverk var at det muligens var lettere for deltakerne å takke ja til deltakelse i studien når de ble spurt av bekjente av dem. En annen fordel med å bruke nettverket vårt var at vi kunne søke etter de eksakte kriteriene vi var ute etter. Ingen av deltakerne vi rekrutterte var i samme omgangskrets eller kjente til hverandre fra før. Det betyr at ingen av deltakerne ville være direkte påvirket av hverandre. Vi kjente ingen av deltakerne fra før, og det var viktig for å ikke påvirke studiens kvalitet. Ved kjennskap kunne deltakeren for eksempel unngått å uttrykke visse synspunkter (Magnusson & Marecek, 2015, s. 38).

Vi fikk telefonnummer til deltakeren av personen som satte oss i kontakt med vedkommende. Vi sendte først en melding til den mulige deltakeren hvor vi skrev en liten presentasjon av hvem vi var og hva vi ønsket. Videre spurte vi om det var greit at vi ringte, og avtalte et tidspunkt. Ved første telefonkontakt stilte vi *screening-spørsmål* for å finne ut om personen var passende for studien (Magnusson og Marecek, 2015, s. 38). Hvis vi anså personen som passende, sendte vi et informasjonsskriv med samtykkeerklæring (se vedlegg 2) til personen på e-post. Noen takket ja til deltakelsen med engang, men andre ønsket å tenke over deltakelsen. Vi stilte oss åpne for spørsmål som deltakerne eventuelt måtte ha. Hvis de ønsket å delta, sendte vi en bekreftende melding med avtalt dato og tid til deltakeren. Vi har hatt et ønske om å være imøtekommende helt fra starten fordi vi ville at deltakerne skulle føle seg trygge. Vi har tenkt at relasjon til deltakerne er av stor betydning for hva de deler med oss (Thagaard, 2018, s. 102).

4.4 FORBEREDELSE TIL INTERVJUENE

Helt siden vi bestemte oss for å undersøke ungdom og sosiale medier har vi lest oss opp på artikler, nyheter, bøker og nettsider for å orientere oss i feltet og tilegne oss kunnskap. Som intervjuer bør vi være godt kjent med intervju-temaene og tilegne oss kunnskap på forhånd (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 195). En styrke ved at vi hadde lest oss opp på forhånd var at vi

dannet oss en forståelse av fenomenet. Det gjorde at vi ble tryggere på prosjektet og temaene vi skulle snakke om. Det har vært en styrke å være to studenter fordi vi kontinuerlig har hatt samtaler, og delt refleksjoner med hverandre rundt studiens tema. Slik ble vi også mer bevisst på egne forforståelser.

Før intervjuene kontaktet vi deltakerne for påminnelse av intervjuet. Det var flere av deltakerne som kommenterte på intervjuet at de satte pris på påminnelsen, da de er foreldre i full jobb med en hektisk hverdag. Denne påminnelsen var også med på å legge et godt grunnlag for å møte deltakeren og skape et godt inntrykk av oss (Dalland, 2017, s. 77). Påminnelsen til deltakeren var også for å forsikre oss om at deltakerne husket intervjuet og var forberedt på å delta den avtalte dagen. For å sikre at de var informert om egne rettigheter, påminnet vi dem også om å lese informasjonsskriv og samtykkeerklæring før intervjuet (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 104).

4.4.1 SEMISTRUKTURERT INTERVJUGUIDE

Dalland (2017, s. 78) skriver at intervjuguiden er et verktøy som skal lede deg gjennom intervjuet. Det er også en hjelp til å huske de temaene som skal tas opp. Som nevnt i pkt. 4.1.1 valgte vi å bruke en semistrukturert intervjuguide. En fordel med semistrukturert intervjuguide er at det åpner for gjensidighet mellom oss som intervjuer og deltakeren (Kallio et al, 2016, s. 2955). En semistrukturert intervjuguide inneholder en rekke temaer som skal dekkes, og forslag til spørsmål. En slik intervjuguide er også preget av fleksibilitet for å endre rekkefølgen og formuleringer av spørsmål (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 156). Det gjorde det mulig for oss under intervjuene å improvisere oppfølgingsspørsmål basert på deltakernes svar, og vi kunne navigere oss rundt i intervjuguiden ettersom hvilke temaer som dukket opp.

For å invitere deltakeren til å reflektere rundt minner, opplevelser og meninger var det viktig for oss at intervjuet skulle oppleves som uformelt og frittflytende (Magnusson & Marecek, 2015, s.42). En semistrukturert intervjuguide ville gjøre det mulig for oss å komme tettere innpå foreldrenes opplevelser ved å tilpasse intervjuguiden til hver enkelt deltaker. En strukturert intervjuguide ville vært en svakhet i vår oppgave, fordi en kan ende opp med å ikke få fram temaer som er viktig for deltakeren, og situasjonen kan oppleves som mer formell.

Når vi begynte arbeidet med intervjuguiden (se vedlegg 3) la vi den overordnede problemstillingen til grunn, og diskuterte hva vi ønsket å finne ut av. Vi hadde en tanke fra start om at spørsmålene skulle være åpne, for å invitere til refleksjon. Vi begynte å lage noen overordnede temaer for hva vi ønsket å finne ut. Som nybegynner kan det være lurt å utforme flere spørsmål under hvert tema i intervjuguiden på forhånd (Dalland, 2017, s. 78). Siden det er første gang vi gjennomførte semistrukturerte dybdeintervjuer, følte det trygt for oss å utarbeide gode spørsmål med mulige oppfølgingsspørsmål på forhånd. Når vi utarbeidet intervjuguiden hadde vi i bakhodet at spørsmål ikke skulle føre til skade eller krenkelse for deltakeren som er et viktig etisk prinsipp i forskning (Thagaard, 2018, s. 95).

Rekkefølgen for temaer i intervjuguiden kan være avgjørende for hvordan deltakeren åpner seg (Thagaard, 2018, s. 95). Vi valgte derfor å starte med faktaorienterte spørsmål som var lette å svare på. Starten av intervjuguiden var ment for at både vi og foreldrene skulle bli komfortable. Vi bygde opp intervjuguiden med å begynne med lettere spørsmål, før vi senere i intervjuguiden tok opp potensielt emosjonelle eller vanskeligere temaer.

Det har vært flere endringer underveis i prosessen med intervjuguiden. Etter pretest og pilotintervjuene (pkt. 4.4.2) opplevde vi intervjuguiden som rotete, og det var vanskelig å navigere oss gjennom den. Da lagde vi nye hovedtemaer som ga mer mening basert på vår overordnede problemstilling. Vi reviderte også intervjuguiden med å endre en del av spørsmålene som opplevdes som ladde fordi slike spørsmål lett kunne føre oss som intervjuer bort fra det spontane i intervjuet (Dalland, 2017, s. 79). Før vi gikk i gang med intervjuene hadde vi laget en intervjuguide som skulle passe vår problemstilling, men også deltakerne. Underveis i intervjuene gjorde vi oss erfaringer, og vi gjorde dermed noen små justeringer i intervjuguiden. Dette var for å kvalitetssikre intervjuguiden for å få mest mulig informasjon fra deltakerne og en god flyt i intervjuene.

Før intervjuene diskuterte vi viktigheten av å ha en lyttende holdning i intervjusituasjonene, hvor vi responderte på deltakernes fortellinger. Siden vi er studenter og nybegynnere merket vi at det var vanskelig å bli helt trygg på å bruke intervjuguiden. Vi bestemte oss for å fremheve viktige ord og temaer i gult, slik at vi lett kunne finne fram i intervjuguiden og samtidig være oppmerksomme i intervjusituasjonen.

Thagaard (2018, s. 99) skriver om viktigheten av at spørsmålene skal invitere til refleksjon. For å gjøre dette valgte vi å bruke et lett og muntlig språk, uten akademiske og vanskelige ord. Dette innebærer at språket skal være tydelig og forståelig for deltakerne. Tidlig i kontakt med deltakerne var det flere som var ærlig på at de ikke trodde de hadde nok kunnskap eller var usikre på hva de kunne bidra med. Vi hadde dette i bakhodet da vi utarbeidet intervjuguiden, fordi vi ønsket at deltakerne skulle mestre intervjuet og føle at de bidro til studien.

For å gå i dybden av foreldrenes opplevelser og invitere til refleksjon, inkluderte vi disse konkrete temaene i den endelige intervjuguiden: Generelt om sosiale medier, foreldre-ungdom-relasjon, foreldrerollen, informasjon og foreldrenes egne erfaringer.

4.4.2 PRETEST OG PILOTINTERVJU

For kvalitetssikre intervjuguiden valgte vi å benytte oss av pretest og pilotintervju. En pretest innebærer å forhåndsteste intervjuguiden med for eksempel en venn eller kollega som et rollespill (Magnusson & Marecek, 2015, s. 57). Vi gjorde en pretest med en venn, hvor vi latet som det var et ekte intervju. Etter pretesten fikk vi tilbakemeldinger på hvordan intervjuet opplevdes, og hva som kunne vært annerledes. For oss var det en positiv opplevelse å gjennomføre en pretest, fordi vi fikk prøvd ut hvordan det føltes å intervju noen og vi fikk en følelse av hva som fungerte og ikke. Etter pretesten bestemte vi oss for at det var lurt å være én som styrte intervjuet i intervjusituasjonene, og at den andre observerte og kom med mulige oppfølgingsspørsmål. Vi fikk også erfare at det å være lite forberedt til pretesten påvirket intervjuet. Denne erfaringen tok vi med oss inn i de virkelige intervjuene ved å forberede oss bedre i forkant.

Før intervjuene med deltakerne gjennomførte vi to pilotintervjuer. Målet med pilotintervjuene var å identifisere mulige behov for å omformulere spørsmål dersom de var ledende eller ladde, og dermed forbedre kvaliteten på forskningen (Kallio et al, 2016, s. 2960). Pilotintervjuene ble gjennomført med to bekjente med de samme kriteriene som deltakerne i prosjektet. Siden vi er to studenter, valgte vi å gjennomføre hvert vårt pilotintervju. Det var fordi begge trengte erfaringen med å styre et intervju, og vi måtte bli bedre kjent med

intervjuguiden. Vi så det som en styrke at vi kunne dele ulike erfaringer fra pilotintervjuene med hverandre.

Pretest og pilotintervjuene gjorde oss mer selvsikre, og vi kjente på en mestringsfølelse. Vi følte oss mer forberedt til å intervju deltakerne for studien. Et vellykket intervju er avhengig av god forberedelse og klarhet i hva som er målet med intervjuet (Dalland, 2017, s. 77). Etter pretest og pilotintervjuene ble det klart for oss at vi måtte endre og justere på temaer og spørsmål for å nå målet vårt for studien – som er å belyse foreldres perspektiver på sin ungdoms bruk av sosiale medier.

4.5 GJENNOMFØRING AV INTERVJUENE

Alle intervjuene ble gjennomført i november og desember 2022. Intervjuene varte mellom 1-1,5 time. Vi gjennomførte intervjuene i to storbyer, hvor vi fysisk møtte alle deltakerne. Den ene byen lå nærme oss, men den andre byen lå et stykke unna som gjorde at vi fikk noe reisevei. Vi tenkte over å gjennomføre noen intervjuer digitalt, fordi det hadde vært tidsbesparende og praktisk. Vi endte med å ikke gjennomføre digitale intervjuer, fordi vi ønsket å møte deltakerne fysisk. Dette ga oss muligheten til å observere samspillet mellom oss og deltaker, og deltakerens kroppsspråk (Thagaard, 2018, s. 64). Vi tror at mye av den mellommenneskelige kontakten kunne gått tapt ved å ha digitale intervjuer.

4.5.1 STED FOR INTERVJUET

Intervjuene ble gjennomført på arbeidsplassen til deltakeren eller hjemme hos deltakeren. Ved et tilfelle gjennomførte vi et intervju på en kafé. Stedet for intervju skal være praktisk, lett å finne og være en behagelig plass for deltakeren (Magnusson og Marecek, 2015, s. 43). Vi kom med valgalternativer til møteplasser, men lot det til syvende og sist være opp til deltakeren å bestemme plass for intervjuet. Vi tenkte at terskelen for å delta ville være lavere dersom deltakerne fikk velge tidspunkt og plass for intervjuet. Vi formidlet at vi ønsket å sitte en plass som var stille, uten forstyrrelser.

Intervjuene som ble gjennomført på arbeidsplassen til deltakerne ble satt til etter deres arbeidstid. Deltakerne hadde ordnet møterom for intervjuene, så på forhånd tenkte vi at det

ville være fritt for forstyrrelser. Allikevel opplevde vi under noen av intervjuene at kollegaer av deltakeren banket på døren. Det skapte en liten avbrytelse i intervjuet, men ikke noe som er av stor betydning for datainnsamlingen. En svakhet er allikevel at det kan ha påvirket deltakeren, for eksempel ved at deltakeren visste at noen var på huset eller at deltakeren falt ut av samtalen der og da. Alle deltakerne som hadde intervjuet på egen arbeidsplass sa til oss at det var enkelt for dem å delta når vi kom til deres arbeidsplass fordi de slapp reisevei.

Noen av deltakerne ønsket å ha intervjuet hjemme hos seg selv. Alle intervjuene vi hadde hjemme hos deltakerne var uten avbrytelser, og vi opplevde deltakerne som gjestfrie når vi kom hjem til dem. På forhånd var vi spent på å dra hjem til deltakerne, fordi hjemmene deres er private, og vi lurte på om vi ville føle oss komfortable der. Stedet for intervjuet skal også være en plass som føles trygg for forskeren (Magnusson og Marecek, 2015, s. 43). Siden vi kjente personen som satte oss i kontakt med deltakeren, gjorde det at vi stolte på at det ikke skulle være noen risikoer ved å dra hjem til deltakerne. Vi opplevde at det var fint å ha intervjuet hjemme hos deltakerne, fordi vi så at de var trygge og komfortable i omgivelsene, og det følte avslappet.

Et av intervjuene som ble gjennomført i hjemmet til en av deltakerne opplevde vi likevel som utfordrende. Når vi kom dit fikk vi beskjed om at deltakerens sønn var hjemme fra skolen. Vi observerte at deltakeren var påvirket av at ungdommen var hjemme. Ved noen spørsmål hvisket deltakeren og antydte at han ikke kunne snakke så høyt om visse ting. Dette gjorde at vi også ble mer oppmerksomme på hva vi kunne si, bruk av stemmeleie og en stressende følelse av at ungdommen muligens kunne lytte til intervjuet. Dataens kvalitet kan ha blitt svekket dersom deltakeren ikke kunne svare helt fritt, eller at vi som forskere måtte ta hensyn til at plassen for intervjuet ikke var helt privat (Thagaard, 2018, s. 109).

I intervjuet vi utførte på en kafé, prøvde vi å finne en plass med lite mennesker, men det var utfordrende å finne. Vi prøvde å plassere oss et sted i lokalet som var roligere, men vi opplevde at det var vanskelig å konsentrere oss under intervjuet fordi det var mye bråk. Et godt intervju handler om å ha driv i samtalen, som innebærer å lytte og være engasjert (Dalland, 2017, s. 83). Vi opplevde det som utfordrende å lytte og være engasjert hele tiden, fordi det var lett å falle ut når det var mye støy. En svakhet ved intervjusituasjonen var at stedet ikke var

privat. Deltakeren kan ha holdt tilbake erfaringer fordi det var andre som muligens kunne lyttet til samtalen. Siden vi er studenter og har lite erfaring med intervju ser vi i etterkant at vi burde revurdert stedet for intervjuet.

4.5.2 INTERVJUSITUASJONEN

I forkant av intervjuene hadde vi bestemt oss for å være to til stede under intervjuene, og vi vurderte aldri å gjennomføre intervjuene individuelt. Det ga oss muligheten til å fange opp flere relevante oppfølgingsspørsmål som den andre ikke plukket opp underveis. I tillegg hadde vi muligheten til å observere hverandre som intervjuere, og kunne dermed gi hverandre konstruktive tilbakemeldinger. Disse tilbakemeldingene gjorde oss mer bevisst på væremåten vår, som potensielt kunne føre til bedre intervjuer.

Vi hadde i bakhodet både før og under intervjuene at et intervju innebærer et asymmetrisk maktforhold, som vil si at intervjuet ikke er likestilt (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 51). I og med at vi er to studenter, var dette ekstra viktig å tenke over. Vi informerte helt fra første telefonsamtale om at det ville være to til stede under intervjuet – hvor en skulle styre intervjuet, og en som skulle observere og stille oppfølgingsspørsmål. I selve intervjusituasjonen var det vi som hadde bestemt temaer, spørsmål, hadde kontroll på samtalen og bestemte når intervjuet skulle avsluttes. Vi ønsket ikke at deltakerne skulle oppfatte intervjuet som stressende og overveldende. Derfor fokuserte vi på å være ydmyke og ha en vennlig tone, men samtidig være åpne og engasjerte. En styrke ved å være lyttende og engasjert er at det kunne skape en god relasjon mellom oss og deltakeren som potensielt kunne føre til at deltakeren valgte å dele mer (Thagaard, 2018, s. 90).

Før vi satte i gang med intervjuet, startet vi med å presentere oss selv og prosjektet. Vi fortalte om hvem som skulle styre intervjuet, lydopptak, frivillighet, tid, anonymitet og taushetsplikt. Deltakeren hadde på forhånd fått tilsendt informasjonsskriv, men vi forsikret oss om at deltakeren hadde forstått informasjonen ved å spørre om det var noe de lurte på og hvordan de hadde oppfattet informasjonen. Det var vår oppgave å sikre at deltakerne hadde forstått prosjektets formål og deres rettigheter, for eksempel retten til å trekke seg (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 104). Før vi satte i gang med intervjuene skrev deltakerne under en

samtykkeerklæring. For å skape forutsigbarhet for deltakerne, informerte vi om hovedtemaer for intervjuet før vi gikk i gang.

Vi startet intervjuet med å sette i gang lydopptak. Den klare fordel med lydopptak er at vi får data på lydbånd, som gjør at intervjuet blir bevart. Hvis vi kun skulle notert ville dataen blitt redusert, fordi det ikke er mulig å skrive ned alt. En båndopptaker kan gjøre at intervjuet får et formelt preg og noen kan oppleve det som ubehagelig (Thagaard, 2018, s. 111). Vi opplevde ikke dette som et problem under våre intervjuer.

For å starte rolig og lette litt på stemningen i starten av intervjuet snakket vi om nøytrale, enkle ting som var lett å snakke om (Dalland, 2017, s. 83). Det kan alltid være en risiko for at deltakerne forteller det de tror forskeren vil høre i et intervju (Thagaard, 2018, s. 99). For å unngå dette prøvde vi å gå inn i intervjusituasjonene med "et åpent sinn", hvor vi prøvde å unngå at egne verdier preget intervjuet. Målet vårt var at deltakerne skulle snakke så mye som mulig upåvirket, men som Thagaard (2018, s. 11) skriver er det ikke til å unngå at deltakerne er preget av relasjonen som etableres til oss som forskere.

I de første intervjuene var det en utfordring at vi følte oss bundet til intervjuguiden, både fordi vi var nervøse og ikke kjente den godt nok. Etterhvert som vi gjennomførte flere intervjuer følte vi oss mer trygge og komfortable på intervjuguiden. Det førte til at vi klarte å vise mer nysgjerrighet, engasjement og ha mer øyekontakt med deltakerne. I det første intervjuet opplevde vi at deltakeren ble forstyrret eller svarte kort når vi skrev notater og tittet mye ned i intervjuguiden. Det tok kort tid før vi klarte å løsrive oss mer, og vi merket at det hadde mye å si for intervjusituasjonen og relasjonen. Det førte også til at vi kunne stille gode oppfølgingsspørsmål, drive intervjuet framover, ta raske vurderinger på når vi skulle gå i dybden og respondere på det deltakeren sa.

Vi opplevde at deltakerne var veldig ulike. Noen var pratsomme, men andre var mer utfordrende å intervju. Kvale og Brinkmann (2015, s. 195) skriver at en forsker må innse at noen personer er vanskeligere å intervju enn andre, og at det er forskerens oppgave å motivere og tilrettelegge for personens fortellinger. Vi prøvde å omformulere spørsmålene, eller stille dem på en annen måte hvis deltakeren ikke forstod. Noen ganger stilte vi nesten det samme spørsmålet flere ganger, men på ulike tidspunkt under intervjuet. Vi prøvde å gi alle

deltakerne god tid til å tenke. Noen ganger var det utfordrende å stå i den stillheten for oss, fordi man så gjerne ville bryte inn eller omformulere spørsmålet. Vi opplevde at stillheten var positiv fordi det ga deltakerne tid til å tenke uforstyrret, som er viktig for å komme på minner og nyanser (Dalland, 2017, s. 83). Vi erfarte at en viktig egenskap hos oss var det å lytte for å la deltakeren fortelle fritt, med minst mulig påvirkning.

For oss var det viktig at deltakerne satt igjen med en god følelse etter intervjuet, og vi avsluttet intervjuene med å spørre hvordan de opplevde situasjonen. Alle deltakerne fortalte om en god opplevelse, og noen ga ros for gode spørsmål som satte i gang ulike tankeprosesser hos dem. Vi spurte også om det var noe de ønsket å tilføye eller hadde glemt å si. Vi valgte å avslutte intervjuet med en liten gavepose med godteri som de kunne dele med ungdommen sin. Dette var for å vise takknemlighet for deltakelsen.

4.6 ETIKK

4.6.1 NSD

Siden prosjektet omhandler sensitive og personlige opplysninger, ble prosjektet meldt inn til Norsk senter for forskningsdata (NSD). Vi søkte om å starte opp vårt prosjekt, og fikk godkjent 1. november 2022 (se vedlegg 1). NSD har som oppgave å avgjøre om personvern kan bli ivaretatt på en god måte, og om prosjektet er gjennomførbart og etisk hensiktsmessig (Thagaard, 2018, s. 22). Det er viktig å huske på at selv om NSD godkjenner et prosjekt vil det alltid være forventet at vi som forskere ivaretar deltakerne og reduserer risiko for at data skal komme på avveie (Tjora, 2021, s. 95).

4.6.2 INFORMERT OG FRITT SAMTYKKE

Informert samtykke blir beskrevet av Den nasjonale forskningsetiske komité (NESH): "Som hovedregel skal forskningsprosjekter som inkluderer personer, settes i gang bare etter deltakerens informerte og frie samtykke. Deltakerne har til enhver tid rett til å avbryte sin deltakelse, uten at dette får negative konsekvenser for dem" (Thagaard, 2018, s. 23). Ifølge disse retningslinjene har vi gitt nødvendig informasjon om prosjektets formål og hovedtrekkene

i designet til deltakerne. Med å gjøre dette beskytter vi deltakernes integritet og passer på at de ikke skades. Når vi skulle informere deltakerne var det et spørsmål om hvor mye informasjon vi skulle gi om prosjektet, slik at vi ikke ga for mye eller for lite (Thagaard, 2018, s. 23). Målet vårt var å informere godt nok til at deltakeren skulle være klart informert om hva det ville si å delta.

Før deltakerne takket ja til prosjektet fikk de tilsendt informasjonsskriv og samtykkeerklæring som inneholdt formålet med prosjektet, frivillighet til å delta, informasjon om personvern, deres rettigheter og informasjon om lydopptak. I informasjonsskrivet ble det oppgitt kontaktinformasjon til både oss og veilederen vår på OsloMet. Det ble informert både skriftlig og muntlig om prosjektet. Informasjonsskrivet og samtykkeerklæringen ble skrevet på et lett og muntlig språk, slik at det skulle være lett å lese og forstå informasjonen. Vi opplevde at det var én deltaker som trakk seg fra prosjektet før intervjurundene, fordi ungdommen ikke var komfortabel med forelderens deltakelse. Det var ingen andre deltakere som trakk seg fra studien.

Vi innhentet skriftlig samtykke fra alle deltakerne før intervjuet startet. I forkant av intervjuene ønsket vi at deltakerne skulle videreformidle informasjonsskrivet til sin ungdom om deltakelsen i studien. Det var fordi det ble stilt spørsmål omkring ungdommens bruk av sosiale medier, og ungdommen ble dermed en tredjepart i prosjektet. I henhold til det etiske ønsket vi å sikre at ungdommen var klart informert om foreldrenes deltakelse.

4.6.3 KONFIDENSIALITET

En forsvarlig forskningspraksis har krav om konfidensialitet. Dette innebærer at informasjonen deltakerne gir blir behandlet konfidensielt (Thagaard, 2018, s. 24). Deltakerne har rett til privatliv og deres identitet skal bli beskyttet. For å oppfylle kravet om konfidensialitet, har vi valgt å endre navn på deltakerne. Helt siden første telefonkontakt med deltakerne har vi anonymisert navnene deres, og laget fiktive navn istedenfor. Dokumentet med ekte navn ble oppbevart på en passordbeskyttet fil, fraskilt fra det fiktive navnet og annen data fra prosjektet. For å sikre deltakerne anonymitet har vi valgt å dele deltakernes alder inn i aldersintervaller (se tabell, pkt. 4.8). Vi har også valgt å holde de to storbyene deltakerne bor anonymt, slik at deltakerne ikke kan gjenkjennes. Dette handler om at vi som forskere ikke skal gi ut mer

informasjon enn nødvendig. Vi vurderte at anonymisering av navn, alder og by ville være tilstrekkelig for å holde deltakernes identitet skjult.

Siden ungdommen til deltakerne blir en tredjepart i vårt prosjekt, har vi også et ansvar for å beskytte deres privatliv (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 106). Derfor har vi fjernet navnene til ungdommene i transkribering av data når deltakerne har omtalt dem ved navn. Vi har også valgt å anonymisere ungdommenes konkrete alder og i oppgaven bruker vi heller et aldersintervall på 13-16 år.

For å ivareta personvern har vi gjort opptak med diktafon-app som er OsloMet sin eneste godkjente app til innsamling av personsensitive opplysninger. Opptakene overføres direkte til et nettskjema, og blir umiddelbart kryptert på telefonen (OsloMet, 2022). Når prosjektet er ferdig 15.mai.2023, sletter vi lydopptakene i nettskjemaet, for å ikke oppbevare dem lenger enn nødvendig.

4.7 ETTERARBEID

4.7.1 TRANSKRIBERING

Nokså raskt etter hvert intervju begynte vi arbeidet med å transkribere. Vi transkriberte fire intervjuer hver i perioden fra slutten av november 2022 til starten av januar 2023. De åtte intervjuene resulterte i 9,5 time lydopptak. Vi transkriberte ved å skrive ned ord for ord som hadde blitt sagt. Dette tok lang tid, men gjorde at vi fikk grunnlaget for analysen. Det var utfordrende å transkribere opptaket fra kafé, fordi lyden var dårligere, og det var vanskelig å oppfatte hva deltakeren sa noen ganger.

Det er viktig at man ikke reduserer intervjuet til å kun gjelde det som er tatt opp på båndet, men også formidle taushet, pauser mellom ordene og latter (Ellingsen, 2010, s. 333). Derfor lagde vi en slags "ordliste" før vi gikk i gang med transkribering, hvor vi lagde ulike tegn som hadde hver sin betydning. For eksempel "[.]" som betydde kort pause. Dette gjorde vi for å få med helhetsinntrykket av intervjuene.

Under transkriberingen fikk vi mange ideer om mulige fortolkninger av teksten, og vi markerte i teksten og skrev notater. Når vi transkriberte lærte vi mye om hvordan vi snakket og hvordan vi fulgte opp deltakernes historier. Dette var en styrke i prosessen med intervjuer, fordi

vi følte at vi utviklet oss som intervjuere for hvert intervju. Vi ble for eksempel mer oppmerksomme på lyder og små ord vi brukte i de første intervjuene. Når vi ble mer bevisste på det opplevde vi også at det ble mer flyt i intervjuene.

4.7.2 ANALYSEARBEIDET

Analyse er en prosess for å gi oss oversikt over datamaterialet som er samlet inn gjennom dybdeintervjuene (Furseth & Everett, 2022, s. 157). Det er et kontinuerlig arbeid, og er ikke en avgrenset del av forskningsprosessen. Grunnlaget for analysen starter når man utarbeider intervjuguiden, og går gjennom hele prosessen til oppgaven er ferdigstilt (Dalland, 2017, s. 88). Når vi har fått oversikt over materialet, kan vi som forskere vurdere hvordan datamaterialet kan belyse den overordnede problemstillingen. En del av det er å finne ut *hva* de ulike intervjuene forteller oss og *meningen* i det deltakerne forteller (Dalland, 2017, s. 87). I vårt prosjekt benyttet vi kvalitativ metode med en fortolkende tilnærming, og vi ønsket å bruke en analysemetode som tok vare på de rike fortellingene til deltakerne. Derfor valgte vi å bruke tematisk analyse som analytisk tilnærming til datamaterialet.

Tematisk analyse er et fleksibelt forskningsverktøy som kan analysere kompleks data, men samtidig ivareta de rike detaljene i deltakernes historier (Braun & Clarke, 2008, s. 78). Vi har brukt tematisk analyse for å identifisere, analysere og finne mønstre i datamaterialet. Målet var å komme fram til temaer som kunne belyse det vi er interessert i (Johannessen et al, 2018, s. 279). I vår analyse tar vi utgangspunkt i Johannessen, Rafoss og Rasmussens (2018) fremgangsmåte for tematisk analyse, som baserer seg på fire steg. De fire stegene i tematisk analyse begynner med *forberedelse* som går ut på å skaffe data og få oversikt over data. Steg to er *koding* hvor vi satte ord på viktige poenger i dataen. Steg tre er *kategorisering* hvor vi kategoriserte de kodede dataene inn i generelle temaer. Det siste steget er *rapportering*, som går ut på å presentere temaene vi fant og hva de handler om (Johannessen et al, 2018, s. 282). Det er viktig å poengtere at vi i prosessen med analyse gikk fram og tilbake mellom de ulike stegene.

I første fase av analysen transkriberte vi alle intervjuene som beskrevet i pkt. 4.7.1. Det var for å få materialet i skriftlig form slik at det ble mer håndterlig. Før vi gikk i gang med selve

analysearbeidet leste vi Helga Eggebøs (2020) artikkel som heter “Kollektiv kvalitativ analyse”, som presenterer en fremgangsmåte for å analysere sammen som en gruppe. Vi så det som en fordel å lese Eggebøs artikkel fordi vi er to studenter som skriver oppgaven sammen, og vi ønsket å løse analysearbeidet på best mulig måte. Kollektivt analysearbeid handler om å først gå gjennom data individuelt, for å så gå gjennom data i fellesskap (Eggebø, 2020, s. 112). For å få oversikt over data gikk vi gjennom fire intervjuer hver individuelt, og leste over dem som helhet. Vi tok notater underveis og skaffet oss et overordnet bilde av datamaterialet. Videre presenterte vi notater til hverandre, og gikk over intervjuene sammen.

Slik som Johannessen et al (2018, s. 285) påpeker er koding en *spørsmålsdrevet prosess*. På forhånd av kodingen reflekterte vi rundt en del spørsmål som kunne gi oss dypere innsikt i dataen. Vi hadde en tanke på forhånd om at vi ønsket å benytte rolleteori som et teoretisk verktøy. Det var med på å påvirke hvordan vi kodet data. Analysen har vært teoridrevet fordi vi har nærmet oss data med spesifikke spørsmål som vi ønsket å kode dataene rundt (Braun & Clarke, 2008, s. 89). Vi stilte spørsmål til datamaterialet, som for eksempel “hva forventes av rollen?” og “hvordan forhandler de med rolleforventningene?”.

I fase to tok vi for oss fire intervjuer hver, og begynte prosessen med å kode data individuelt. For å kode dataene startet vi med å markere viktige poenger. Kodefaseen opplevdes som en frustrerende prosess fordi det følte kaotisk med så store mengder data. For å gjøre data mer håndterlig markerte vi ikke hele avsnitt, men heller ord og formuleringer som fanget selve poenget. Vi tok også stikkord i marginen, og noterte assosiasjoner og ideer underveis. En fordel med å skrive stikkord og refleksjoner var at vi kunne dele med hverandre og huske hvordan vi tenkte om de ulike poengene. For å utvikle dypere innsikt om data skrev vi også et eget dokument med refleksjonsnotater (Johannessen et al, 2018, s. 292). Vi delte refleksjonsnotatene etterhvert med hverandre, før vi kodet intervjuene sammen. I prosessen med å jobbe sammen ble kodingen spisset og vi kodet intervjuene grundig opptil flere ganger. Fordelen med å kode flere ganger er at poengene ble mer presise og sammenhengende (Johannessen et al, 2018, 285). Det var også en kvalitetssikring for å sikre at vi ikke hadde oversett viktige poenger i dataen. I hele prosessen med koding reflekterte og snakket vi sammen om interessante sider ved datamaterialet.

I neste fase begynte vi prosessen med å kategorisere det kodede materialet. I denne fasen er analysearbeidet oppe for diskusjon og tolkning sammen i fellesskap (Eggebo, 2020, s. 116). Vi opplevde at koding og kategorisering hang tett sammen, og vi jobbet fram og tilbake mellom disse stegene. I arbeidet med å lage temaer snakket vi om markeringer, nøkkelord og tolkninger. Det å kunne diskutere temaer sammen åpnet opp for dypere innsikt i datamaterialet fordi vi så og tolket ting både likt og ulikt. I arbeidet med å lage temaer hadde vi den overordnede problemstillingen i bakhodet, og det ga retning for hvordan vi kategoriserte. Vi lagde et eget dokument med kategorier og underkategorier vi kom fram til av typen “tillit”, “aldersgrenser” og “foreldregruppe”. Vi satt igjen med et relativt stort antall kategorier, og vi måtte finne ut hvilke funn vi ville gå i dybden av og hva vi hadde mest data på. Vi mener at vi til slutt valgte ut interessante kategorier som var fruktbare for denne undersøkelsen.

Før vi gikk i gang med rapporteringsfasen måtte vi komprimere datamaterialet for å gjøre det mer håndterlig. Etter transkriberingen satt vi igjen med 192 sider data. Derfor sorterte vi utdrag fra intervjuene inn i de ulike kategoriene med kommentar på hvert enkelt utdrag. Når data komprimeres risikerer man at en del detaljer blir borte. Derfor var det viktig for oss å prøve å beholde den viktigste informasjonen som var nødvendig for å belyse den overordnede problemstillingen (Furseth & Everett, 2020, s. 157). Etter sorteringen av utdrag satt vi igjen med rundt 100 sider data som gjorde det mer håndterbart.

I siste fase begynte vi med rapporteringen av funnene våre. Før vi gikk i gang med å skrive, lagde vi en detaljert disposisjon som også inneholdt rekkefølge for temaene som skulle presenteres. For å fange leserens interesse prøvde vi å bygge opp disposisjonen slik at det skulle bli flyt i presentasjonen av resultater. Vi gikk gjennom dokumentet med alle utdrag som kunne være av interesse, og bestemte oss for hvilke utdrag som kunne illustrere funnene. Vi ga alle utdragene et nummer, som vi skrev inn i disposisjonen for å holde oversikt. Underveis i rapporteringen gikk vi mange runder med de ulike kategoriene, hvor vi forkastet, slo sammen, splittet opp og vurderte undertemaer inn i større kategorier.

Vi jobbet mye med å skape de ulike temaene for analysekapitlene 5, 6 og 7. Vi har skrevet flere utkast, fått kommentarer på det, diskutert og bearbeidet stoffet flere ganger. Vi passet på at de ulike temaene ikke overlappet for mye, at temaene hadde en passe tykkelse og

at vi hadde nok data om hvert tema (Johannessen et al, 2018, s. 299). Til slutt endte vi med disse temaene for analysekapitlene: “Når er de gamle nok?”, “hvordan vektlegges tillit?” og “hva gjør noen sosiale medier risikofylte?”.

I presentasjon av resultater har vi grundig presentert de ulike temaene med poeng og funn i dataene våre. For å produsere gyldig og sikker kunnskap har vi lagt stor vekt på empirien i presentasjon av resultater og funn (Widerberg, 2001, s. 21). Det vil si at vi har gitt forskningsmaterialet stor plass for å holde analysen empirinær.

4.7.3 FORSKNINGENS KVALITET

Vi vil se forskningens kvalitet i lys av Widerbergs (2001, s. 18) begreper om *pålitelighet* og *saklighet*. For å vise saklighet og pålitelighet, må vi dokumentere og diskutere alle våre valg og tolkninger. Alle valg vi har tatt underveis i forskningsprosessen, har betydning for resultatene (Postholm, 2010, s. 126). Derfor har vi i dette metodekapittelet invitert leseren til å vurdere forskningen gjennom en redegjørelse av *hvordan* vi har gått fram og *hvorfor* i forskningsprosjektet.

Ved å reflektere over erfaringer, forskningsdesign, innsamling av data, presentasjon av data og etikk bidrar det til å gjøre studien mer pålitelig og saklig. I dette prosjektet mener vi at vi har ivaretatt Widerbergs kunnskapskrav gjennom dokumentasjon og diskusjon av alle valg og fortløpende fortolkninger. Vi har fokusert på å beskrive metodekapittelet så detaljert som mulig, med både svakheter og styrker. Dette er for at leseren skal kunne vurdere prosjektets kvalitet.

Vi har skrevet dagbok gjennom hele forskningsprosjektet for å oppnå kunnskapskravene. I dagboken har vi gjort oss notater underveis, med refleksjoner rundt valg av forskningsdesign, endringer, intervjuguide, intervjusituasjonene, transkribering, analyse og resultater. For å begrunne valg vi har gjort eller for å huske tilbake til erfaringer og tanker underveis har vi hentet opp notatene våre. Vi mener at det har styrket forskningens pålitelighet og saklighet.

Vi har reflektert over egen forskerposisjon og forforståelse for å synliggjøre hvilke forhold kunnskapen er produsert under (Widerbergs, 2001, s. 28). Dette innebærer at vi som forskere alltid må redegjøre for vår egen posisjon i feltet og klargjøre den for oss selv og andre

(Postholm, 2010, s. 128). Vi har vært refleksive og synliggjort vår forskerrolle for leseren, slik at analyse og tolkningene kan ses i lys av vårt forskerperspektiv. Ved å redegjøre grundig for både vår egen posisjon og valg gjennom forskningsprosessen gir vi leseren mulighet til å vurdere forskningen opp mot kunnskapskravene.

I presentasjon av funn har vi valgt å redigere utdragene noe. Vi opplevde at deltakerne kunne snakke om flere ulike temaer i samme utdrag. For leservennlighet redigerte vi bort det som ikke var relevant, slik at vi fikk fram hovedessensen i det deltakerne hadde fortalt. Vi har vært forsiktig med redigering, og vært opptatt av å bevare meningsinnholdet i deltakernes fortellinger, slik at vi holder oss til Widerbergs kunnskapskrav.

Når det kommer til studiens overførbarhet, kan vi argumentere for en analytisk generalisering av våre funn. En analytisk generalisering betyr at funnene fra vår undersøkelse kan brukes som en rettleiding for hva som kan skje i andre situasjoner (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 290-291). Med tanke på utvalget vårt er alle deltakerne etnisk norske, bosatt i to storbyer i Norge, med høyere utdanning og fra middelklassen. Vi kan tenke oss at deres erfaringer og tanker er formet av denne tilhørigheten, og setter preg på dem. På bakgrunn av deltakernes variabler vil vi tro at deltakerne i vår studie har flere fellestrekk med en stor gruppe mennesker i Norge. Derfor er det sannsynlig at funnene kan reflektere liknende opplevelser hos andre foreldre. Funnene kan argumenteres for å være overførbare til den virkelige verden dersom en kan kjenne seg igjen i deltakernes perspektiver som deles i denne oppgaven (Ellingsen, 2010, s. 335). Ved å gi disse rike beskrivelsene av deltakernes opplevelser gir vi leseren muligheten til å bedømme om studiens resultater kan overføres til andre situasjoner.

4.8 PRESENTASJON AV DELTAKERNE

Her følger en presentasjon av deltakerne som studien baserer seg på. Dette er for å gjøre det lettere for leseren å vite hvem vi snakker om i analysen. Vi har valgt å presentere deltakerens fiktive navn, deltakerens kjønn, deltakerens alder i et aldersintervall og ungdommens kjønn.

DELTAKER	DELTAKERENS KJØNN	DELTAKERENS ALDER	UNGDOMMENS KJØNN
Berit	Dame	45-50 år	Gutt
Turid	Dame	45-50 år	Jente
Sofie	Dame	40-45 år	Jente
Truls	Mann	40-45 år	Gutt
Gabriel	Mann	40-45 år	Jente
Thor	Mann	45-50 år	Gutt
Sara	Dame	50-55 år	Gutt
Morten	Mann	55-60 år	Jente

5. NÅR ER DE GAMLE NOK?

I dette kapitlet skal vi forsøke å forstå hvordan foreldrene i studien forholder seg til når ungdommene er gamle nok til å bruke sosiale medier. I intervjuene var aldersgrenser et svært sentralt tema som foreldrene snakket om. Vi skal derfor se på lover og anbefalinger for aldersgrenser i sammenheng med inkludering av ungdommen, og hvordan foreldrene løser konflikten rundt aldersgrenser og sosiale medier. I intervjuene ble foreldrene bedt om å snakke om ungdommene før de var gamle nok for sosiale medier. I dette kapitlet skal vi derfor særlig fokusere på foreldrenes refleksjoner rundt sosiale medier før ungdommen var fylt 13 år, som er aldersgrensen på de fleste sosiale medier.

5.1 HVORDAN FORHOLDER FORELDRENE SEG TIL ALDERSGRENSER OG INKLUDERING?

I materialet vårt finner vi at foreldrene var opptatt av å forholde seg til aldersgrenser på sosiale medier, men at de også opplevde et ansvar for at ungdommen skulle bli inkludert i det sosiale. Aldersgrenser og inkludering kan stå i konflikt med hverandre, derfor vil vi først presentere *foreldrenes synspunkter på lover og anbefalinger for aldersgrenser*. Videre vil vi presentere *foreldrenes synspunkter på inkludering*. Til slutt vil vi forsøke å forstå *hvordan foreldrene balanserer aldersgrenser og inkludering*.

5.1.1 FORELDRENES SYNSPUNKTER PÅ LOVER OG ANBEFALINGER FOR ALDERSGRENSER

Det finnes to typer aldersgrenser på sosiale medier. I personopplysningsloven er det satt en aldersgrense på 13 år, for å beskytte barns personopplysninger. Foreldre kan likevel samtykke til at barnet kan bruke sosiale medier tidligere. De ulike plattformene har også egne aldersanbefalinger for hvem tjenesten er egnet for, men flere av dem åpner ikke for samtykke fra foreldre når barna ikke er gamle nok (Medietilsynet, 2021).

I intervjuene forteller foreldre om viktigheten av å holde seg til lover og anbefalinger når det kommer til aldersgrenser og sosiale medier. Flere beskriver det som en forpliktelse ved foreldrerollen. Sofie forteller:

En god argumentasjon er at når du signerer deg inn på disse tingene, skriver du faktisk under på noe, tro det eller ei. Det er et dokument du signerer og i det øyeblikket jeg begynner å lyve på din alder, så gjør jeg et lovbrudd.

Sofie forteller om hvorfor hun ikke har lyst til å gi datteren sosiale medier før aldersgrensen. Etter vår tolkning oppfatter hun det som en selvfølgelighet å ikke bryte lover og regler. Det fremstår som et ansvar og forpliktelse ved foreldrerollen. Basert på utdraget ovenfor og flere andre utdrag er lover og anbefalinger et hensyn foreldre tar. Å registrere en bruker på ungdommen med falsk alder kan tolkes som noe en ikke bør gjøre. Morten påpeker også: "Jeg så ikke noe grunn til at vi skulle lage en fake profil eller en annen fødselsdato for å lure systemet, det synes jeg blir dumt". Morten uttrykker i likhet med Sofie at han synes det er en selvfølgelighet å følge regler, og at det er dumt å ikke gjøre det. Videre forteller Morten:

Jeg mener at det er en grunn til at det er en aldersgrense. Det er en ansvarsfraskrivelse [fra foreldrerollen ved å ikke følge aldersgrenser], jeg tror det er viktig å ikke gi etter for presset, men forholde seg til de retningslinjene som er gitt.

Det virker som at aldersgrenser er et hensyn Sofie og Morten tar for å beskytte ungdommen, og noe som ikke er oppe til diskusjon.

Det å ha retningslinjer som lover og anbefalinger beskrives som godt å ha. Turid uttrykker: "Vi har nok forholdt oss til aldersgrensene til de [sosiale] mediene og tenkt det er litt viktig. Det har vært en veldig grei og fin retningslinje". Utdraget er en beskrivelse av hvordan retningslinjer for sosiale medier er med på å forme foreldrerollen. Det gir en pekepinn på hva som er rett og galt, men er ikke like absolutt som Sofie og Morten formidler. Det kommer til uttrykk i flere intervjuer at retningslinjer er fint å lene seg på. Vi tolker at slike retningslinjer kan være fint å ha som en slags veiledning, men ikke nødvendigvis som en absolutt regel. Foreldrene

har ulike oppfatninger av hvor langt aldersgrenser skal overholdes, og hvor absolutte aldersgrensene skal være.

Intervjuene inneholder også beskrivelser av hvordan foreldre har forventninger til andre foreldre om å overholde lover og anbefalinger. Morten beskriver dette: “Hadde jeg som forelder gitt etter hadde dette vært et problem for foreldre som ville holde igjen, og vi vet at foreldre holdt igjen i forhold til dette – men vi var et mindretall”. Berit deler dette synspunktet:

Det var mest irritasjon over alle de andre foreldrene liksom, man blir jo irritert på hvorfor alle andre slipper opp når det er en grunn til at det er en aldersgrense da. Hvorfor er det så mange? Blir så fascinert av det, hvorfor er det sånn at alle slipper opp på det?

Utdragene uttrykker at det er forventninger mellom foreldre til å følge aldersgrenser. Det er gjennomgående i flere intervjuer at når andre foreldre lar være å følge aldersgrensene, kan det skape problemer og irritasjon hos de foreldrene som opprettholder aldersgrensene. For Berit virker det helt utrolig at noen foreldre bare “slipper opp”. Selv om Berit anså lover og retningslinjer som viktig å overholde, kommer det også fram at hun valgte å fravike fra disse på grunn av press fra miljøet rundt. Det kan tolkes som at både Berit og Morten anser sin egen måte å håndtere aldersgrenser på som den riktige måten i møtet med ungdommen. Det kan se ut til å være en del av foreldreansvaret å opprettholde aldersgrenser for å beskytte ungdommen, men foreldrene gjør dette på ulike måter. Basert på vår empiri ser det ut til at det finnes eksisterende normer og verdier knyttet til hvordan foreldrene *bør* ha et ønske om å opprettholde aldersgrenser. En måte å forstå dette på, er at foreldrene står i en rollekonflikt mellom et ønske om å følge aldersgrenser, men også forventninger fra ungdommen om sosiale medier før aldersgrenser. På denne måten står aldersgrenser og inkludering i et konfliktforhold.

5.1.2 FORELDRENES SYNSPUNKTER PÅ INKLUDERING

Sosiale medier har over de siste årene blitt veldig populært, og bruken hos ungdommer fra 10-19 år har økt betraktelig (Hjetland et al, 2022, s. 11). Sosiale medier har blitt en arena hvor store

deler av ungdoms sosiale liv utspiller seg. Sosiale medier kan fungere som en arena for inkludering, og gi positive sosiale erfaringer blant ungdom (Hjetland et al. 2022, s. 12).

Det er et gjennomgående trekk i intervjuene at foreldrene vektlegger viktigheten av sosiale medier for sosial inkludering. En måte å forstå dette på er at flere foreldre opplever det som viktig at ungdommen er inkludert på sosiale medier fordi mye av kommunikasjonen foregår der. Berit beskriver det som: “Det blir liksom det viktigste i verden [å være inkludert], og det er ingenting som er viktigere enn det å være med, og være en del av et fellesskap. Det blir vanskelig å stå utenfor”. Budskapet er at det å være en del av et fellesskap er viktig for å ikke havne utenfor. Ansvar for å bidra til å inkludere egen ungdom virker som en naturlig verdi som ligger i foreldrene som en del av dem. Det vises i hvordan Berit understreker hvordan hun ser inkludering som en viktig verdi:

Det er ikke noe morsomt å gå glipp av fotball på løkka [fotballbanen], de ringer jo ikke noen og spør lenger, eller ringer på eller sender SMS. Det er den måten å være med på, det å ha disse gruppene. Det er jo egentlig en litt sånn barnslig bruk av det til å begynne med, men det er en veldig enkel kommunikasjonsform som får med alle.

Kommunikasjon mellom ungdommer skjer over grupper på sosiale medier, og det er ikke vanlig å ringe på hjemme hos hverandre lenger. For å være en del av denne kommunikasjonsformen må også ungdommen ha tilgang på sosiale medier. Det virker som at foreldre har et ønske om at ungdommen skal være inkludert i det sosiale, og ser at kommunikasjonen foregår på sosiale medier også før de fyller 13 år. Det gjør at foreldre også strekker seg etter å legge til rette for ungdommens sosiale liv, som går på bekostning av å opprettholde aldersgrenser. Det virker som foreldrene har et ønske om å sikre ungdommen venner og del i et fellesskap. Dette kan være fordi venner er viktig for ungdommens livskvalitet og identitetsutvikling. Det å ikke ta dette hensynet kan få sanksjoner i form av at ungdommen kan bli utestengt fra grupper på sosiale medier, men også fysiske aktiviteter.

Når vi spurte Turid om konsekvenser ved å ikke være på sosiale medier før aldersgrensen, svarte Turid: “Jeg vet jo hva som skjer [på sosiale medier] og hvordan man snakker i vennegjenger. Det er jeg kanskje litt redd for da [at datteren faller utenfor]”. Turid

reflekterer rundt venner og inkludering, og beskriver en følelse av redsel for at datteren ikke skal være en del av det sosiale. Redselen noen foreldre kjenner på kan komme av det Berit beskriver som: "Barn er ganske brutale og de er ikke snille med hverandre nødvendigvis". Budskapet kan tolkes som at det er foreldrenes ansvar å hindre at ungdommen skal ha negative opplevelser med venner og det sosiale. En del av det kan innebære å gi ungdommen sosiale medier før aldersgrensen for at ungdommen skal være som de andre.

Truls beskriver viktigheten av inkludering som: "Det er jo der alle er, og hvis man ikke er der, så er man utenfor, ikke sant? Så selvfølgelig er det viktig å være der". Å være på sosiale medier blir beskrevet som en selvfølgelighet for å være inkludert. Våre tolkninger av intervjuene finner at det er en norm til foreldre om at de skal gjøre det de kan for å inkludere ungdommen i det sosiale. En konsekvens av å ikke sikre inkludering vil være en redsel hos foreldrene eller at ungdommen faller utenfor det sosiale. Det gjør også at foreldrene havner i en situasjon hvor de må ta hensyn til inkludering av ungdommen, men også aldersgrenser som følger sosiale medier.

Selv om foreldrene anser sosiale medier som viktig for inkludering, reflekterer også Turid rundt inkludering på en annen måte:

Jeg har hørt om tilfeller der noen har vært kjempestrengt og holdt igjen [på sosiale medier]. Da ser ikke de [barna] på det samme som de andre barna ser på. Det har jo gått helt fint for dem, og jeg tror datteren min hadde snakket og vært med vennene selv om hun ikke hadde hatt sosiale medier [før aldersgrensen]. Men da hadde nok jeg vært litt redd for det selv [at datteren skal være utenfor].

Utdraget forteller oss at Turid har kjennskap til andre som ikke har gitt sosiale medier før aldersgrensen, og at dette har gått fint. Hun reflekterer rundt at det å ikke ha sosiale medier ikke nødvendigvis trenger å være en faktor for å ikke være inkludert i vennegjengen. Vi forstår det som at Turid har et eget behov for å inkludere datteren i det sosiale ved å gi sosiale medier for å være sikker på at datteren er inkludert. Det kan ses i lys av redselen vi finner hos noen foreldre for at ungdommen deres skal falle utenfor, fordi sosiale medier er en så stor del av ungdommens hverdag. Funnene til nå viser at foreldrene håndterer spennet mellom aldersgrenser og inkludering på ulike måter, og vi vil videre forsøke å vise dette enda tydeligere.

5.1.3 HVORDAN BALANSERER FORELDRENE ALDERSGRENSER OG INKLUDERING

Vi finner at hensynet til aldersgrenser og inkludering kan komme i konflikt med hverandre, som skaper utfordringer for foreldrene. Sara beskriver godt hvordan de ulike hensynene om aldersgrenser og inkludering kan stå i konflikt:

Det er jo litt vanskelig hvis han ikke får det [sosiale medier]. Da blir han satt på utsiden fordi han ikke har det, men får han det så blir det også galt fordi han har egentlig ikke har lov til å ha det. Så du bryter jo uansett noe, en grense eller regel. Så en må veie for og i mot.

Utdraget beskriver hvordan håndtering av aldersgrenser og inkludering kan skape usikkerhet hos Sara. Hvordan skal foreldrene vektlegge regler for aldersgrenser eller inkludering? Dette er et spørsmål foreldrene tar stilling til på ulike måter.

Flere av foreldrene bruker uttrykkene “mas” og “alle andre” som en forklaring på hvorfor det oppstår en situasjon hvor de må ta stilling til aldersgrenser og inkludering. Turid beskriver sin opplevelse av datteren som stadig tok opp ønsket om sosiale medier før fylt 13 år:

Jeg husker faktisk når du spør nå, at hun maste veldig mye om det, og brukte setningen ‘alle andre har det, hvorfor kan ikke jeg få det? Det er ikke noe farlig med det’. Så stod vi nok i det litt sammen [Turid og mannen]. Men så begynte vi å spørre hverandre om hva vi er redde for, hva er det verste som kan skje?

Turids datter brukte argumentet om at “alle andre” har sosiale medier, og stilte seg spørrende til hvorfor hun ikke kan få det. Berit beskriver det samme: “Han bare ‘mamma jeg er ikke med på noe og får ikke vite noen ting’. Ja, så det er jo litt sånn kinkig og vanskelig å prøve å holde igjen når alle andre slipper opp”. Hun utdyper også at hun synes det var dumt fordi hun ikke ville jukse med alderen på sosiale medier. Som vist i delkapittel 5.1.1 ligger det en norm til grunn om at foreldrene skal holde seg til aldersgrenser. Når ungdommen har forventninger om inkludering på sosiale medier, oppstår det usikkerhet når en ikke vet hva som er riktig å gjøre.

Normen sier at foreldre *bør* følge aldersgrenser, men normen om inkludering sier at barnet *bør* være sosial og ha venner, selv på sosiale medier. Sara formidler denne rollekonflikten:

Han fikk det [sosiale medier] når han var 12 og et halvt år, fordi han maste jo helt siden før han var 12 år. Da måtte jeg si at du har ikke lov til det før du er 13 år på grunn av regler. Han sa 'alle hadde det i klassen' og 'alle brukte det', og jeg bare 'jaja', og sa at han må nok vente litt.

Utdraget viser hvordan Sara opplever mas fra sønnen, men også prøver å forklare hvorfor det er aldersgrenser. Mas og argumentasjon om at "alle andre har det" viser seg å være en årsak til foreldrenes forhandling av roller. Berit bekrefter nettopp det: "Vi var nok litt tidligere ute [med å tillate sosiale medier] fordi at jeg fikk en følelse på at alle andre hadde det". Det beskrives en følelse av at sønnen hennes var den eneste som ikke hadde sosiale medier. Det gjør at det ikke alltid er lett å følge aldersgrenser på sosiale medier, fordi det sosiale foregår på sosiale medier.

En måte å forstå at mas er en faktor som påvirker foreldrene, er at maset skjer på et hverdagslig nivå. Det er noe foreldrene må forholde seg til hver dag, sammenlignet med lover og anbefalinger for aldersgrenser som er mer "usynlig". Ungdommen har mulighet til å fronte sine krav om sosiale medier, og kan legge makt bak kravene sine. De kan sanksjonere foreldrene i form av kald skulder, dårlig stemning, stygg ordbruk og vanskelige følelser. Det å oppleve mas og potensielle sanksjoner fra ungdommen hver eneste dag, kan være krevende og slitsomt for foreldrene. På den måten kan det være lettere å si ja til sosiale medier før ungdommen er gammel nok. Foreldrene står i en forhandling av forventinger hvor de må vurdere fordeler og ulemper, og hva som er mest hensiktsmessig å gjøre. Etter vår oppfatning er det flere av foreldrene som prøvde å holde tilbake på sosiale medier lengst mulig, men presset fra ungdommen og omgivelsene til slutt veide tyngst med tanke på både mas og inkludering.

I intervjuene fremstår det som viktig for noen av foreldrene å vise til at de har prøvd så lenge de kan, som er i samsvar med normen om aldersgrenser og beskyttelse av ungdommen. Foreldrene er bevisst på at det er forventet å overholde aldersgrenser, og en kan i en intervjusituasjon kjenne et behov for å svare i samsvar med den antatte eksisterende normen. Funnene våre viser uansett at flere av foreldrene har internalisert normen om at de *bør* følge

aldersgrenser. Dette viser seg i uttrykk som “vi stod i det”, “vi ventet litt” og “prøvde å holde igjen”. Når vi spurte hvordan det var å ha en ungdom som ønsket sosiale medier før aldersgrense, formidlet Sara et bilde av det å “stå i det”:

‘De får lov til det og kan ikke jeg få lov til det?’ [...]. Det er jo vanskelig, jeg synes jo det. Så må man jo bare ståsette seg. Jeg tenker enten må jeg fullføre og ta kampen, for halve kamper tar jeg ikke. Derfor tar jeg ikke alle kamper.

Sara påpeker også at hun ventet så lenge hun kunne, og utdypet også en følelse av at det var vanskelig å stå mellom forventninger fra sønnen om sosiale medier og hensynet til aldersgrenser. Utdraget beskriver hvordan foreldre må “velge sine kamper” og stille seg spørsmålet om hvilke kamper som er viktig. Når det poengteres at de ventet lengst mulig, kan det tolkes som at foreldrene føler at de har gjort jobben som forelder mer ansvarsfullt når de “stod litt i mot”. Det er i tråd med normer som ligger til grunn for foreldrerollen når det kommer til å overholde aldersgrenser. Allikevel viser intervjuene at de fleste valgte å løse konflikten ved å tillate sosiale medier før aldersgrensen. Det er nødvendig å påpeke at foreldrene vil være i et sosialt system. Det vil si at forhandlinger av forventninger ikke bare skjer i foreldrenes eget hode, men vil være påvirket av mennesker som foreldrene omgir seg med. Når foreldrene velger å gi sosiale medier før aldersgrensen er ikke dette bare en diskusjon mellom foreldre og ungdommen, men også påvirkning fra miljøet rundt.

Truls var helt bestemt på å vente til aldersgrensen med sosiale medier, men opplevde press fra omgivelsene. Truls forteller:

Jeg tillot at han begynte å bruke sosiale medier når han var 12 år gammel. Egentlig ønsket jeg ikke det, men jeg skjønnte at det ikke bare var han som hadde det. Jeg skjønnte at hele klassen hans begynte med det. Da tenkte jeg, ok, nå kan jeg ikke holde han tilbake fra det lenger.

Berit opplevde mye av det samme med sin sønn: “Det hadde vært mye dårlig stemning sånn generelt hjemme [...], at vi hadde ødelagt livet og mye greier. Han hadde blitt utenfor da, og han

hadde ikke fått vært med på ting”. De vektlegger begge to at en konsekvens av å ikke gi sosiale medier ville vært å holde ungdommen utenfor det sosiale, og at ungdommen ville hatt en opplevelse av at foreldrene ødela livet deres. Det skjer en forhandling hvor foreldrene vektlegger inkludering fremfor å overholde aldersgrenser. Denne avgjørelsen kan handle om at man som forelder føler på et ansvar for at ungdommen har en sosial omgangskrets. Vi forstår det som at det kan være lettere å vike fra aldersgrenser fordi det ikke vil være noen reell straff for foreldrene å bryte aldersgrenser. Turid begrunner hvorfor hun valgte å ikke følge aldersgrenser:

Jeg tror det var før aldersgrensa, men jeg beit litt på argumentene hennes. Mine kom litt for kort til slutt. Da var det bare den regelen fordi det var en regel, og der var jeg nok litt dårlig da. Da blir jeg litt sånn ‘ja, jeg tror du får det til’.

Sitatet illustrerer hvordan argumentasjon om sosiale medier fra datteren, kan veie mer enn en regel hvis den ikke kan begrunnes godt nok. Turid forteller også om at datteren hadde gode argumenter for at hun ønsket sosiale medier for å kommunisere, og er vant til å bli møtt med dialog av foreldrene. Dette er en måte å forstå hvorfor foreldrene velger å ta hensyn til inkludering fremfor aldersgrenser. Når de har prøvd å stå i mot å gi sosiale medier over lenger tid, sliter foreldrene med at de kommer “til kort” med argumentene mot å gi sosiale medier. Sara bekrefter det samme: “Jeg hadde ikke noe mer å komme med, så til slutt ga jeg etter rett og slett”. Foreldrene lytter til ungdommenes argumenter, og gjør en forhandling av hvilke normer de skal forkaste og akseptere. Det kan også forstås som at foreldrene ikke orker mer mas og argumentasjon fra ungdommen, og at enkleste utvei blir å gi sosiale medier før aldersgrensen.

I prosessen med å finne ut av aldersgrenser og inkludering, er det noen foreldre som forteller om vurdering av ungdommens modenhet. Sara beskriver dette: “En må se an egen unge tenker jeg da, av og til. Noen tåler ikke så mye, og andre tåler mer. Det er veldig individuelt”. Utdraget beskriver at Sara gjorde vurderinger av hva sønnen tåler og ikke tåler, når han var under aldersgrensen for sosiale medier. Når vi spurte Truls om hvordan han synes

foreldre bør forholde seg til aldersgrenser før ungdommen er gammel nok, beskrev han på samme måte som Sara:

Det er så individuelt egentlig, man må se an den enkelte, helt ut ifra hvordan den ungdommen oppfører seg og hvor moden ungdommen er, så det er veldig vanskelig å si. Jeg tillot at han begynte å bruke sosiale medier når han var 12 år gammel. [...] Det er veldig individuelt hvordan foreldre bør forholde seg til det [å gi sosiale medier før aldersgrensen].

Truls vektlegger at man må vurdere egen ungdom for å ta avgjørelsen om å gi sosiale medier før aldersgrensen. Vi tolker det som at foreldre må ta hensyn til hvordan ungdommen oppfører seg, modenhet og gjøre individuelle vurderinger. Det viser seg at disse individuelle vurderingene av egne ungdommer legger grunnlaget for hvordan foreldrene håndterer utfordringen mellom aldersgrenser og inkludering. Det kan se ut til at dersom foreldrene anser ungdommen sin som moden nok, veier det opp for det å bryte aldersgrenser og tillater derfor sosiale medier. Vi forstår det som at når noen foreldre gjør unntak for sin ungdom, skaper det press på andre foreldre. Presset kan føre til at noen foreldre tillater sosiale medier til en ungdom som egentlig ikke vurderes som moden nok for sosiale medier.

Selv om de fleste foreldrene ga ungdommene sine sosiale medier før aldersgrensen, var det en forelder som ventet til ungdommen fylte 13 år. Når vi spurte Sofie om aldersgrenser, svarte Sofie:

Ja, selvfølgelig følger vi aldersregler. Nå er mine barn velsignet med at de er født i januar begge to, så de er jo alltid tidligst ute. Som klassekontakt så har vi tatt opp det veldig tidlig [sosiale medier og aldersgrense], [...]. Da har vi hatt en sånn tommelfingerregel i begge klassene til jentene at vi følger regelverket på aldersgrensene. Det er klart at jeg skjønner at det er lettere for meg å si 'når du fyller tretten år, da får du lov', kontra noen som har barn født i desember. Så da har vi gjort det sånn at det året klassen fyller, så får hele klassen [sosiale medier].

Sofie beskriver hvordan de som en foreldregruppe i klassen gikk sammen om å opprettholde aldersgrenser fram til det året klassen ble gammel nok. Vi forstår nytten av en foreldregruppe som at det er lettere å stå imot forventninger fra ungdommen dersom foreldrene står sterkt i en samlet beslutning. Sofie har sammen med foreldregruppen valgt å løse sosiale medier og aldersgrenser som et kollektivt problem. Når ingen av de andre i klassen har sosiale medier, virker det som at ungdommene deres i større grad aksepterer reglene foreldregruppen har satt. Foreldrene vil få støtte av hverandre, og det vil være forventninger mellom foreldrene om å holde seg til avtalen. Det kan tolkes som at presset fra omgivelsene og ungdommen vil være lettere å stå i mot når foreldre står samlet.

Slik som foreldregruppen ble enig om å gi sosiale medier det året klassen fylte 13 år, beskriver også Thor problematikken rundt hvilken måned ungdommen er født det året klassen blir 13 år:

Han er født i slutten av april, og noen av kompisene er født tidligere på året. Så det var vel typisk det at når januar kom, og det var 3-4 måneder til han ble 13, så tenkte jeg at det ikke spilte så stor rolle.

Utdraget beskriver hvordan Thor så at andre ungdommer begynte å få sosiale medier når de fylte 13 år. Siden sønnen hans er født senere på året, ble det til at han ikke så problemet med å gi sosiale medier noen måneder før ungdommen fylte 13 år. Det kan se ut til at hensynet til aldersgrenser blir borte når barnets venner blir gamle nok for sosiale medier. Vi forstår det som at det kan oppstå et press på foreldre om å gi sosiale medier til en ungdom som ikke er gammel nok, dersom venner i klassen er gamle nok for sosiale medier. Presset kan føre til at foreldrene prioriterer å inkludere ungdommen, som igjen trumfer aldersgrenser.

5.2 OPPSUMMERING

I dette kapittelet har vi vist hvordan foreldrene forholder seg til aldersgrenser og inkludering på ulike måter. Alle foreldrene er klar over at det er lover og anbefalinger for aldersgrenser, og legger vekt på at det er viktig å følge dem. Våre funn viser at de fleste anså de som gode

retningslinjer å støtte seg til og en slags veiledning, men ikke som en absolutt regel. Det var et mindretall av foreldrene som så på aldersgrenser som noe helt bestemt, som ikke skal vikes fra. En del av å opprettholde aldersgrenser så lenge som mulig handler om et ansvar for å beskytte ungdommen. På den andre siden ser også foreldrene viktigheten av sosiale medier for inkludering, og ser det som deres ansvar å sikre ungdommen en del av et fellesskap.

Vi finner at foreldrene står i en rollekonflikt mellom å opprettholde aldersgrenser, samtidig som ungdommen har et ønske om å bli inkludert på sosiale medier. Flere beskriver at det oppstår usikkerhet hos dem i håndtering av aldersgrenser og inkludering. Flertallet av foreldrene prøvde å opprettholde aldersgrenser så lenge som mulig som en del av foreldreansvaret, men tillot til slutt sosiale medier før ungdommen var gammel nok. Årsaken var et ønske om å inkludere ungdommen i fellesskapet på sosiale medier, mas og krav fra ungdommen eller at den enkelte vurderte ungdommen som moden nok.

6. HVORDAN VEKTLLEGGES TILLIT?

I dette kapitlet skal vi se nærmere på foreldrenes tillit til sin ungdom. For å undersøke hvordan foreldrene vektlegger tillit, vil vi begynne med å se på hvordan tillit øker i takt med ungdommens alder. Tillit legger til rette for og henger tett sammen med privatliv – vi vil derfor forsøke å forstå hvordan foreldrene forholder seg til ungdommens privatliv i ungdomsskolealder.

6.1 ØKT TILLIT I TAKT MED UNGDOMMENS ALDER

Når vi intervjuet foreldrene var det tydelig at hensyn som tas til ungdommen og sosiale medier endres jo eldre ungdommen blir. For å belyse det vil vi først se *hvordan foreldrene forholder seg til at ungdommen blir eldre, før vi undersøker hvordan samtale og veiledning om sosiale medier vektlegges sammenlignet med når ungdommen var yngre.*

6.1.1 HVORDAN FORHOLDER FORELDRENE SEG TIL AT UNGDOMMEN BLIR ELDRE?

Foreldrene forteller om ulike måter å møte ungdommen. I intervjuene forteller foreldrene hvordan grenser kan endres med alderen. Gabriel forteller: “Det var kanskje mer grenser når hun var enda mindre, men da skulle hun ikke ha det [sosiale medier] heller egentlig”. Utdraget beskriver hvordan det var viktigere å sette grenser når datteren var mindre, og spesielt før aldersgrensen. Sofie forklarer også ansvaret hun har som forelder: “Hadde jeg latt en 8-åring få Snapchat, hadde jeg også hatt en større rolle for å hindre at hun fikk uønsket oppmerksomhet”. Budskapet er at foreldre har et særlig ansvar for å følge med på ungdommens sosiale medier når de er yngre.

Når vi spurte Truls om forskjellen på sønnens bruk av sosiale medier nå sammenlignet med før, svarte han: “Jeg følte kanskje jeg kunne gripe litt mer inn [før]. Jeg følte kanskje at jeg hadde mer rett til å sjekke telefonen liksom”. Utdraget beskriver hvordan den opplevde retten til å sjekke ungdommens telefon ble mindre når sønnen ble eldre. I takt med at ungdommen blir eldre, virker det som at relasjonen blir mer tillitsbasert. Det fører til at foreldrene i større grad

stoler på at ungdommen kan ta selvstendige og gode valg når det kommer til sosiale medier.

Turid beskriver hvordan hun har tillit til sin datter:

Det er nok fordi jeg stoler på henne. Noen ganger tenker jeg at det er greit jeg ikke vet alt. Jeg må ikke og jeg trenger ikke å vite hvem hun er hos, det er informasjon som jeg tenker at jeg er glad mine foreldre ikke visste om meg.

Turid beskriver at hun stoler på ungdommen, og at det veier opp for at hun ikke alltid trenger å vite hvor ungdommen er. Det kan forstås som at ungdommen blir eldre og behovet for kontroll blir mindre hos foreldre. På en annen måte kan utdraget også reflektere en følelse av “lykke er uvitenhet” – hvor en tenker at man for egen del ikke har godt av å vite alt ungdommen driver med. Denne måten å tenke på kan være nyttig for å skape mindre bekymringer hos en selv i perioden ungdommen ønsker mer frihet.

At foreldrene legger til rette for tillit i takt med alder, kan ses i lys av det flere foreldre beskriver som *løsrivelsesfasen*. Berit forteller om dette: “Så det handler bare om den naturlige utviklingen på en måte, og at de er i en løsrivelsesfase. Så vi er jo mindre og mindre involvert, som jeg tenker er naturlig”. Utdragets budskap er at løsrivelse fra foreldrene er en naturlig prosess ved å bli eldre. Hun utdyper også hvordan sønnen har forventninger om å trekke seg tilbake: “Han lukker døra da han skal game med andre, men det er fordi han skal prate, og ja det bråker litt. Jeg tenker det er en helt naturlig del av utviklingen – å gi de litt space”. Sara forteller også om hvordan hun tilrettelegger for privatliv ettersom sønnen blir eldre: “Jeg kan ikke være der for han hele tiden, jeg må klippe navlestrengen”. Utdragets budskap er at Sara mener sønnen må klare seg mer på egen hånd, som en del av utviklingen med å bli et eget individ. I løsrivelsesprosessen vil et tillitsbasert forhold i større grad ta over for tett oppfølging på sosiale medier. Vi forstår det som at foreldrenes rolle kan bli utfordret når ungdommen blir eldre. De løser det ved å gjøre endringer i foreldrerollen som en del av å tilpasse seg ungdommens alder – som å stole på dem i større grad.

Et trekk ved løsrivelsesprosessen er at ungdommen oftere benytter seg av venner enn foreldrene når de blir eldre. Turid reflekterer rundt dette:

Skal jeg være ærlig så tenker jeg at hun bruker vennene sine om det skjer noe dumt. Det kan jeg høre litt i konturen av når hun snakker med vennene sine. Hadde det vært alvorlig, da hadde hun nok kommet til meg, men de der små tingene eller hun har gjort noe, så bruker hun nok venner eller kanskje storesøster.

Utdraget beskriver hvordan relasjonen mellom ungdommen og Turid endres, fordi ungdommen begynner å bruke venner fremfor foreldre når de vil snakke om hendelser. Det kan forstås som en del av den naturlige prosessen med å bli eldre, som handler om å skape sitt eget liv og få sin egen sosiale arena. En del av prosessen vil handle om at foreldrene gir mer tillit til at ungdommen skal ta smarte valg på sosiale medier. I intervjuene stilles ingen spørsmålstegn til at tillit blir viktigere med alderen, det virker å falle foreldrene helt naturlig. Vi tolker det som at det er en norm i samfunnet om at foreldre er nødt til å slippe litt opp når ungdommen kommer i en viss alder fordi det er naturlig at foreldrene må ta et skritt tilbake og la ungdommen finne ut av ting selv. Derfor tilrettelegger foreldrene for tillit. Videre vil vi forsøke å vise hvordan samtale og veiledning om sosiale medier blir vektlagt når ungdommen blir eldre.

6.1.2 HVORDAN VEKTLLEGGES SAMTALE OG VEILEDNING OM SOSIALE MEDIER SAMMENLIGNET MED NÅR UNGDOMMEN VAR YNGRE?

En del av grunnlaget for et tillitsbasert forhold, handler om at foreldrene aktivt har forberedt ungdommen helt siden de fikk sosiale medier, gjennom samtale og veiledning. Vi finner at alle foreldrene vektlegger samtaler og veiledning om sosiale medier, men på ulike måter. Når ungdommen får sosiale medier for første gang, beskriver Sofie hvordan foreldre bygger opp en base som skaper tillit: "Vi må bygge opp en sakte, men sikker base, før vi slipper dem ut. Så må vi satse på at de har god nok kompetanse – det må jeg også vite". Utdragets budskap er at det er foreldrenes oppgave å forberede ungdommene til å stå på egne bein. Sara forteller også at det var viktig å snakke om sosiale medier helt i starten:

Ja, det har jeg jo gjort [snakket med sønnen], i hvert fall helt i starten. Nå har han jo lov til å bruke disse sosiale mediene, men før han hadde lov, så spurte han jo om han kunne

få lov en stund. Da måtte vi jo snakke om hva som er greit og hva som ikke er greit. Det tror jeg han tok til seg.

Sara utdyper også: “Jeg synes det i hvert fall er viktig å være der i starten. Når de får sosiale medier er det viktig å få lov til å se på telefonen og man må snakke sammen”. Vi tolker utdragene over som at foreldrene gjør ungdommene trygge i bruken av sosiale medier ved oppstart, slik at de kan basere det mer på tillit når de blir eldre. Det fører til at foreldrene kan stole på at ungdommen håndterer sosiale medier på egen hånd når de blir eldre.

I intervjuet beskrev Berit hvordan hun hadde samtaler med sønnen da han var yngre om sider ved sosiale medier hun var bekymret for:

Det kan jo være voksne med onde hensikter da, ikke sant? Det er det man er mest redd for – at det skal komme noen med noen fristende forslag. [...] Nå er han stor, men særlig samtaler når han var litt yngre tror jeg. Nå tror jeg de lukter lunta litt på sånne ting selv. Så det er nok noe vi holdt veldig mye oppe i det vi skulle inn i Snapchat-verden og sånn.

Utdraget forteller oss at Berit hadde flere samtaler med ungdommen når han fikk sosiale medier som en del av å forberede sønnen på hva sosiale medier innebærer. Berit utdyper også at han har tilegnet seg nok kunnskap, slik at hun ikke lenger trenger å ha samtaler og veiledning om sosiale medier. Vi tolker det som at det er eksisterende forventninger i samfunnet om at foreldre har et ansvar for å forberede og veilede ungdommen når de trer inn i sosiale medier-verden. Ved oppstartsfasen opplever altså foreldrene at det er deres ansvar å lære ungdommen om nettvett, farer og hvordan sosiale medier kan brukes på en positiv måte. Som en del av at foreldrene har lagt et grunnlag ved å lære dem ting tidligere, forstår vi det som at foreldrene har tillit og stoler på ungdommen når de blir eldre. Samtale og veiledning er dermed ikke lenger like nødvendig, med mindre det oppstår et problem. Berit beskriver dette:

Det er mer at det ikke er noe behov for det, altså sånn så lenge man merker at ting ikke er et problem, så snakker man ikke like mye om det. Vi har liksom hatt de samtalen

tidligere, det med å ta bilder av andre, ikke sant? Hva som er greit og ikke greit – at han må sette grenser for seg selv. Hvis han oppdager noe, må han si ifra til oss.

På samme måte som Berit, reflekterer Thor også rundt at dersom noe blir et problem så må han involvere seg:

Jeg må bare stole på at han klarer å oppføre seg og tilegne seg informasjon på en fornuftig måte. Hvis jeg får inntrykk at han ikke gjør det, så må en gå mer i dybden da, men det handler om å ha litt tillit til dem og.

Både Berit og Thor beskriver hvordan de har tillit til ungdommen, til det motsatte er bevist. Vi tolker det som at foreldrene ikke ser behovet for alle typer samtaler når ungdommen er eldre, med mindre det er nødvendig. Det kan se ut til at tillit veier opp for samtale og veiledning når ungdommen blir eldre. Det kan være fordi ungdommene benytter venner til å prate om livet og sosiale medier, eller ønsker avstand fra foreldrene. Utdragene over illustrerer at det er en norm om at foreldrene skal involvere seg gjennom samtale og veiledning dersom det oppstår et problem. Turid valgte å ta en samtale med datteren fordi hun vurderte at datteren hadde delt det hun beskriver som et "litt seksuelt bilde" på sosiale medier:

Hun tenker nok ikke de tankene jeg tenker, men det var liksom det å se bra ut og en munn som kyssemunn og litt sånn kort topp. Det er liksom greit, men hun gjorde det med [tok bilder og delte dem] ei jente som var mye eldre, som jeg tenker er mer bevisst enn henne. Da var det veldig vanskelig å ta den praten, fordi hun ble veldig lei seg og hadde nok ikke tenkt det samme som meg. Hun skjønte liksom ikke hvorfor hun ikke kunne dele det. [...] For meg ble det et litt seksuelt bilde, men jeg tror ikke det var det for henne.

Turid beskriver at det én gang var nødvendig å ta en samtale med datteren nå som hun har blitt eldre. Det var fordi datteren hadde delt noe som var et upassende bilde i Turids øyne, som ikke var greit sett i forhold til datterens alder. Etter vår oppfatning virker det som at foreldre

opplever et ansvar for å beskytte ungdommen mot å dele innhold på sosiale medier som ikke passer deres alder. I lys av det kan foreldre også være påvirket av hva miljøet rundt dem ser på som greit og ugreit. Miljøet rundt kan legge føringer for hvordan Turid håndterer det hun beskriver som en problematisk situasjon. Hun gjør en refleksjon rundt hva andre kan tenke når datteren legger ut et "ugreit" bilde. Det gir en pekepinn for hva hun *bør* eller *ikke bør* gjøre. Det fører til at hun tilpasser seg og handler i tråd med normen om å snakke med datteren om bildet som ble delt på sosiale medier.

Vi finner altså at det er eksisterende oppfatninger om at samtale og veiledning av ungdommen blir mindre viktig i takt med alder. På den andre siden finner vi at det er noen foreldre som ser annerledes på samtale med ungdommen. Hos et mindretall av deltakerne er samtale fortsatt ansett som viktig, og noe som er en del av hverdagen deres. Sofie beskriver samtale om sosiale medier:

Jeg føler kanskje at det er en såpass vanlig del av dialogen, vi setter oss ikke ned og liksom 'nå skal vi ha den praten'. [...] Det er nok mer en del av den daglige dialogen, uten at jeg liksom tenker at 'i dag skal vi snakke om det'.

Utdraget beskriver hvordan samtale og veiledning fortsatt er en naturlig del av den daglige dialogen, selv om ungdommen blir eldre. Vi tolker det som at Sofie ikke mener det må være en spesiell hendelse for å utløse en samtale om sosiale medier. Det virker heller som at hun vektlegger samtalen som noe hverdagslig, hvor alle temaer kan dukke opp. Sofie relaterte dette til jobben sin, hvor hun arbeider med ungdoms mentale helse, og illustrerte det med hvordan hun håndterte en situasjon med datteren og nakenbilder:

Seksualitet i det huset her, altså vi snakker om alt liksom. Jeg er jo velsignet med at jeg kan gjøre det. Altså foreldrene er jo sånn 'jeg skjønner ikke at du klarer det', men det er jo jobben min, sant. Det samme som 'du kan snakke om din jobb, så skal jeg snakke om min jobb'. Så for meg er det helt sånn instinktivt enkelt å snakke med henne om det, fordi vi har snakket om alt. Sånn sett var det kjempeenkelt å ta det opp.

Utdraget beskriver hvordan det er naturlig for Sofie å snakke om alt ved sosiale medier. Det kan handle om at hun har kunnskap, erfaring og interesse fra jobb som gjør det lettere for henne å snakke om for eksempel nakenbilder og andre temaer som kan være vanskelig å ta opp. Vi forstår det som at hun kan ha en indre forventning til seg selv om å snakke med datteren om temaer hun anser som viktig på bakgrunn av arbeidserfaring. Det kan være temaer som for andre foreldre kan være vanskelig eller tabubelagt å snakke om.

I likhet med Sofie forteller Morten at hverdagssamtalen om sosiale medier er like viktig nå som før. Han forteller at det er vanskeligere å følge opp datteren nå, sammenlignet med barneskolen. Han beskriver hvordan han følger henne opp nå: "Jeg tror det er ganske viktig at vi aldri må gi opp å snakke med henne, følge med og vise interesse". Vi forstår det som at samtale er en naturlig måte å følge opp datteren på. Det at det er vanskeligere å følge opp ungdom når de blir eldre kan handle om at de er i en alder hvor det kan oppstå nye problemstillinger, sammenlignet med når de var yngre. Ungdommen kan ha flere impulser, de er i en prosess med å finne ut hvem de er og det kan være flere farer ved eksempelvis bildedeling. Det kan handle om at ungdommen er i en sårbar fase. Selv om foreldrene har tillit til ungdommen, er samtale for noen foreldre fortsatt et viktig verktøy for å følge opp, støtte og vise interesse.

Basert på vår empiri finner vi at foreldrene selv opplever det som viktig å snakke med og veilede ungdom i oppstartsfasen av sosiale medier. Ettersom de blir eldre og har brukt sosiale medier en stund, har vi vist hvordan foreldre vektlegger samtale og veiledning i ulik grad. En del av å bli eldre handler om at ungdom får et større behov for privatliv. I det videre vil vi forsøke å forstå hvordan foreldrene forholder seg til ungdommens privatliv.

6.2 HVORDAN FORHOLDER FORELDRENE SEG TIL UNGDOMMENS PRIVATLIV?

Vi finner at foreldrene må forholde seg til og tilpasse seg etter ungdommens behov for privatliv, og de gjør dette på ulike måter. Vi vil i dette kapitlet undersøke *hvordan foreldrene tilrettelegger for åpenhet* og se nærmere på *tillit versus kontroll*. Vi finner at privatliv og involvering kan stå i konflikt med hverandre, og vi vil forsøke å forstå hvordan foreldrene løser

det. Gjennomgående i kapittelet vil det være snakk om når ungdommen er over 13 år, og går på ungdomsskolen.

6.2.1 HVORDAN TILRETTELEGGER FORELDRENE FOR ÅPENHET?

I kontekst av privatliv, var det i intervjuene flere av foreldrene som snakket om åpenhet i relasjonen til ungdommen. Thor forteller om åpenhet på denne måten: “Jeg tror det er viktig at han føler at vi har tillit, det hadde sikkert vært verre for han å være åpen dersom han ble møtt med skepsis”. Thor uttrykker at tillit er viktig for å skape åpenhet mellom han og sønnen. Det virker som at åpenhet i relasjonen er viktig slik at ungdommen skal våge å søke hjelp dersom det er noe. Når ungdommen blir eldre kan det også være forventninger fra ungdommen om at foreldrene skal stole på dem i større grad. Det kan ses i lys av at de er i en livsfase med pubertet, utforskning og et økende behov for privatliv.

I intervjuene finner vi at en del av grunnlaget for åpenhet i relasjonen til ungdommen, knyttes til selvstendighet hos ungdommen. Det innebærer at ungdommene i større grad klarer seg selv på sosiale medier, med mindre involvering fra foreldre. Berit beskriver sønnen som: “Han er veldig ordentlig og reflektert. [...] Han er veldig opptatt av personvern og andres personvern og ja”. Hun utdyper at sønnen har god kontroll og er ansvarsfull på sosiale medier. Krav til selvstendighet, kan forklares med at foreldrene må la ungdommen slippe ut i verden og la de finne ut av ting på egen hånd. Turid reflekterer rundt hvordan hun tror datteren beskytter seg selv på sosiale medier:

Tørre å legge ut det bildet, og tørre å få lite likes. Det er noe fint med det. [...] Så jeg tror hun beskytter seg selv hele veien, jeg har ikke trengt å være det der filteret for henne, det har hun hatt selv.

Det å støtte ungdommen til å tørre å være seg selv, og være selvstendig kan ses å være et kjennetegn ved foreldrerollen når ungdommen går på ungdomsskolen. Det kan også ses i lys av hvordan Sofie stoler på datteren: “Jeg har [tilgang til] den ene Instagram-kontoen og den andre ser jeg ikke. Hun vet at jeg vet, og vi har snakket om det. Når hun har gjort det, må hun også vite

at hun kan håndtere det”. I intervjuene kommer det fram at det er normalt at ungdom har to kontoer på samme sosiale medium – som betyr at de har én konto åpen for familie og én privat konto kun for venner. På den private kontoen deles gjerne innhold som foreldrene ikke skal se. En del av å stole på ungdommen handler om å anerkjenne at ungdommen ikke vil at foreldrene skal vite alt. Det kan føre til at foreldrene kan kjenne på mindre kontroll, og redefinerer egen rolle ved å vektlegge ungdommens selvstendighet og tillit til dem.

Vi opplevde i intervjuene at noen av foreldrene ønsket å vise til oss at de var stolte over at de har oppdratt en ungdom som fint klarer å håndtere sosiale medier. Vi tolker det som at det er del av foreldrenes legitimering av at de har tatt “et skritt tilbake”. De har derfor et behov for å forklare og forsvare egne valg i henhold til egne verdier og holdninger. Det bekrefter vårt funn i delkapittel 6.1.1 om at relasjonen mellom foreldre og ungdom i større grad blir tillitsbasert i takt med alder. Det kan derfor ses å være en forventning til foreldrene om at de skal oppdra en ungdom som er ansvarsbevisst og reflektert.

Selv om flere vektlegger selvstendighet, er det gjennomgående i flere intervjuer at foreldrene er trygge på at ungdommen vil komme og fortelle dersom det oppstår noe alvorlig på sosiale medier. Gabriel formidler dette:

Det er jo helt sikkert ting jeg ikke vet om også, så er det ikke alt jeg skal vite. Så er det kanskje ting jeg bør vite om som jeg ikke vet, men jeg velger å tro og jeg er ganske sikker på at hun hadde kommet til meg hvis det var noe seriøse greier vi burde visst om.

Utdraget beskriver hvordan Gabriel er sikker på at ungdommen oppsøker han dersom det skulle vært noe alvorlig. Berit poengterer det samme:

Hvis han hadde opplevd noe, så ville han nok sagt ifra om det, men det er klart, man vet jo ikke. Nå er han jo 14 [år] og lukker seg mer og mer, så jeg kan ikke si nødvendigvis. Hadde det vært noe alvorlig tror jeg han ville ha kommet, med mindre det er sånne småting og sånt.

I likhet med Gabriel tror også Berit at sønnen vil komme dersom det er noe alvorlig som skjer på sosiale medier. Det kan handle om at det er begrenset hva foreldrene klarer å ha oversikt over. Da har foreldrene et håp om at ungdommen skal komme til dem med det som er *mest* alvorlig, og baserer det på tillit. Vi tolker det som at foreldrene fortsatt anser det som sitt ansvar at ungdommen skal ha det bra og gi støtte i vanskelige situasjoner. Da er det foreldrenes oppgave å stille seg tilgjengelig for samtale. Dersom det skjer noe alvorlig, vil den opplevde åpenheten skape en betryggende følelse hos foreldrene, fordi de tror at ungdommen vil søke råd og hjelp hos dem.

Når ungdommene går på ungdomsskolen, opplever flere at de også lukker seg mer. Da er det ikke alle som opplever at ungdommen søker foreldrene når de trenger hjelp. Truls forteller om en episode som var vanskelig for sønnen: "Han har sagt sånn; 'nå er det så mye som skjer og det er helt kaos', også ser jeg at meldingene bare raser inn, også forteller han egentlig ikke hva det handler om". Truls utdyper:

Jeg føler at jeg ikke har noe kontroll. Han søker ikke noe hjelp eller støtte fra meg, men det handler jo om at jeg får det så nært innpå, ikke sant? Jeg ser jo på ansiktsuttrykkene hans når han får de her meldingene.

Truls beskriver en følelse av bekymring fordi sønnen ikke gir han mulighet til å hjelpe. I motsetning til Gabriel og Berit, kan ikke Truls stole på at sønnen kommer dersom det er noe alvorlig. En måte å forstå det på er at han har et indre ønske selv om å følge opp ungdommen, og *spesielt* hvis det er alvorlige hendelser. Konsekvensen av at Truls ikke klarer å følge opp sønnen slik han ønsker er en følelse av bekymring og lite kontroll. Selv om han prøver sitt beste når han merker at sønnen er bekymret, så får han ikke den åpenheten han ønsker. Han løser det ved å tilby samtaler for å være til stede: "Jeg kan jo ikke tvinge ham til å prate med meg, men jeg sier jo til han at han kan bare komme til meg hvis det er noe, hvis han trenger å snakke". Truls beskriver at han ikke kan tvinge sønnen til å snakke med han, men det beste han kan gjøre er å stille seg tilgjengelig. Det kan ses i lys av hvordan Truls beskriver å gå inn på ungdommens telefon:

Nei, det føler jeg er skikkelig overtramp og at det ikke er greit i det hele tatt [å sjekke telefonen til sønnen]. Jeg hadde ikke fulgt han når han er med kompiser og lyttet på hva de prater om. Det er akkurat det samme.

Truls sammenligner sosiale medier og det å være med kompiser, og anser det som det samme. En del av å respektere sønnens privatliv vil derfor være å ikke blande seg inn i sønnens sosiale medier, for eksempel ved å gå inn på telefonen hans uten godkjenning. Vi forstår det som at tillit blir ekstra viktig for Truls i situasjonen hvor han ikke får mulighet til å involvere seg i den grad han ønsker. Han må da stole på at sønnen gjør gode valg når det kommer til sosiale medier. Det bekrefter at Truls respekterer normen om at ungdommer skal få privatliv og ha tillit til at sønnen klarer seg selv.

Morten skiller seg ut fra de andre intervjuene ved at han kritiserer andre foreldre for at de ikke har nok kontroll over ungdommen og sosiale medier:

Hun har vært såpass åpen, og vi har snakket om viktigheten av å være åpen på det [om hva som skjer på sosiale medier]. Men vi vet at det er jevnaldrende som har flere kontoer som foreldrene ikke er klar over, det er ikke bra i det hele tatt. Man må gjerne kalle det at jeg er naiv, men jeg vet med 100% sikkerhet at det ikke er noe hun har holdt skjult.

Utdraget sier noe om at Morten vektlegger åpenhet i relasjon til datteren, men at han også ønsker høyere grad av kontroll enn andre foreldre. Han kritiserer foreldre for at de tillater ungdommen å ha private kontoer på sosiale medier, hvor foreldrene ikke har innsyn. Det er en motsetning til foreldrene som ønsker å la ungdommen finne ut av ting på egen hånd, og stoler på at de klarer å ta gode valg.

At Morten anser kontroll over datterens sosiale medier som hans ansvar, kan ses i lys av hvordan han beskriver det å bry seg: "Det er to typer foreldre, de som bryr seg og de som ikke bryr seg. Det er ofte de som bryr seg som kommer i mindretall". Han beskriver en forventning til foreldre om at de skal bry seg ved å ha kontroll over ungdommens sosiale medier. Vi tolker at

hans forventninger til andre, er en indre forventning til han selv. Morten sitt syn på ansvarlighet og hva en ansvarlig forelder er kan ses i lys av følgende sitat:

Nei, altså så lenge de er under 18 [år] så har du et ansvar for å følge dem opp. Og det er veldig vanskelig å ta tak i ting hvis de ikke vil snakke om det som er på såkalte skjulte kontoer. Man ser det veldig godt i alvorlige mobbesaker hvor det viser seg å være at foreldrene ikke har kjent til skjulte kanaler.

Utdraget beskriver hvordan foreldre har et ansvar for å følge opp fram til ungdommen er myndig. Morten har med seg tidligere erfaringer hvor han har jobbet med alvorlige mobbesaker, og sett de mørke sidene av sosiale medier. Han har tidligere vært en del av FAU-utvalget på datterens skole, som gjør at han har vært innblandet i flere mobbesaker. Slik sett kan hans erfaring fra å være i FAU-utvalget ha påvirket hans foreldrerolle. Det fører til at han handler i tråd med sin egen overbevisning om hva som er best for hans ungdom for å beskytte henne. Det innebærer å opprettholde kontroll over datterens bruk av sosiale medier, men også tilrettelegge for åpenhet. Det blir en del av hans ansvar for å beskytte datteren. Vi finner at det å legge vekt på åpenhet i relasjon til ungdommen er viktig for alle foreldrene, men det blir gjort på ulike måter.

6.2.2 TILLIT VERSUS KONTROLL

Vi finner at tillit og ungdommens privatliv kan komme i konflikt med at foreldrene ønsker å ha det de beskriver som *noe kontroll*. Det søkes en balansegang mellom å ikke involvere seg *for mye*, men heller ikke *for lite*. Det kan handle om det Thor beskriver: "Mye av det sosiale livet hans er jo inne i den digitale verden. [...] Nå ser vi jo i den fasen han går fra ungdom til voksen, at hans behov for privatliv øker gradvis". Utdraget kan forstås som at det vil være naturlig å gi sønnen mer privatliv på sosiale medier fordi han ser sønnens behov for det. Sara forteller også om sønnens forventninger om mer privatliv:

Han ønsker jo å få være litt i fred. Han har jo en tv-stue oppe uten dør, og han har jo veldig lyst til å ha en dør der. Det er jo fordi han har lyst til å sitte og prate uten at vi hører alt, for jeg hører jo alt han sier. Han ønsker seg nok litt mer privatliv.

Utdragene over illustrerer hvordan det er en forventning til at foreldre skal gi mer privatliv og at relasjonen skal være mer tillitsbasert. Sett i lys av funn i delkapittel 6.1.1, vil det være en helt naturlig del av å bli eldre å trekke seg tilbake og ha et ønske om privatliv. Vi finner i intervjuene at alle foreldrene snakker om privatliv som naturlig og viktig. Allikevel har de ulike måter å møte ungdommens behov for privatliv. Gabriel beskriver godt hvordan han anser sosiale medier som en slags dagbok:

Jeg går ikke og leser, det hadde sittet langt inne å gå og lese Snap-meldinger og andre meldinger. Da måtte jeg mistenkt at et eller annet var skikkelig galt, så jeg gjør ikke det. Det blir jo på en måte som å grave i dagboka det da.

Utdraget forteller oss at Gabriel ikke vil gå inn på datterens telefon for å lese, fordi det er privat. Han utdyper: "Jeg tror hun hadde blitt forbannet hvis hun kom inn og jeg stod og bladde i telefonen hennes". Utdraget illustrerer hvordan det er en klar forventning fra datteren om at sosiale medier er privat. En mulig konsekvens av å bryte tilliten, er at datteren ville blitt sint og frustrert. Å sjekke telefonen uten godkjenning fra datteren kunne også ført til at tillitsrelasjonen mellom far og datter kunne blitt svekket. Vi finner at foreldre gir privatliv ved å ikke direkte sjekke telefonen, men opprettholder kontroll på andre måter. Gabriel beskriver hvordan han gjør dette:

Jeg styrer litt via min telefon, som å begrense tiden og hvilke apper hun har lov til å ha. Også er det jo at jeg følger med på TikTok profilen, og følger med på Instagram og sånne ting – sånn har jeg litt kontroll da.

Selv om Gabriel respekterer datterens privatliv på sosiale medier, ser vi at han finner andre måter å ha en viss oversikt over datterens liv på sosiale medier. Han har på foreldrekontroll på

apper, som gjør det mulig for han å kontrollere hvilke apper ungdommen skal ha på telefonen sin. Han er også på de samme sosiale mediene som datteren, hvor han utdyper at det var et krav å få følge de ulike profilene hennes. Å følge datteren på sosiale medier gir han mulighet til å se hva hun deler, og hvem hun følger.

I likhet med Gabriel har Sofie også foreldrekontroll på apper som en del av å opprettholde noe kontroll. Sofie velger i tillegg å benytte seg av funksjonen Find My iPhone: “Det jeg gjør med mine barn som kanskje ikke alle gjør, er at jeg har dem med på Find My iPhone. Så sier de at ‘mamma tracker oss’, så vet jeg hvor de er”. Find My iPhone er en funksjon som Apple tilbyr som gjør det mulig for Sofie å se hvor telefonen til datteren befinner seg. Sofie reflekterer over at å spore ungdommen på denne måten gjerne er noe ikke alle foreldre gjør. Det vil si at det ikke nødvendigvis er en ytre forventning til henne om å følge opp datteren på denne måten, men at hun ser det som hensiktsmessig å spore datterens telefon. Sofie begrunner det med at det er en betryggelse for henne. Det kan ses i lys av at det blir *for* kontrollerende å sjekke datterens telefon:

Fordi plattformer som Snapchat finnes må jeg øke terskelen min for tillit, da de kan slette hva de vil og det forsvinner etter 24 timer. Hvis jeg går aktivt inn for å se noe, så er det ikke sikkert jeg ser alt uansett, men ja – jeg respekterer privatliv.

Utdraget beskriver at det vil være lite hensiktsmessig å gå inn på telefonen til datteren, fordi det allikevel vil være vanskelig å finne tilbake til det hun har sendt og mottatt. Sofie utdyper: “Jeg har en sperre på det med sosiale medier, det føles veldig privat”. Det å sjekke datterens sosiale medier beskrives som privat, som er i tråd med normen om at foreldrene skal ta et skritt tilbake og gi ungdommen privatliv. Vi finner at det kan oppstå en følelse av å miste kontroll hos foreldrene, når tillit blir vektlagt i større grad. En kan bli stående i spennet mellom en forventning om å slippe mer opp og egne verdier om å være ansvarsfull. Vi forstår det som at det å spore datterens telefon blir Sofies måte å opprettholde *noe* kontroll da hun ikke lenger tillater seg selv å gå direkte inn på telefonen hennes.

I vår empiri virker det som at det kan oppstå vanskelig følelser for flere foreldre ved å ikke ha noe kontroll over ungdommens sosiale medier. Det kan handle om at ungdommen

fortsatt er under 18 år, og foreldrene føler på et ansvar for å vite hva de gjør, hvem de er med og hvilke sosiale medier de er på. Det å sette noen krav eller finne noen måter å ha *litt* kontroll på kan gi en god følelse av at “man i hvert fall gjør noe”, og dermed opprettholder ansvarsfølelsen. Berit beskriver dette som: “Det er liksom minstekrav til kontroll man kan ha da”. Et minstekrav til kontroll blir foreldrenes måte å gi ungdommen mer privatliv, men opprettholder følelsen av ansvarlighet. Foreldrene går fra å ha synlig og direkte kontroll på ungdommens sosiale medier, til å finne mer usynlige og diskrete måter å holde noe oversikt.

Funnene våre viser at foreldrene balanserer tillit og kontroll forskjellig, og finner løsninger på hvordan de kan ha et tillitsbasert forhold til ungdommen. For Turid er det også viktig med et tillitsbasert forhold, men hun har en annen tilnærming til krav og kontroll sammenlignet med de andre foreldrene. Turid beskriver hvorfor tillit er viktig for henne: “Jeg er nok ikke så veldig opptatt av kontroll, og har nok ikke et så stort kontrollbehov. Så jeg er nok mye mer på tillit-siden som mamma”. For Turid er ikke kontroll over datterens sosiale medier så viktig. Hun utdyper at hun ikke har på Snapmap, som er et kart på Snapchat som hadde gitt hun muligheten til å direkte se hvor datteren befinner seg. I intervjuet kommer det fram at hun heller ikke har krav om vennskap på sosiale medier eller foreldrekontroll. Selv om Turid anser seg selv som tillitsfull, finner vi også at hun synes foreldre må ha noe kontroll:

Jeg har jobbet med foreldre, der det har vært utrolig alvorlig det som har skjedd på telefonene. Foreldrene har vært så opptatt av at barn skal ha privatlivet sitt, og da har jeg bare tenkt, at det kan du ikke. Altså da har det vært ekstremt, de avtaler slåsskamper, det er stoff og salg, og da er privatlivets rett borte i mine ører.

Utdragets budskap er at dersom det blir alvorlig nok må foreldre gripe inn. Vi finner at Turid må ta hensyn til ungdommens behov for privatliv på sosiale medier, men hun anser det også som hennes ansvar som forelder å involvere seg dersom det oppstår noe alvorlig. Turid utdyper at det kan være lurt å stille seg noen spørsmål som voksen om hvordan man kan holde en viss oversikt. Det kan ses i lys av at Turid arbeider med familier og ungdom, og har med seg erfaringer. Det virker som at Turid i stor grad tenker at hun kan stole på datteren, fordi hun

beskriver datteren som pliktoppfyllende, ansvarsfull og reflektert. Turid beskriver hvordan hun får en viss oversikt:

Jeg snakker med henne, jeg tar ikke telefonen og ser på den, men det hender at jeg får se på bilder hun har lagt ut. Da føler jeg at det er viktig med hvilken inngang vi har til det. At det handler om interessen for å se bildene, og ikke sjekke hva de legger ut. Det er viktig med inngangen til det, for eksempel når hun har vært på turer så hører jeg at hun har lagt ut noe, så blir jeg sånn 'kan jeg se' – slik får jeg litt innblikk.

Utdraget beskriver hvordan Turid velger å få innblikk i datterens sosiale medier ved å vise interesse fremfor å direkte sjekke. Vi ser det som at ved å vise interesse er det større sannsynlighet for at ungdommen vil være åpen og dele mer, fordi Turid ikke er ute etter å kontrollere og "sjekke". Det gjør at Turid får innblikk ved at hun har en genuin interesse. Det gir også på en diskret måte Turid innblikk i hva slags type bilder og innhold datteren deler på sosiale medier. Turid skiller seg fra de andre foreldrene ved at hun ikke har noen klare krav og regler, men heller løser konflikten på en måte som kan oppleves som mindre inngripende av ungdommen.

I lys av at foreldrene har ulike måter å løse balansegangen mellom tillit og kontroll, finner vi at alle søker å gi privatliv basert på tillit. Foreldrene prøver å ikke være overvåkende, men vi begynner også å forstå at en følelse av ubehag kan oppstå når foreldrene mister kontrollen som en naturlig del av at ungdommen ønsker mer privatliv. De prøver derfor å finne den riktige balansen mellom å gi privatliv, men også være ansvarsfull ved å ha noe kontroll.

6.3 OPPSUMMERING

Funnene våre viser at relasjonen mellom ungdom og foreldre blir mer tillitsbasert etter hvert som ungdommen blir eldre. Terskelen for å sjekke ungdommens sosiale medier øker, og behovet for kontroll blir mindre hos foreldrene. Vi finner også at ungdommen har forventninger til foreldrene om mer frihet og at foreldrene skal stole på dem. Det kan ses i lys av det som beskrives som løsrivelsesfasen, som betegnes som en naturlig prosess ved å bli eldre.

Når foreldrene har lagt et grunnlag ved å veilede og snakke med dem om sosiale medier tidligere, blir samtale og veiledning mindre viktig, men tillit veier opp for dette når ungdommen blir eldre. Vi finner at samtale og veiledning først blir nødvendig hvis det oppstår et problem. Noen foreldre anså samtale og veiledning som like viktig selv om ungdommen ble eldre. Det ble begrunnet med at det dukker opp nye problemstillinger med alderen, og at det er like viktig å støtte og vise interesse nå som før.

Foreldrene anerkjenner at ungdommen har behov for privatliv. Som en del av å gi mer privatliv, ønsker foreldrene å skape en åpenhet i relasjonen til ungdommen. Da stiller foreldrene seg tilgjengelig, og stoler på at ungdommen skal komme til dem dersom det oppstår noe alvorlig på sosiale medier. Våre funn viser at selvstendighet hos ungdommen er grunnlaget for en slik åpenhet. Foreldrene stoler på at ungdommen evner å beskytte seg selv og gjør smarte valg.

En del av å respektere ungdommens privatliv handler om å ikke lenger ha innsyn på ungdommens sosiale medier, men at det er tillitsbasert. Vi finner at det å gi privatliv til ungdommen også kan skape en følelse hos foreldrene av å miste kontroll. Foreldre begrenser seg fra å sjekke telefonen deres, men opprettholder likevel en viss kontroll på andre måter, for eksempel ved å bruke foreldrekontroll for apper eller spingsapp.

7. HVA GJØR NOEN SOSIALE MEDIER RISIKOFYLTE?

I de foregående analysekapitlene har foreldrene vært inne på at det er ulike risikoer knyttet til sosiale medier. Derfor skal vi nå til slutt gå mer i dybden på *hva* foreldrene ser på som risikofylt på sosiale medier. De ulike bekymringene vises i hvordan foreldrene snakker om *mobbing og utenforskap, voldelig innhold, falske fasader, usunne idealer og lettkledde bilder* på sosiale medier. Vi finner noen tydelige kjønnsforskjeller når det kommer til om deltakerne er foreldre til gutter eller jenter. Gutteforeldrene og jenteforeldrene tar ulike hensyn når det kommer til hvordan de oppfatter risiko på sosiale medier. Vi vil avslutningsvis i hver del kommentere på noen kjønnede betraktninger vi finner. Videre i dette kapittelet vil vi undersøke det komplekse bildet foreldrene gir oss av bekymringer knyttet til risikoer ved sosiale medier.

7.1 MOBBING OG UTENFORSKAP

Mobbing og utenforskap er en bekymring som er gjennomgående i intervjuene til foreldrene. I det videre lar vi det være opp til foreldrene å definere mobbing og utenforskap. Turid belyser både det positive og negative ved sosiale medier:

Så det er jo en måte å være tilgjengelig på [å være på sosiale medier]. Det kan være fint. Du kan bare sende en rask Snap, så føler du deg ikke alene. Du ser at vennen din er på rommet, men ser på tv som deg. Sosiale medier kan selvfølgelig også forsterke det motsatte.

Utdraget beskriver at Turid ser fellesskapet som positivt ved sosiale medier, men også at sosiale medier kan forsterke det motsatte. Vi tolker det som at sosiale medier kan bidra til en følelse av ensomhet og det å være utenfor hvis man ikke har et fellesskap. Sosiale medier kan være en plattform for inkludering, men for noen kan det også oppleves som en plattform for mobbing og utestengelse. Thor beskriver det negative ved sosiale medier: "Så er det dette med at sosiale medier kan være en veldig lett arena for skjult mobbing og trakassering". Utdraget forteller oss at det kan foregå mobbing, trakassering og utenforskap på sosiale medier. Vi forstår det som at

foreldrene reflekterer rundt noen sosiale medier som risikofylte, nettopp fordi de ikke ønsker at ungdommen skal bli utsatt for eller være en del av mobbing og utestengelse.

Vi finner spesielt at Snapchat er et sosialt medium foreldrene opplever som risikofyllt. Det begrunnes med at Snapchat er det sosiale mediet som er mest skjult. Truls beskriver hvorfor: "Snap er så skjult egentlig, så man ser ingenting som blir sagt eller gjort". Utdraget forteller oss at det kan være utfordrende å ha oversikt over det som skjer på Snapchat, fordi chatter og bilder forsvinner. Det som skiller Snapchat fra andre sosiale medier er at bildene og videoene som deles kun er tilgjengelig en kort tid. Det er også muligheter for å lagre chatter og bilder på Snapchat, men i intervjuene virker det ikke vanlig at ungdommene gjør dette. I likhet med Truls, ser Sara det negative med Snapchat: "Altså Snapchat var jo veldig negativt en periode fordi jeg synes det er så skjult". Truls og Sara har begge en oppfattelse av Snapchat som et skjult sosialt medium. Berit reflekterer også rundt utestengning på Snapchat:

Snapchat, det er jo liksom noe man vet veldig godt, at det har vært mye utestengning, ikke sant. Det har vært mye grupperinger hvor noen får være med, og noen blir kastet ut eller avvist. Det er liksom noe man vet veldig godt om man har barn i den alderen, og man er litt bevisst og holder det oppe i hjemmet og snakker litt om det.

Utdraget beskriver at mobbing og utenforskap kan oppstå på sosiale medier, og det er noe foreldre virker å være bekymret for. Det at foreldrene er bekymret for mobbing på sosiale medier kan ses i lys av at Snapchat er skjult. Det betyr at foreldrene ikke vil ha muligheten til å finne tilbake til potensielle stygge kommentarer eller holde styr på hvilke grupper ungdommen er en del av og ikke.

Vi forstår det som at foreldrene anser Snapchat som et av de sosiale mediene de er mest redde for, nettopp fordi det er vanskelig for foreldrene å lokalisere skjult mobbing, trakassering og utestengelse der. Det ser vi også i hvordan Berit beskriver Snapchat: "Det er jo selvfølgelig noen som har opplevd det [negative hendelser] med sine barn, da er det særlig Snapchat som jeg føler det har vært noe negativt med – Snapchat er mest utsatt". Utdraget forteller oss at Snapchat anses som det sosiale mediet hvor ungdommen er mest utsatt for potensielt negative

hendelser. For å forebygge mobbing og utenforskap snakker derfor flere med ungdommen om dette.

Det at foreldrene er ekstra var på Snapchat som et skjult sosialt medium, handler også om at Snapchat er den plattformen som brukes i størst grad til å kommunisere med venner. Turid beskriver hvordan ungdom bruker Snapchat: “[Snapchat brukes til] grupper, inkludere venner og ha chatter. Mine barn kommuniserer bare via Snap, de bruker ikke meldinger eller [Facebook] Messenger sånn som meg. Det er jo Snapchat liksom. Man kan lage arrangementer og ting blir lett vint da”. Utdraget forteller oss at mesteparten av kommunikasjonen mellom ungdom foregår på Snapchat. Vi tolker det derfor som at en konsekvens av å ikke ha Snapchat kan være utenforskap. Det kan ses i lys av hvordan Gabriel reflekterer rundt kommunikasjon på Snapchat:

Ja, du blir jo på en måte litt utestengt da [hvis du ikke er en del av grupper på Snapchat]. Du ser for eksempel, jeg har jo trent fotball jenter 13 i 5 år, fram til nå. De kommuniserer jo seg imellom på Snap, og da er det selvfølgelig kjipt for de 2-3 jentene som ikke har Snap. De får jo ikke med seg alt, og det blir mye interne greier hvor alle ikke har fått med seg alt. Det er jo tungvint å snakke i SMS-grupper. [...] Snap er jo en veldig enkel måte å kommunisere med en gruppe på.

Utdraget beskriver at Snapchat er viktig for å være inkludert i det sosiale. Siden ungdommen kommuniserer via Snapchat, vil inkludering på denne plattformen være avgjørende for at ungdommen skal være en del av chatter, bildedeling og det interne. Vi finner dermed at foreldrene også ser nytten av at ungdommen er inkludert på plattformen. Det kan ses i lys av funn i kapittel 5, hvor foreldrene strekker seg langt for å sikre ungdommen inkludering og fellesskap.

I intervjuene finner vi også at foreldre er bekymret for anonymitet på sosiale medier. Anonymitet handler om at man kan kommunisere og skrive på sosiale medier uten å bli identifisert som person. Gabriel beskriver hvordan han er redd for det han beskriver som *netttroll*: “I dag er det lettere å bare skrive en melding, noe som alle kan gjøre anonymt”. Utdraget beskriver at det er lett å gjemme seg bak et anonymt navn, og dermed opptre som et

netttroll på sosiale medier. Å være et netttroll handler om å bevisst skrive upassende innhold på sosiale medier, og fremprovosere meninger og krangler. Et netttroll ønsker å fremprovosere bestemte følelser som irritasjon og sinne (Buckels et al, 2014, s. 97). Begrepet kan også brukes i en løsere forstand hvor det handler om å skrive uønsket innhold, og ytre nedsettende og stygge meninger. Gabriel beskriver altså at han synes det er risikofyllt at folk kan være anonyme på sosiale medier, fordi det gir en muligheten til å snakke stygt om andre bak et anonymt navn. Gabriel utdyper dette med særlig vekt på appen Jodel: “Jodel er jo sikkert verdens beste verktøy til å være stygg og mobbe folk”. Utdraget beskriver at Jodel er et sosialt medium som kan brukes til mobbing, ved å dele anonymt. Jodel skiller seg litt ut fra andre sosiale medier, fordi man kan publisere statusoppdateringer i form av tekst og bilder uten at identiteten kommer fram. Derfor har Jodel blitt kjent som en plattform som knyttes til folk som ønsker å henge ut andre (Hütt, 2022). Våre funn viser at foreldrene er bekymret for anonymitet, spesielt på Jodel.

Mobbing og utestengelse er noe foreldrene er bekymret for, fordi flere har en opplevelse av at barn kan være brutale mot hverandre. Morten beskriver: “Det er helt utrolig hva unger kan skrive til unger”. Utdragets budskap er at barn og unge ikke alltid er snille med hverandre, og kan skrive stygge ting på sosiale medier. Morten utdyper også at flere foreldre ikke vet om disse kanalene hvor man kan skjule seg og mobbe andre. Vi tolker det som at foreldre er bekymret for at deres ungdom skal bli utsatt for anonym mobbing, for eksempel på Jodel. Det kan oppleves som ekstra risikofyllt, fordi det vil det være umulig å finne tilbake til hvem som mobber.

Vi finner også at det kan oppstå bekymringer for at eget barn skal henge ut eller mobbe andre. Gabriel beskriver denne bekymringen:

Plutselig har hun vært på Jodel og snakket stygt om en annen jente, som kanskje ender med å skade seg selv eller ta selvmord. Dette er jo den verste konsekvensen, man vil jo ikke la det skje. Unger kan jo være fryktelig stygge [mot hverandre]. [...] Hadde det skjedd et eller annet og jeg visste hun var en skikkelig mobber på nett og stygg mot andre, så hadde jeg blitt fryktelig skuffet over henne, men også meg selv selvfølgelig. Da har jeg gjort et eller annet galt.

Utdraget forteller oss at Gabriel er redd for at datteren skal bli et net troll og mobbe andre over sosiale medier. Han beskriver at konsekvensen av anonymitet og mobbing er ødeleggelse av andre personers liv. Thor er også klar over dette ansvaret og har ved hjelp av samtale med sønnen snakket om mobbing:

Det er fokus på mobbing da. [...] En ting er å skrive stygge ting til andre, det sier seg selv at det kan oppfattes negativt. En ting er hva du skriver, men en annen ting er hvordan det oppfattes. Korte konkrete faktasetninger er greit å sende på melding eller chat, men å prøve å være morsom kan fort fanges opp feil.

Utdraget viser til at Thor snakket med sønnen om hva som kan oppfattes som mobbing. Dette bekrefter vårt funn om at man som forelder må ta hensyn til at eget barn potensielt kan mobbe og holde andre utenfor. Thor løser det ved å samtale med sønnen om hvordan man bør oppføre seg mot andre på sosiale medier. Vi finner dermed at foreldre både er bekymret for at egen ungdom skal bli utsatt for mobbing og utenforskap, men også at foreldre er bekymret for at egne barn skal bli en mobber på sosiale medier.

I empirien finner vi at noen foreldre kan ha erfaringer med mobbing som gjør at de er ekstra var på at mobbing og utestengelse kan skje på sosiale medier. Når vi spurte Berit om hun hadde opplevd noe negativt med sønnen og sosiale medier, beskrev hun: "Nei, det har vært veldig lite med han, men vi har jo en eldre [sønn] hvor det har vært noe. Da har det vært med Snapchat og utestengning. Så vi vet litt hva det kan gå ut på". Utdraget forteller oss at hun har hatt opplevelser med en eldre sønn og utestengning på Snapchat. Vi tolker det som at det igjen kan påvirke hvordan hun potensielt kan være mer bekymret for mobbing og utenforskap enn andre foreldre. Gabriel har også en opplevelse med mobbing, som gjør at han er bevisst på problematikken:

Det har jo vært litt [mobbing] på skolen og sånn da, men det har ikke vært på grunn av sosiale medier. Det er rett og slett på grunn av at de er jenter og trodde de var veldig voksne. Det var krangling og utestengelse, og det er jo det de driver på med de 12, 13 og 14 år gamle jentene.

Selv om opplevelsen med mobbing ikke har vært på sosiale medier, vil Gabriel allikevel ha med seg en negativ opplevelse med mobbing. Det virker som at slike negative opplevelser fører til at noen foreldre er ekstra oppmerksomme og redde for at mobbing og utenforskap skal gjenta seg. Det kan bidra til at foreldre skaper seg et bilde av hvilke sosiale medier som er mest risikofylt når det kommer til mobbing og utenforskap.

Basert på vår empiri finner vi at foreldrene oppfatter Snapchat og Jodel som de mest risikofylte sosiale mediene for ungdommene når det kommer til mobbing og utenforskap. Våre funn viser at det er en tendens til at gutteforeldrene er bekymret for mobbing og utenforskap på Snapchat, fordi det kan være et skjult sosialt medium. Jenteforeldrene derimot snakker mer om det å gjemme seg bak en anonym konto for å mobbe og henge ut andre. Samlet sett finner vi at både gutteforeldrene og jenteforeldrene er bekymret for mobbing og utenforskap på sosiale medier, men på litt ulike vis. Videre vil vi se hvordan foreldrene forholder seg til voldelig innhold på sosiale medier.

7.2 VOLDELIG INNHOLD

I intervjuene uttrykte noen foreldre bekymring for voldelig innhold på sosiale medier. Når vi omtaler voldelig innhold videre, vil det handle om sosiale medier som kan inneholde elementer som fysisk vold, trusler og krenkelser. Det er innhold foreldrene opplever som brutalt og heftig – et innhold som kan innebære sterke inntrykk. Vi finner at foreldre kan være bekymret for at ungdommen skal bli eksponert for slikt innhold, som anses som upassende for ungdommens alder. Det kan for eksempel være videoer, bilder og innhold i spill og andre sosiale medier. Foreldrene hadde ulike refleksjoner rundt hva de anså som voldelig på sosiale medier. Noen foreldre tok opp spill uoppfordret i samtaler, og definerte det som et sosialt medium fordi det er *online*. Det vil si at man trenger internettforbindelse, slik at man kan kommunisere med venner og andre. Videre vil vi derfor omtale spill som et sosialt medium fordi det er en plattform for kommunikasjon.

Funnene våre viser at flere av foreldrene må forholde seg til voldelighet når det gjelder spill. Thor reflekterer rundt hvordan han vurderer voldelighet i spill:

Det er ubetinget negativt med disse voldelige [spillene]. Det tenker jeg er unødvendig. [...] Sånn som GTA er helt meningsløst. Helt sånn destruktivt, men jeg synes en del spill er ganske uskyldige. Når en gjør det til en konkurranse og i dialog med venner, så ser jeg bare positivt på det.

Thor beskriver at han gjør et skille på hvilke spill som er egnet og uegnet for sønnen å spille. Han begrunner det med at spill som GTA oppleves som voldelig og unødvendig. GTA står for Grand Theft Auto, og er et spill som er kjent for voldelig, seksuelt og diskriminerende innhold. Spillet har en aldersgrense på 18 år (Munthe, 2022b). Vi tolker det som at Thor vurderer at innholdet på GTA blir for voldelig for sønnen. Når vi spør Sara om hvordan hun forholder seg til spill, formidler hun samme bilde av GTA som Thor:

Nei, det har jeg lest om [skumle spill] og sett snutter, og det har vært mange kritiske stemmer. Jeg kan bare nevne GTA, jeg hadde aldri kjøpt det til han. Det synes jeg er et ille spill og helt unødvendig.

Sara beskriver i likhet med Thor hvordan GTA er unødvendig. Det kan handle om at Sara synes innholdet på GTA er upassende. Sara fortalte også i intervjuet at hun anser Fortnite som et mindre voldelig spill og at hun derfor lar sønnen spille dette. Fortnite er et skytespill hvor man kjemper mot hverandre alene eller som et lag. Fortnite kan ofte være et mildere alternativ til andre skytespill (Munthe, 2023). Aldersgrensen på spillet er 12 år. Vi forstår det derfor som at GTA blir ansett som mer voldelig sammenlignet med andre spill. Det virker som at både Sara og Thor gjør sammenligninger av hvilke spill som er mest risikofylt, og gjør vurderinger av spillenes innhold. Etter vår oppfatning virker det som at foreldrene opplever at innholdet på GTA er skadelig, unødvendig og det absolutt verste spillet for ungdommene. Foreldrene gjør altså vurderinger av hva som er *for* voldelig innhold for deres ungdom. Sara reflekterer også rundt endring i sønnens atferd ved for mye spilling:

Hvis det blir for mye spilling, så merker jeg at han blir litt aggressiv. Da blir ikke humøret hans der det skal være. Da det blir for mye [spilling], så blir han fort snappete og irritert. Derfor tror jeg ikke det er bra det heller, å spille for mye.

Sara beskriver en opplevelse av at for mye spilling ikke er bra, fordi sønnen kan bli "aggressiv". Hun kobler dermed for mye tid på voldelige spill til aggressiv atferd hos ungdommen. Sara løser dette ved å la sønnen spille Fortnite som er et mindre voldelig spill enn GTA, men begrenser tidsbruken til sønnen.

Vi finner at foreldrene kan kjenne på et ansvar for å beskytte mot voldelig og skadelig innhold. En del av ansvaret handler om å reflektere og gjøre vurderinger av innholdet på de ulike sosiale mediene. Thor påpeker: "Det er forventning at man følger opp og holder igjen ting som det åpenbart er lurt å holde igjen på. Aldersgrense er en ting, men innholdsmessig kan en også reflektere". Thor formidler at man som forelder må reflektere rundt innholdet på de ulike sosiale mediene, og vite hva som er lurt å holde igjen. Det å være bevisst på de ulike sosiale medienes innhold beskriver også Thor som en del av å beskytte ungdommen. I intervjuene med foreldrene finner vi dermed at det ligger en norm at foreldre skal beskytte ungdommen fra skadelig innhold ved å gjøre vurderinger og ta hensyn til hvilke sosiale medier som er voldelige.

Truls skiller seg fra de andre intervjuene ved at han ikke anser spill som risikofylt, sammenlignet med Snapchat, Reddit og Youtube. Han beskriver dette som:

Jeg har et helt annet bilde [av spill] enn andre, hvor jeg ikke er restriktiv i forhold til aldersgrenser. Jeg ser han spille og da tar jeg en ordentlig vurdering om jeg synes det er innenfor eller ikke. Det jeg har pratet med andre foreldre om er at det er veldig mange som er veldig anti at barna skal få lov til å spille spill som har høyere aldersgrense, også tillater de dem å sitte på Snap, bruke Youtube og alt sammen hvor de ikke har noe som helst kontroll over hva som skjer.

Utdraget beskriver hvordan Truls er uenig med andre foreldre når det kommer til ungdom og spill med høyere aldersgrense. Han kritiserer andre foreldre for at mange er restriktive når det

gjelder spill, men ikke andre sosiale medier. I motsetning til de andre foreldrene gjør Truls en vurdering av at andre sosiale medier kan være mer brutale enn spill. Han utdyper dette:

Jeg tror barna har mye større forståelse for hva som er ekte og hva som ikke er ekte enn det vi foreldre tenker. Vi tenker bare 'oi, her er det en pistol liksom, dette her passer ikke for barna i det hele tatt'. Barna skjønner jo allikevel at dette bare er spill. I motsetning til sosiale medier, for eksempel på Youtube så får man jo opp hva som helst av alt som kan være brutalt og jævlig. Eller Reddit, det kan jo være helt sinnssyke greier som blir vist der.

Truls gir videre en beskrivelse av hva Reddit er:

Det er haugevis med forumer som man kan bli med i. Det er masse morsomme greier og masse helt sinnssyke greier. Mennesker som blir drept og sånne type videoer kan bli lagt ut der. Så det er ikke ok i det hele tatt, MEN det kan barna våre søke opp, uten noe som helst restriksjoner.

Utdragene beskriver hvordan Truls har en oppfatning om at ungdom forstår at spill er fiksjon, men innholdet på Reddit og Youtube kan være av en "sinnssyk" karakter. Det virker som at Truls mener at spill kan oppleves som mindre ekte, sammenlignet med Reddit og Youtube. Youtube gir ungdommen muligheten til å se andre sine videoer og kommunisere med andre brukere. I lys av utdragene virker det som at Truls oppfatter Reddit, Snapchat og Youtube som plattformer som kan eksponere ungdom for innhold som de ikke nødvendigvis er rustet for.

Berit har samme opplevelse av YouTube som Truls: "Alle vet jo at når man søker kan det komme mye uønsket opp, og det har vi selvfølgelig hatt en alvorsprat om". Vi tolker det som at spesielt YouTube og Reddit er plattformer hvor man i mindre grad har kontroll over hva slags innhold man blir eksponert for. Det kan for eksempel dukke opp videoer som en ikke har søkt på, eller noe ønske om å se. Dette kan være fordi algoritmer på sosiale medier kan anbefale innhold og utsette ungdommen for innhold de *tror* ungdommen ønsker å se. Det betyr at ungdommen kan bli eksponert for hva som helst, for eksempel videoer av drap som Truls

påpeker. Som vist til nå reflekterer foreldrene ulikt rundt hvilke sosiale medier som har et voldelig innhold, og hva som gjør at innholdet vurderes som voldelig. Det virker som alle ser det som sitt ansvar å vurdere hva som ikke er et passende innhold for ungdommen.

Hva foreldrene anser som voldelig på sosiale medier vil også være påvirket av den sosiale konteksten foreldrene er en del av, eksempelvis familie og venner. Thor forteller om samtaler med andre foreldre om sosiale medier: "Foreldrene i hans klasse har hatt en veldig god dialog og spesielt blant håndball-foreldrene. [...] Når jeg kjenner andre foreldre så er det lettere å bare ta opp ulike temaer og høre hvordan de gjør det". Thor snakker med andre foreldre om hvordan de ulike praksisene er når det kommer til sosiale medier. Sara forteller også om hvorfor hun oppsøker andre foreldre: "Du får en viss følelse på hva flest folk mener er riktig og hvis det er mange som er i mot et spill, så får man jo litt sånn 'oi, nei, nå må jeg tenke meg om'". Både utdraget til Thor og Sara beskriver hvordan de oppsøker andre foreldre for å få informasjon om hva andre tenker er risikofyllt på sosiale medier. Vi tolker det som at samtaler med andre foreldre er en del av å passe på hverandre, dele og korrigere meninger og atferd. Det er også en arena for deling av positive og negative erfaringer. At andre foreldre tenker og gjør ting annerledes enn dem selv, kan føre til at foreldrene gjør revurderinger av hva som gjør sosiale medier risikofyllt.

Dette underkapittelet viser at foreldrene til guttene i større grad enn jenteforeldrene må forholde seg til voldelig innhold og gjøre vurderinger av hvilke sosiale medier som kan eksponere ungdommen for voldelig innhold. Vi begynner også å forstå hvordan foreldrene blir påvirket av den sosiale konteksten de er i når det kommer til hva som anses som risikofyllt. Den enkelte kan bli utsatt for påvirkning og press når det kommer til meninger en skal ha om hva slags innhold som er voldelig og ikke. Videre vil vi forsøke å vise hvordan falske fasader, usunne idealer og lettkledde bilder også er noe som skaper bekymring hos foreldre i vårt utvalg.

7.3 FALSKE FASADER, USUNNE IDEALER OG LETTKLEDDE BILDER

I intervjuene finner vi bekymringer knyttet til falske fasader, usunne idealer og lettkledde bilder på sosiale medier. Videre vil vi gå nærmere inn på de ulike bekymringene foreldrene har knyttet til bildedeling.

Falske fasader på sosiale medier viser seg å være noe foreldrene forbinder med risiko på sosiale medier. Gabriel formidler et bilde av dette:

Det er jo bare fasader du ser. Man vet jo at det ikke finnes... Folk har ikke så mye penger og er ute og koser seg hver kveld. De har det ikke så fryktelig flott hver dag som de legger ut. Du vet jo at det er mye fasader.

Utdraget sier noe om at det som vises på sosiale medier ofte ikke er sant. Vi forstår det som at falske fasader kan være risikofylt. Å bli eksponert for falske fasader kan skape en idé av hva man bør legge ut og hvordan man bør opptre på sosiale medier for å passe inn. En konsekvens av å sammenligne seg selv med fasadene på sosiale medier er at man kan føle seg dårligere med seg selv. Turid beskriver de falske fasadene som *glansbilder*: “Så tror jeg det er vanskelig for ungdommer å skille på hva som er sant og ikke sant [på sosiale medier]. Det er helt umulig. Det vises veldig mye glansbilder på et vis da”. Utdraget formidler at det kan være vanskelig for ungdommen å skille på hva som er falskt og ekte på sosiale medier. Det kan handle om at flere ungdommer i dag følger *influensere*. Influensere søker å påvirke andre mennesker ved å publisere innhold fra eget liv, men også reklame og annonser som de tjener penger på. Influensere kan ofte ha høy status hos ungdom, og det er ikke uvanlig at flere ser på influensere som et forbilde (Munthe, 2022a). Gabriel opplever at det fremmes “perfekte liv” på sosiale medier, med eksponering av et høyt pengeforbruk og fine middager. Turid beskriver også hva slags innhold ungdommen kan bli eksponert for:

Nei, altså det ser så idyllisk og fint ut alt sammen [på sosiale medier]. Jeg tror det å se at alle andre har det så bra påvirker oss. Jeg vet at jeg som voksen er veldig trygg og god der. Jeg vet det er folk som kutter ut [sosiale medier] fordi det blir for mye. Jeg er jo redd for hvordan det påvirker henne.

Turid beskriver hvordan “perfekt” innhold på sosiale medier, kan påvirke datteren negativt. Dette utdraget blant flere andre forteller oss at foreldre er bevisst på at ungdom kan bli

eksponert for falske fasader. Vi forstår det også som at foreldre er bekymret for at ungdommen skal bli påvirket på en negativ måte av influensere på sosiale medier. Det er av vår oppfatning at en konsekvens av den stadige eksponeringen av falske fasader kan føre til at ungdommen sammenligner seg selv med influensere. Det kan igjen påvirke hvordan en selv ønsker å fremstå og kan føre til dårligere selvbilde.

I lys av falske fasader på sosiale medier, kan det oppstå det Morten omtaler som en presskultur: “Jeg tror hun som alle andre blir påvirket av hva venninner gjør, og hva folk gjør. Det er jo klart at den presskulturen er til stede, det merker man jo i den alderen”. Utdragets budskap er at falske fasader på sosiale medier kan føre til press på ungdommen. Det kan føre til at ungdom prøver å strekke seg mot en urealistisk livsstil. Vi forstår det som at foreldrene synes det er risikofylt fordi presset kan føre til at ungdommen prøver å være noen andre enn seg selv.

Gabriel beskriver i likhet med Morten en presskultur som omhandler merkeklær: “I syvende klasse på barneskolen var det jo ukentlig mas om Juicy-bukse, sånn fløyelsbukse med noe skrift på”. Han utdyper videre at etter datteren byttet omgangskrets, har det vært mindre mas om merker: “Sånn merkeklær og sånne ting [var noe datteren var opptatt av], men nå går hun på skolen i joggebukse og strikkegenser, og bryr seg ikke. Det har ikke vært noe mas om merker”. Utdragene beskriver hvordan miljøet har noe å si for presskulturen blant ungdom, som vi tolker som et press på å passe inn. Det er lett å bli påvirket i en vennegjeng, på samme måte som en kan bli påvirket av influensere. Vi forstår det som at foreldrene er redde for at ungdommen konstant skal sammenligne seg med venner eller andre på sosiale medier, som i verste fall kan føre til psykisk uhelse.

Basert på empirien vår, finner vi at foreldre også er bekymret for usunne idealer på sosiale medier. Når vi spurte Turid om hvilke sosiale medier som utpeker seg negativt beskrev hun følgende:

Jeg merker jo for eksempel på TikTok, hvor det er en type jenter med fine kropper som eksponerer seg selv. Jeg tenker jo at det gjør noe med hva du tenker om hva et ideal er og alle mulige slike ting, som jeg føler blir en litt negativ fokusering.

Turids budskap er at sosiale medier kan skape en negativ påvirkning på datteren, fordi det fremmes mye kropp og usunne idealer. Det kan forstås som at det å hele tiden bli eksponert for “perfekte” kropper på sosiale medier, kan føre til kroppspress hos ungdommen. Det virker som at foreldre er bekymret for at ungdommen skal strekke seg etter å passe inn i en verden av urealistiske idealer, som en del av å søke anerkjennelse. Turid utdyper fokuset på kropp: “Det gjelder jo sosiale medier generelt, dette med å vinkle [kroppsfokus] akkurat sånn som de [influenserne] vil. Du er en ungdom som ikke har det filteret som vi [voksne] har. Jeg tenker at hun tror på det hun ser”. Utdragets budskap er at ungdom ikke har det filteret som voksne har når det kommer til å være kritisk til hva man eksponeres for på sosiale medier. Vi tolker det som at ungdom ikke har en klar forståelse av hva som er sant og usant på sosiale medier, fordi de er unge og er i en sårbar fase med å finne ut av hvem de er. I denne fasen kan ungdommen oppleve at utseende og kropp er viktig for å passe inn i vennegjengen og på sosiale medier. Å sammenligne seg selv med antatte idealer på sosiale medier, kan påvirke selvfølelsen og selvtilliten til ungdommen.

Noen av foreldrene er også bekymret for at ungdommen ukritisk skal sende lettkledde bilder av seg selv til andre på sosiale medier. Morten er også reflektert rundt konsekvenser av bildedeling:

Dette er noe vi prater mye om hjemme, det med å legge ut lettkledde bilder fordi hun tror det er en venninne som ber om det. For det første trenger det ikke å være en venninne som ber om det, for det andre har du ikke kontroll på hva som skjer når det bildet spres.

Utdragets budskap er at bilder med fokus på kropp og lite klær kan få konsekvenser, og datteren kan bli lurt til å dele lettkledde bilder. Vi finner at det er en bekymring for at ungdom skal havne i en posisjon hvor personlige og private bilder skal spres til andre enn dem de var ment for. Vi forstår det som at lettkledde bilder kan være av seksuell karakter, og at det vil være sårbart hvis slike bilder spres. Morten løser denne bekymringen med å snakke med datteren om lettkledde bilder på sosiale medier, og konsekvenser av bildespredning. Vi forstår det som at det blir en del av hans ansvar for å beskytte datteren mot det han anser som risikofyllt på sosiale medier.

Gabriel beskriver sin bekymring for at datteren skal motta lettkledde bilder eller nakenbilder fra andre:

Jeg har jo en mistanke om at Snap kan jo bli en dårlig greie jo eldre du blir. Da vet jeg jo at du plutselig får noen dickpics, med lite klær. Jeg gleder meg jo ikke til hun blir utsatt for det, men det er jo en sånn utbredt greie.

Utdraget forteller at Gabriel er reflektert rundt ulemper på Snapchat, hvor han vet at det blant annet er vanlig med deling av "dickpics" (bilder av penis). Vi tolker det som at ungdom på ungdomsskolen er i en alder hvor det er vanlig å få en økt interesse for seksualitet. Dermed kan sannsynligheten for å både motta og sende nakenbilder være større. Å motta uønskede nakenbilder kan være støtende og vanskelig for ungdommen, og det kan skape en usikkerhet av hvordan man skal reagere i situasjonen. Dette viser seg å være noe foreldre kan bekymre seg for. Det kan forstås som at de anser ungdommen som fortsatt sårbar og ung. Gabriel beskriver dette: "Jeg må beskytte henne så lenge jeg kan og har lov". Sitatene ovenfor beskriver etter vår tolkning at det er en norm knyttet til å ha et ønske om å beskytte ungdommen ved å være reflektert rundt ulike konsekvenser av bildedeling. Det vil igjen påvirke hva den enkelte forelder anser som risikofyllt på sosiale medier.

Basert på vår empiri har vi i dette underkapittelet vist hvordan foreldre har ulike bekymringer når det kommer til bildedeling på sosiale medier. Vi finner at jenteforeldrene spesielt har tanker og bekymringer knyttet til negative sider ved bildedeling på sosiale medier. Dette kommer fram i hvordan jenteforeldrene reflekterer rundt falske fasader, usunne idealer og lettkledde bilder. Funnene våre viser hvordan det legger føringer for hva jenteforeldrene spesielt anser som risikofyllt på sosiale medier.

7.4 OPPSUMMERING

Vi finner at foreldrenes bekymringer for sosiale medier er knyttet til mobbing og utenforskap, voldelig innhold, falske fasader, usunne idealer og lettkledde bilder. Når det gjelder mobbing og utenforskap viser funnene våre at foreldrene anser skjult mobbing og anonymitet som risikofyllt

på sosiale medier. Andre foreldre er bekymret for at deres egne barn skal bli netttroll og mobbe andre på sosiale medier. Noen foreldre løser dette med å samtale med ungdommen om nettvett på sosiale medier. Empirien viser at gutteforeldrene i større grad var bekymret for skjulte sosiale medier, mens jenteforeldrene viste en større bekymring for anonymitet på sosiale medier.

For å beskytte egen ungdom fra skadelig innhold på sosiale medier, viser våre funn at gutteforeldrene er bekymret for at ungdommen skal eksponeres for voldelig innhold på sosiale medier. De fleste av foreldrene er bekymret for voldelig innhold på spill, men empirien viser også at noen er bekymret for voldelighet på andre sosiale medier enn spill. Vi finner også at det er vanlig å søke andre foreldre for råd og samtale når det kommer til vurdering av voldelig innhold. Disse foreldresamtalene kan igjen legge føringer for hva den enkelte anser som risikofylt på sosiale medier.

Funnene våre viser at foreldrene opplever falske fasader, usunne idealer og lettkledde bilder som en risiko ved sosiale medier. Bekymringer knyttet til dette viser seg i størst grad hos jenteforeldrene i vårt utvalg. Foreldrene er bekymret for at ungdommen skal sammenligne seg selv med andre, som kan få konsekvenser som psykisk uhelse. Foreldrene reflekterer rundt en bekymring for at ungdommen ikke er kritisk til hva de ser på sosiale medier.

I datamaterialet fant vi at det var noen tydelige forskjeller på gutteforeldre og jenteforeldre. Vi er klar over at utvalget vårt virker å være mer kjønnsdelt enn hva det virker å være i resten av populasjonen. Likevel viser våre funn at jenteforeldre og gutteforeldre tar ulike hensyn og vurderinger når det kommer til hva som er risikofylt på sosiale medier, basert på kjønn til ungdommen.

8. OPPSUMMERING OG DISKUTERENDE AVRUNDING

Med denne oppgaven har vi forsøkt å besvare følgende problemstilling: *“Hvordan forholder foreldre seg til sin ungdoms bruk av sosiale medier?”*. For å svare på den overordnede problemstillingen har vi operasjonalisert tre underproblemstillinger som gir svar på (1) *hvordan foreldre forholder seg til aldersgrenser på sosiale medier* (2) *hvordan foreldre forholder seg til ungdommens privatliv på sosiale medier* (3) *hvilke potensielle problemer foreldre ser ved sin ungdoms bruk av sosiale medier*. I dette kapittelet vil vi prøve å samle trådene fra de foregående analysekapitlene. Vi vil begynne med å oppsummere, hvor vi presenterer våre hovedfunn for å besvare oppgavens problemstilling (8.1). Videre skal vi diskutere noen av våre funn opp mot tidligere forskning på feltet (8.2). Deretter sammenligner vi noen sentrale funn i studien med råd og anbefalinger som er rettet mot foreldre (8.3). Videre diskuterer vi hvordan denne studien kan være nyttig for foreldre eller de som arbeider med ungdom og familier (8.4). Avslutningsvis kommer vi med forslag til videre forskning (8.5), før vi avrunder kapittelet med noen avsluttende betraktninger (8.6).

8.1 HVORDAN FORHOLDER FORELDRE SEG TIL SIN UNGDOMS BRUK AV SOSIALE MEDIER?

Ved hjelp av datamaterialet fra åtte dybdeintervjuer har vi analysert fram ulike temaer og tendenser. I denne delen vil funnene oppsummeres for å belyse oppgavens overordnede problemstilling.

Når det kommer til underproblemstillingen; *hvordan forholder foreldre seg til aldersgrenser på sosiale medier?* viser funnene våre at flere av foreldrene fortalte om usikkerhet når det kommer til aldersgrenser og inkludering av ungdommen på sosiale medier. Alle foreldrene anså lover og anbefalinger som gode retningslinjer å støtte seg til. Flertallet fortalte om viktigheten av å inkludere ungdommen på sosiale medier. Foreldrene reflekterte rundt konsekvenser av å ikke være inkludert, som utestengning. Det viser seg at det oppstår en konflikt mellom å opprettholde aldersgrenser, samtidig som ungdommen har et ønske om å være en del av fellesskapet på sosiale medier. Foreldrene prøvde å opprettholde aldersgrenser

så lenge som mulig, men tendensen er at de til slutt tillot sosiale medier før aldersgrensen. Det forklares med hensyn til inkludering fremfor hensynet til aldersgrenser.

I lys av underproblemstillingen; *hvordan forholder foreldre seg til ungdommens privatliv på sosiale medier?* viser det seg at foreldrene involverte seg i større grad og hadde mer kontroll over ungdommens bruk av sosiale medier da ungdommen var yngre. Ettersom ungdommen blir eldre, faller det seg naturlig å basere relasjonen mer på tillit. Foreldrene anerkjenner at det er viktig å gi ungdommen privatliv, men ungdommen har også selv forventninger om økt grad av selvstendighet og frihet. Når foreldrene har lagt et grunnlag ved å veilede og snakke med ungdommen om sosiale medier tidligere, blir samtale mindre viktig når de blir eldre. Samtale og veiledning blir først nødvendig hvis det oppstår et problem. Som en del av å gi mer privatliv, ønsker foreldrene å skape åpenhet i relasjon til ungdommen hvor ungdommen kan komme til dem hvis det oppstår noe. For å opprettholde en følelse av ansvar i foreldrerollen, finner vi at noen av foreldrene søker å opprettholde *noe* kontroll. Dette gjøres ved å sette krav som oversikt over ungdommens apper eller overvåking av hvor ungdommen fysisk befinner seg. Andre søker innblikk i ungdommens sosiale medier ved å vise interesse.

Når det kommer til underproblemstillingen; *hvilke potensielle problemer ser foreldre ved sin ungdoms bruk av sosiale medier?* fant vi at foreldre på ulike måter er bekymret for risikofylte sider ved sosiale medier. Disse bekymringene er knyttet til mobbing og utenforskap, voldelig innhold, falske fasader, usunne idealer og lettkledde bilder på sosiale medier. Når det gjelder mobbing og utenforskap viser empirien at gutteforeldrene i større grad enn jenteforeldrene var bekymret for skjult mobbing på sosiale medier. På den andre siden var tendensen hos jenteforeldrene at de var mer bekymret for anonymitet på sosiale medier. For å beskytte egen ungdom fra risikofylt innhold på sosiale medier, viser våre funn at gutteforeldrene er bekymret for at ungdommen skal eksponeres for voldelig innhold på sosiale medier. Jenteforeldrene i vårt utvalg hadde i større grad enn gutteforeldre en bekymring for falske fasader, usunne idealer og lettkledde bilder på sosiale medier. Foreldrene fortalte om en bekymring for at ungdommen skal sammenligne seg selv med innhold på sosiale medier, eller ikke er kritiske nok til det de eksponeres for.

8.2 RELASJON TIL TIDLIGERE FORSKNING

I denne delen vil vi drøfte noen funn vi anser som viktige opp mot tidligere forskning som ble presentert i delkapittel 3.3. Vi vil dermed forsøke å finne likheter og ulikheter ved å sammenligne våre funn med forskning som allerede er gjort på feltet.

I takt med at ungdommen blir eldre viser våre funn at foreldrene legger større vekt på tillit fordi de regner med at ungdommen klarer å håndtere sosiale medier på egen hånd. På samme måte viser Staksrud og Ólafsson (2019, s. 7) til at ungdommer blir tryggere på sosiale medier i takt med alderen. På denne måten kan man tenke seg at ungdommens økte trygghet på sosiale medier bidrar til et tillitsbasert forhold i relasjonen mellom ungdom og foreldre slik vi finner. Når ungdommen får mer tillit fra foreldrene, viser vår empiri at de også må stå mer på egne bein. Tilliten mellom ungdom og foreldre er viktig dersom en uheldig hendelse skulle inntreffe (Dahle et al, 2020, s. 26-27). Dette er i tråd med våre funn, hvor foreldrene anser tillit og åpenhet som viktig dersom ungdommen opplever noe alvorlig på sosiale medier. Våre funn viser at foreldrene håper at tilliten skal være et grunnlag for at ungdommen skal kontakte dem ved vanskelige situasjoner. Slik kan man se at foreldrene anser det som sitt ansvar å beskytte ungdommen dersom det har skjedd noe mer alvorlig (Daneels og Vanwynsberghe, 2017, s. 7), som er i tråd med våre funn.

Staksrud og Ólafsson (2019, s. 76) finner at ca. halvparten av foreldre svært ofte eller ofte snakker med ungdommen sin om sosiale medier. Motsatt finner vi at det er få av foreldrene i vårt utvalg som snakker med ungdommen om sosiale medier på et hverdagslig nivå. Samtaler med ungdommen skjer ikke ofte, men heller når det er nødvendig. Det er fordi foreldrene stoler på at ungdommen er godt nok forberedt og kan oppføre seg på sosiale medier. Det kan ses i likhet med meklingsstrategien "fjern mekling med hensyn" som Daneels og Vanwynsberghe (2020, s. 75) identifiserer i sin studie. Den går ut på at foreldre opplever ungdommen som flink til å gjøre egne vurderinger og er smart nok til å håndtere sosiale medier på egen hånd. Dermed stoler foreldrene på egen ungdom og ser ikke behovet for samtale dersom det ikke dukker opp en uheldig hendelse. En annen grunn til at samtaler om sosiale medier sjeldent gjennomføres kan ses i lys av studien til Dahle et al (2020, s. 75). Den finner at mange foreldre ser viktigheten av og jevnlig snakke med ungdommen om sosiale medier, men

flere gjør det ikke i praksis. Dermed er det et sprik mellom ideal og praksis. Slik sett kan det tenkes at noen foreldre ønsker å være mer engasjert i ungdommens bruk av sosiale medier, men likevel ikke har kapasitet og energi med mindre det oppstår noe alvorlig. Dette kan være fordi foreldre alt i alt har en hektisk hverdag med en kombinasjon av arbeid, oppfølging av aktiviteter, sosiale og personlige forpliktelser.

I motsetning til vår empiri, finner Bakken et al (2021, s. 53) at dagens ungdom ikke tar avstand fra foreldrene gjennom en løsrivelsesprosess. Ungdom søker heller å inkludere foreldrene sine, og skape et "vennskap som ideal", hvor de kan være mer åpne om hva de gjør på sosiale medier. Intervjuene våre viser heller at ungdommene har klare forventninger til foreldrene om at de skal ta avstand og la de få mer privatliv. Flere av foreldrene forklarer dette som en naturlig løsrivelsesprosess, hvor ungdommen får mer frihet. Studien til Daneels og Vanwynsberghe (2017, s. 7) gir støtte til vårt funn, hvor de fant at foreldre innser at de har mindre kontroll jo eldre ungdommen blir, og at de derfor tar avstand og stoler på dem. Selv om ungdommen har forventninger til å få mer frihet, finner vi også i intervjuene at mye av praten med foreldrene ikke reflekterer så mange ytre forventninger. Det ligger indre forventninger til en selv når det kommer til hvordan man skal forholde seg til ungdommen og sosiale medier. Flere snakker om hvordan det er naturlig å ta et skritt tilbake fordi de stoler på ungdommen sin. Det er ikke et spørsmål de stiller seg eller en forventning de opplever fra samfunnet, men heller at det er naturlig å gi privatliv som en del av løsrivelsesprosessen.

Sosiale medier kan ha en stor påvirkningskraft når det kommer til kroppsbilde, selvtillit og selvfølelse hos ungdom. I intervjuene kom det tydelig fram at dette var noe spesielt jenteforeldrene bekymret seg for. Franchina og Coco (2018, s. 5) fant at jenter blir påvirket av modeller, venner og bilder av tynne mennesker på sosiale medier. Sosiale medier er en bidragsyter til misnøye når det kommer til eget kroppsbilde hos ungdom. Franchina og Cocos studie (2018) finner også at bildene ungdom blir eksponert for på sosiale medier fører til en "ideell standard". Vår empiri viser at det er nettopp dette spesielt jenteforeldrene i vårt utvalg er bekymret for – hvordan slike standarder på sosiale medier kan påvirke egen ungdom negativt. Dahle et al (2020, s. 27) finner i likhet med oss at mange foreldre frykter at ungdommen skal bli utsatt for kroppspress. I tillegg viser Staksrud og Ólafsson (2019, s. 10) til at

1 av 3 jenter har erfaringer med slankesider og oppsøking av kroppslige idealer på sosiale medier. Det kan dermed hevdes at denne problematikken kan være spesielt til stede hos jenter. Det kan forklare hvorfor det er jenteforeldrene spesielt i vårt utvalg som tenker på falske fasader, usunne idealer og lettkledde bilder som en risiko.

Franchina og Coco (2018, s. 10) finner at gutter også blir påvirket og sammenligner seg selv med innholdet man eksponeres for på sosiale medier. I motsetning til jenter blir gutter oftere påvirket av muskuløse mannlige kropper, hvor det oppstår press på å øke muskler eller redusere vekt. I våre intervjuer forteller ingen av gutteforeldrene om kroppspress på sosiale medier som en risiko, selv om Franchina og Coco (2018, s. 10) finner at det også er reelt for gutter. Det kan ses i lys av funnene til både Medietilsynet (2022, s. 4) og Staksrud og Ólafsson (2019, s. 7); gutter bruker mer tid på online spilling sammenlignet med jenter. På denne måten kan det tenkes at gutteforeldrene har fokus på spilling fordi de ser at ungdommen deres bruker mer tid på dette sammenlignet med andre sosiale medier. I vår studie kom det også tydelig fram at gutteforeldrene hadde bekymringer knyttet til voldelig innhold og spilling. Slik kan man anta at foreldrerollen utøves forskjellig avhengig av ungdommens kjønn, hvor den enkelte tar hensyn til ungdommens interesser og hva det brukes mest tid på. Igjen kan det sette andre risikoer i skyggen ved at foreldrene fokuserer på ungdommens tidsbruk på spilling. En konsekvens er at foreldre kan overse at gutter også kan bli påvirket av falske fasader, usunne idealer og lettkledde bilder på lik linje med jenter. Det må poengteres at våre funn også kan være påvirket av at vi har et relativt lite utvalg, med kun fire foreldre til gutter.

Sammenfattet viser diskusjonen at det er likheter mellom våre funn og tidligere forskning når det kommer til at tillit til ungdommen øker i takt med alder og at tillit er viktig dersom det oppstår noe alvorlig på sosiale medier. Likheter med tidligere forskning er også at foreldre har mindre kontroll jo eldre ungdommen blir og at foreldre frykter at ungdommen deres skal bli utsatt for kroppspress. Når det kommer til funnet om at foreldrene kun snakker med ungdommen om sosiale medier dersom det oppstår et problem, finner vi forskning som både støtter opp vårt funn og som finner det motsatte av oss. Sammenlignet med tidligere forskning finner vi ulikheter når det kommer til at ungdom går gjennom en løsrivelsesprosess

som en del av mer privatliv. Det viser seg at kroppspress også er reelt for gutter, selv om gutteforeldrene i våre intervjuer ikke viste bekymring for det.

Et av hovedpoengene i diskusjonen er at foreldre legger større vekt på tillit jo eldre ungdommen blir, basert på at ungdommen også blir tryggere på sosiale medier med alderen. Tillit og åpenhet er spesielt viktig for foreldre dersom deres ungdom opplever noe alvorlig på sosiale medier. Det er en del av å opprettholde ansvar og beskytte ungdommen. Når ungdommen blir eldre er det vanlig at samtale først gjennomføres dersom det oppstår et problem ved ungdommens bruk av sosiale medier. Det kan forklares med at foreldre stoler på at ungdommen er godt nok forberedt og "smart nok" til å være selvstendig på sosiale medier, men også at foreldre ikke har kapasitet på grunn av en hektisk hverdag. Et annet hovedpoeng er at gutter også kan oppleve kroppspress på lik linje som jenter, men at foreldre til gutter ikke alltid er bevisste på det fordi det kan være mer bekymring knyttet til spilling.

Vi ser flere likhetstrekk og mønstre mellom våre funn og det den tidligere forskningen belyser. Derfor har vi ikke grunn til å tro at vårt utvalg som en gruppe er unik. Basert på den foregående diskusjonen, og at våre funn passer godt overens med tidligere forskning, vil vi tro at våre funn kan være overførbare til andre situasjoner. Vi tror funnene våre kan være overførbare til foreldre som står i de samme utfordringene og konfliktene som foreldrene i studien. For eksempel at foreldre vektlegger tillit og åpenhet til ungdommen, jo eldre ungdommen blir. På samme måte kan våre funn være overførbare til andre som arbeider med og har daglig omsorg for ungdom, for eksempel ansatte på en barnevernsinstitusjon.

8.3 RÅD OG ANBEFALINGER

I den videre diskusjonen vil vi sammenligne noen av våre funn opp mot råd og anbefalinger i litteratur på feltet, som sier noe om hvordan foreldre bør håndtere ungdom og sosiale medier. Poenget med dette er ikke å finne ut om foreldrene i vår studie nødvendigvis tenker riktig eller galt. Vi ønsker heller å se om det er noen interessante likheter og forskjeller når det kommer til anbefalinger og råd om ungdom og sosiale medier, som er rettet mot foreldre.

I intervjuene fant vi at foreldrene opplever en usikkerhet når det kommer til aldersgrenser og inkludering på sosiale medier. Medietilsynet (2021) skriver i sin anbefaling til

foreldre at de bør anerkjenne at sosiale medier er en viktig del av ungdommens sosiale liv. Alle foreldrene i vårt utvalg fortalte om viktigheten av sosiale medier for å bli inkludert med jevnaldrende. Hovedinntrykket vårt er at flertallet av foreldrene også tillot sosiale medier før aldersgrensen. Vi finner dermed at de handler i tråd med Medietilsynets (2021) anbefaling om å anerkjenne hvor viktig sosiale medier er for ungdom. Dersom det er en praksis for å tillate sosiale medier tidligere enn aldersgrensen, er det et viktig tema å belyse. Barn og ungdom vil trenge støtte til å håndtere sosiale medier på en hensiktsmessig måte jo yngre de er. Foreldre vil stå i en situasjon hvor de kan ha behov for råd og kunnskap om sosiale medier. Dette er kunnskap foreldre trenger i en digital verden for å beskytte barn og ungdom på sosiale medier.

Både Medietilsynet (2021) og Redd Barna (u.å.) gir råd til foreldre om at de bør snakke med andre foreldre i klassen til ungdommen om aldersgrenser og hvilke apper ungdommen får bruke. Vi fant at mindretallet av foreldrene aktivt går inn for å lage slike foreldregrupper i klassen til ungdommen. I intervjuene ble en foreldregruppe forklart som en gruppe hvor foreldre sammen kommer til enighet om når ungdommene i klassen skal få tilgang på ulike sosiale medier. Våre funn viser at slike foreldregrupper ikke var vanlig hos de fleste. Hos flere var det mer basert på at hver enkelt forelder tok avgjørelser angående egen ungdoms bruk av sosiale medier. Hovedinntrykket vårt er at de fleste av foreldrene dermed ikke er i tråd med anbefalingen om å snakke med og avtale aldersgrenser og apper med andre foreldre i klassen. Foreldrene som ikke holder seg i tråd med rådene, fortalte at skolen ikke hadde lagt til rette for slike foreldregrupper, at de ikke kjente andre foreldre godt nok eller at de ikke var interessert i andre foreldres meninger.

Foreldre bør vurdere ungdommens modenhet for bruk av sosiale medier, og spesielt hvis de ikke er gamle nok (Redd Barna, u.å.). Vår empiri viser at noen av foreldrene reflekterte rundt ungdommens modenhet, før den enkelte var gammel nok for sosiale medier. De gjorde da individuelle vurderinger av hva den enkelte tåler av innhold. Til tross for at noen vurderte modenhet hos sin ungdom, var det flere av foreldrene som vektla inkludering der modenhet ikke ble tatt i betraktning i det hele tatt. Det virker som at foreldrene ser det som sitt ansvar å inkludere ungdommen i et fellesskap, hvor det trumfer å vurdere ungdommens modenhet. En annen faktor for at modenhet ikke alltid vurderes kan ses i lys av vårt funn om at foreldrene

opplever mas og krav fra ungdommens side. Sammenfattet ser vi at noen foreldre har vurdert ungdommens modenhet før de tillot sosiale medier, som er i tråd med Redd Barnas (u.å.) anbefaling. Andre legger mer vekt på hensynet om inkludering og andre faktorer som overgår hensynet til ungdommens modenhet.

Det kan tenkes at det kan oppstå et dilemma dersom noen foreldre vektlegger modenhet og andre ikke. Det kan føre til at noen ungdommer får det tidligere enn andre, som igjen kan skape press på de foreldrene som ikke tillater sosiale medier til en ungdom som anses som "umoden". Da kan det oppstå utfordringer hos foreldrene når ungdommen argumenterer med at "alle andre" har sosiale medier.

Redd Barna (u.å.) anbefaler at foreldre må respektere at en stor del av ungdommens liv foregår på sosiale medier – derfor bør også foreldre respektere ungdommens privatliv. I våre intervjuer kom det fram at foreldrene i stor grad respekterte ungdommens privatliv, men at det kunne dukke opp en følelse av å miste kontroll hos den enkelte. Flertallet respekterte at de ikke kunne gå direkte inn på ungdommens telefon. Hovedinntrykket er at foreldrene dermed holder seg i tråd med barne-, ungdoms- og familiedirektoratets anbefaling om at foreldre bør tenke seg godt om før de går inn og leser på ungdommens private telefon uten tillatelse (bufdir, u.å.). I veilederen vektlegges det også at ungdommens telefon er som en dagbok, som vi også finner i vår empiri. Flere av foreldrene fortalte at det å sjekke ungdommens telefon ville være å krysse en grense, men dersom de mistenkte at noe var alvorlig ville de vurdert det. I dag er sosiale medier en stor del av ungdommers privatliv, og det kan være nytt for noen foreldre å tenke på sosiale medier som en dagbok. Det finnes andre måter å få innblikk i ungdommens sosiale liv på de digitale plattformene, uten å gå direkte inn på deres telefon. I vår empiri viser det seg at genuin interesse for ungdommens erfaringer og tanker er en måte å få et innblikk i deres digitale liv, uten å sjekke telefonen deres.

Når det gjelder ungdommens privatliv, rådes foreldre til å være spørrende, fremfor å være dømmende (Bufdir, u.å.). I vår empiri kom det fram at foreldrene gjør dette på litt ulike måter. Noen valgte å få innblikk i ungdommens liv ved å vise genuin interesse, for eksempel ved å spørre ungdommen undrende spørsmål. Dette kunne igjen føre til at ungdommen ønsket å være mer åpen. Noen holder seg dermed i tråd med anbefalingen om å være spørrende.

Motsatt er det flere av foreldrene som velger å ikke spørre, men heller opprettholder oversikt ved å ha kontroll over ungdommens apper. Selv om disse foreldre i en viss grad går inn i ungdommens privatliv, holder de seg allikevel til Redd Barnas (u.å.) råd til foreldre om å styre og holde oversikt over ungdommens apper. På denne måten kan man hevde at rådet om å respektere ungdommens privatliv, kan stå i spenn til rådet om at foreldre bør ha tilgang til hvilke apper ungdommen ønsker å laste ned. Slik sett kan man se at ulike verdier og prinsipper er i spill, hvor foreldre må ta avveininger av hva som er riktig for deres tilfelle og egne verdier.

En anbefaling til foreldre er at de bør være var på at mobbing og ekskludering kan forekomme på sosiale medier (Redd Barna, u.å.). Flere foreldre i vårt utvalg tok opp bekymring rundt mobbing og utenforskap i intervjuene. Skjult mobbing på Snapchat og anonymitet på Jodel ble tatt opp som bekymringsverdige. I empirien vår kan det se ut til at noen av foreldrene som var bekymret for mobbing også hadde med seg negative opplevelser med mobbing. Å ha slike opplevelser med seg, kan være med på å forme foreldrerollen, og føre til at foreldrene har ulike bekymringer knyttet til sosiale medier. Negative opplevelser kan være en faktor for at noen foreldre er mer bekymret for mobbing og utenforskap enn andre foreldre. Noen av foreldrene er i tråd med anbefalingen om å være var på mobbing, men andre foreldre i utvalget vårt er mer bekymret for andre risikoer på nett, som for eksempel kroppspress.

Noen av foreldrene som var bekymret for mobbing og utenforskap, valgte å snakke med ungdommen om dette. Dermed følger de anbefalingen til Redd Barna (u.å.) angående å snakke med egen ungdom om at ekskludering på sosiale medier er like alvorlig som ellers. I vår empiri kan det se ut til at det å snakke med ungdommen om risikoer på sosiale medier var ekstra viktig helt i oppstartsfasen av sosiale medier – da snakket nesten alle foreldrene med ungdommen. Etterhvert som ungdommen blir eldre, vektlegges tillit i større grad. Dermed blir det også mindre samtaler om for eksempel mobbing og ekskludering på sosiale medier. De foreldrene som ikke har disse samtaler med ungdommen når de blir eldre argumenterer med at de stoler på at ungdommen er selvstendig, og klarer å være et fint menneske på sosiale medier. Ettersom ungdommen blir eldre virker det altså som at noen foreldre går mer bort fra anbefalingen om å snakke med ungdommen om risikoer på nett. Det er et tema som er viktig å belyse fordi

ungdommer kan være sårbare for eksempelvis mobbing og utenforskap på sosiale medier uavhengig av alder.

8.4 STUDIENS BIDRAG TIL FORELDRE OG DE SOM ARBEIDER MED UNGDOM OG SOSIALE MEDIER

Med denne oppgaven ønsker vi å bidra til å belyse hvordan foreldre opplever sin ungdoms bruk av sosiale medier. Vi vil videre diskutere hvordan studien kan være en bidragsyter til både foreldre og de som arbeider med ungdom og sosiale medier.

I vår studie har vi sett på hvordan sosiale medier er en stor del av hverdagen til ungdom, og det blir beskrevet som en del av oppveksten. For å kunne utøve omsorg og støtte ungdommen i bruk av sosiale medier, vil det være essensielt å vite hva som skjer på de ulike sosiale mediene. I lys av dette kan det være viktig å kjenne til hvordan ulike sosiale medier fungerer, og ha kunnskap om farer ved bruk av sosiale medier. Det er nettopp fordi sosiale medier er en arena ungdom bruker mye tid på, og er også et sted hvor de deler mye av seg selv. Både foreldre og de som arbeider med ungdom bør ha kunnskap om hvilken plass sosiale medier har i ungdommers liv.

I arbeid med ungdom og familier kan det være viktig å anerkjenne foreldrenes perspektiver på ungdom og sosiale medier. Det er fordi foreldre står i mange dilemmaer og ulike problemstillinger når det kommer til dette temaet. Det å vite noe om hva foreldrene står i, og tenker kan være viktig for å forstå dynamikken i familier en møter. Selv om det finnes råd og anbefalinger angående ungdom og sosiale medier, er det viktig å vite at alle foreldre tenker forskjellig, og vi håper vår studie bidrar til å belyse at alle foreldre er unike. Denne kunnskapen er hensiktsmessig for å kunne møte ungdom og familier på en god måte.

Studien viser at samtaler med ungdom blir mindre vektlagt jo eldre ungdommen blir, fordi foreldrene ser på ungdommen som selvstendig. En mulig konsekvens av å ikke jevnlig snakke med ungdom om både det positive og negative ved sosiale medier, kan være at ungdom føler seg alene eller at en ikke får den nødvendige støtten. Derfor er et budskap til alle som arbeider med ungdom, men også foreldre at samtale kan være like viktig når de er eldre, som ved oppstart av sosiale medier. Det kan også ses i lys av hva Morten og Sofie fortalte i kapittel 6,

hvor hverdagssamtalen om sosiale medier var viktig. Morten og Sofie begrunnet det med at foreldre aldri må slutte å vise interesse for ungdommens liv, også på sosiale medier. De fortalte at ungdommen er i en sårbar fase, hvor det er viktig å følge opp og støtte fordi nye problemstillinger kan dukke opp, som bildedeling og utestengning. Dermed er vårt budskap at samtaler med ungdom, både om det positive og negative, kan være viktig for å utøve en god omsorg uansett alder.

Empirien vår viser at flere av foreldrene opplevde usikkerhet når det kom til å opprettholde aldersgrenser og inkludering av ungdommen på sosiale medier. I lys av dette vil det være flere foreldre som kunne hatt behov for råd og veiledning fra de som arbeider med ungdom og familier, og har kunnskap om sosiale medier. I intervjuene er foreldregruppe noe som kommer fram, som kan være en god støtte for foreldre i en fase hvor en kan føle seg usikker. Vi anbefaler at slike foreldregupper potensielt kan bli satt i gang i regi av skolen eller foreldrene selv, hvor foreldrene får en arena hvor de kan snakke med hverandre. Det kan også være en plass for foreldre hvor de kan komme til enighet om regler for sosiale medier. Slik kan man komme fram til en kollektiv løsning på et felles problem.

8.5 VEIEN VIDERE

Det finnes ingen enkle svar på de utfordringer ungdom og foreldre møter i den digitale hverdagen med sosiale medier. Vi vil i denne delen allikevel komme med noen forslag til videre forskning på feltet ungdom og sosiale medier.

I gjennomføringen av denne studien har vi merket oss at det er mye forskning på ungdommers perspektiv, men mindre fra foreldres perspektiv. Derfor er vår første anbefaling at det trengs mer forskning som undersøker foreldres opplevelser og erfaringer når det kommer til ungdom og sosiale medier. Det er viktig å huske på at foreldre også er en viktig aktør på feltet, som står i mange utfordringer. Mer forskning på foreldrenes perspektiver kan bidra til at de som arbeider med ungdom blir mer klar over utfordringene foreldrene står i, og hvordan det påvirker dem.

Sosiale medier er en integrert del av hverdagen til ungdom og voksne. Vi bemerker oss at det ikke snakkes like mye om sosiale medier på et hverdagslig nivå i familier, spesielt når

ungdommen blir eldre. Vi vil derfor foreslå at det er behov for mer forskning på konsekvenser av at sosiale medier snakkes lite om innad i familier, selv om det er en stor del av deres liv.

Videre ville det vært interessant å forske mer på konsekvenser av å ikke få sosiale medier på samme tid som jevnaldrende. Det er fordi det viser seg å være essensielt å ha sosiale medier for å være en del av fellesskapet i dagens samfunn – også før ungdommen er gammel nok ifølge aldersgrenser.

Et siste forslag er mer forskning på hvordan sosiale medier påvirker gutters psykiske helse og selvbilde. På feltet sosiale medier og psykisk helse finnes det mest forskning som er gjort på jenter – dette viser seg i vår studie ved at det i størst grad er jenteforeldrene som anser falske fasader og usunne idealer som en risiko på sosiale medier. Selv om det finnes en voksende litteratur på feltet (se for eksempel Roberts et al, 2022), er det forsket mindre på sosiale mediers påvirkning på kroppspress når det gjelder gutter. Mer forskning på dette kan potensielt føre til at foreldre til gutter blir mer var på at det også er en problematikk når det kommer til gutter.

8.6 AVRUNDING

I dette kapittelet begynte vi med å presentere våre hovedfunn, og videre diskuterte vi noen av funnene opp mot tidligere forskning på feltet. Vi ser at det finnes mye forskning på feltet som undersøker de samme temaene som oss. Vår studie bidrar til å styrke noe av den tidligere forskningen. Tidligere forskning støtter også mange av våre funn, som er med på å underbygge hvordan foreldre opplever sin ungdoms bruk av sosiale medier. I diskusjonen fant vi også ulikheter når vi sammenlignet med tidligere forskning. Det bidrar til at vår studie kan belyse at foreldre er forskjellige og tenker ulikt. Dermed er det også forskjeller i hva vi og andre studier finner.

Vi har også sammenlignet noen sentrale funn med litteratur på feltet, som er råd og anbefalinger rettet mot foreldre om ungdom og sosiale medier. Det er ulikt hvilke råd og anbefalinger foreldrene følger. Vi ser i diskusjonen at en del av rådene og anbefalingene er selvmotsigende og ikke lar seg forene. Som for eksempel at foreldre bør anerkjenne viktigheten av fellesskapet på sosiale medier, men også at de bør vurdere ungdommens modenhet før de

tillater sosiale medier. Det at rådene ikke lar seg forene kan være problematisk, fordi foreldrene blir satt i en posisjon hvor de selv må veie for og imot hvilket av rådene de skal benytte seg av. Det kan føre til at foreldre igjen kan bli usikre på hva som er riktig å gjøre. Samtidig ligger det også i foreldrerollen at en selv må ta verdimeslige avveininger av hva som er riktig for sin egen situasjon. Allikevel kan det tenkes at råd som ikke er forenlige kan være med på å forvirre foreldre, som allerede prøver å orientere seg i et landskap med mange aktører som vil nå fram med råd og anbefalinger. Det kan også ses i lys av at mange av dagens ungdomsskoleforeldre ikke hadde sosiale medier da de selv var unge. Da vil det kanskje være enda flere som søker råd og veiledning, fordi de føler seg rådville. Hvis rådene da oppleves som uforenlige kan det være med på å skape mer usikkerhet rundt hva som er riktig å gjøre i håndteringen av ungdommens bruk av sosiale medier.

Gjennomgående i oppgaven finner vi at foreldre er ulike, og har mange ulike tanker og erfaringer med seg som er med på å forme foreldrerollen. Vi ser også mønstre i dataene våre, men det er allikevel viktig å anerkjenne disse ulikhetene. Denne oppgaven har kastet lys over og forsøkt å gi mening til disse ulikhetene hos foreldrene. Slik kan man øke forståelsen av hvilke dilemmaer og konflikter foreldre kan stå i. Studien har også belyst hvilke risikoer som følger med det å være på sosiale medier. For foreldre og de som arbeider med ungdom og sosiale medier er dette verdifull og avgjørende kunnskap. Vi håper denne oppgaven kan bidra til en bedre forståelse av hvordan det er å være forelder til en ungdom med sosiale medier.

LITTERATUR

- Bakken, A., Hegna, K. & Sletten, M. A. (2021). Offline, online. Digitale ungdomsliv gjennom tre tiår. I G. Ødegård & W. Pedersen (Red.), *Ungdommen* (s. 29-61). Cappelen Damm Akademisk. <https://doi.org/10.23865/noasp.142>
- Barneombudet. (2019). *Ungdom om digitale medier*.
<https://www.barneombudet.no/uploads/documents/Publikasjoner/Fagrapporter/Ungdom-om-digitale-medier.pdf>
- Barne- og familiedepartementet. (2021). *Rett på nett: Nasjonal strategi for trygg digital oppvekst*. Regjeringen.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/668a08806f0244a49ea985c8eb18d075/no/pdfs/rett-pa-nett.pdf>
- Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. (u.å.). *Barn og sosiale medier*. Hentet 26.april 2023 fra
<https://www.bufdir.no/foreldrehverdag/skolebarn/digital-hverdag/barn-og-sosiale-medier/>
- Barnevernsloven. (2021). *Lov om barnevern* (LOV-2021-06-18-97). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-06-18-97?q=barnevernloven>
- Bergsjø, H., Malmedal, B. & Windvik, R. (2018). *Barn på nett: En veileder for foreldre og lærere*. Universitetsforlaget.
- Braun, V. & Clarke, V. (2008). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Buckels, E. E., Trapnell, P. D. & Paulhus, D. L. (2014). Trolls just want to have fun. *Personality and Individual Differences*, 67, 97-102.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2014.01.016>
- Charon, J. M. (2007). *Symbolic Interactionism: An Introduction, an Interpretation, an Integration* (9. utg.). Pearson Prentice Hall.
- Dahle, M. S., Hodøl, H-O., Kro, I. T. & Økland, Ø. (2020). *Skjermet barndom?*. Barnevakten.
<https://www.barnevakten.no/wp-content/uploads/2020/02/Skjermet-barndom-RAPPORT.pdf>

- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Daneels, R. & Vanwynsberghe, H. (2017). Mediating social media use: connecting parents mediation strategies and social media literacy. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 11(3), 1-13. [10.5817/CP2017-3-5](https://doi.org/10.5817/CP2017-3-5)
- Eggebø, H. (2020). Kollektiv kvalitativ analyse. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 4(2), 106-122. <https://doi.org/10.18261/issn.2535-2512-2020-02-03>
- Ellingsen, S. (2010). Å skape data fra kvalitativt forskningsintervju. *Sykepleien forskning*, 5(4), s. 332-335. [10.4220/sykepleienf.2011.0027](https://doi.org/10.4220/sykepleienf.2011.0027)
- Enli, G. & Aalen, I. (2023, 6. februar). *Sosiale medier*. Store Norske Leksikon. https://snl.no/sosiale_medier
- Fangen, K. (2010). *Deltagende observasjon* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- FNs barnekomité. (2021). *General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment*. Regjeringen. https://www.regjeringen.no/contentassets/1376fac2fe2a427389f9f94b52acdefc/gc-no-25_eng.pdf
- Franchina, V. & Coco, G. L. (2018). The influence of social media use on body image concerns. *International Journal of Psychoanalysis and Education*, 10(1), 5-14. https://iris.unipa.it/retrieve/handle/10447/528114/1265345/Franchina_Lo%20Coco%20Social%20media%20%26%20body%20image_2018.pdf
- Furseth, I. & Everett, E. L. (2020). *Masteroppgaven: Hvordan begynne – og fullføre* (3. utg.). Universitetsforlaget.
- Grunnloven. (1814). *Kongeriket Norges Grunnlov* (LOV-1814-05-17). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1814-05-17>
- Hannemyr, G., Liestøl, G., Lüders, M. & Rasmussen, T. (2017). *Digitale medier: Teknologi, anvendelser, samfunn* (3. utg.). Universitetsforlaget.
- Hjetland, G. J., Finserås, T. R. & Skogen, J. C. (2022). *Hele verden er et tastetrykk unna: Ungdommers bruk og opplevelser med sosiale medier og online gaming*. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/contentassets/66d4ecd513694bc781147de95c1bfe03/hele-verden->

[er-et-tastetrykk-unna_rapport.pdf?fbclid=IwAR224VqH1kfSpcHZANiE_Yltq-nHKfDgwD3XQZKNoRXfmn2SeyR50EVAS-w](https://www.vg.no/rampelys/i/k6z4wL/nye-sladderkanaler-paa-jodel)

- Hütt, M. O. A. (2022, 18. mars). *Nye sladderkanaler på Jodel*. Verdens Gang.
<https://www.vg.no/rampelys/i/k6z4wL/nye-sladderkanaler-paa-jodel>
- Jenssen, D. (2021). *Vitenskapsteori i sosialt arbeid: Tilnærmingar og normative spørsmål*. Samlaget.
- Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforlaget.
- Kallio, H., Pietilä, A-M., Johnson, M. & Kangasniemi, M. (2016). Systematic methodological review: developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide. *Journal of Advanced Nursing* 72(12), 2954-2965. [10.1111/jan.13031](https://doi.org/10.1111/jan.13031)
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Magnusson, E. & Marecek, J. (2015). *Doing Interview-based Qualitative Research: A Learner's Guide*. Cambridge University Press.
- Medietilsynet. (2021, 11. november). *Skal – skal ikke... Barnet mitt på sosiale medier – dette trenger du å vite*.
<https://www.medietilsynet.no/globalassets/dokumenter/veiledere/veileder-foreldre-sosiale-medier-og-aldersgrenser-web.pdf>
- Medietilsynet. (2022, 21. september). *Barn og medier 2022: Barn og unges bruk av sosiale medier*. https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2022/Barn_og_unges_bruk_av_sosiale_medier.pdf
- Medietilsynet. (2023, 7. februar). *Digitale dilemmaer – en undersøkelse om barns debut på mobil og sosiale medier*.
https://www.medietilsynet.no/globalassets/publikasjoner/barn-og-medier-undersokelser/2022/230206_digitale-dilemmaer.pdf
- Munthe, K. (2022a, 23. april). *Så stor påvirkningskraft har influensere på barn og unge*. Barnevakten.
<https://www.barnevakten.no/influensere-pavirkningskraft/>

- Munthe, K. (2022b, 12. august). *Grand Theft Auto V*. Barnevakten.
<https://www.barnevakten.no/spill/grand-theft-auto-v/>
- Munthe, K. (2023, 3. januar). *Fortnite*. Barnevakten.
<https://www.barnevakten.no/spill/fortnite/>
- NOU 2021: 3. (2021). *Barneliv foran, bak og i skjermen*. Kulturdepartementet.
<https://www.regjeringen.no/contentassets/ccbe13e108674685a7602f9c1974a4c4/no/pdfs/nou202120210003000dddpdfs.pdf>
- OsloMet. (2022, 22.november). *Kom i gang med lydopptak*. OsloMet.
<https://student.oslomet.no/kom-i-gang-med-lydopptak?fbclid=IwAR0tnl-klm1upVWGp7-UlhYHXQBNf8vTDO2N-bkM5iWyaIZSTiITDivqV4Q>
- Postholm, M. B. (2010). *Kvalitativ metode: En innføring med fokus på fenomenologi, etnografi og kasusstudier* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Raaheim, A. (2019). *Sosialpsykologi* (2. utg.). Fagbokforlaget.
- Redd Barna (u.å.). *Barn og sosiale medier*. Hentet 26. april 2023 fra
<https://www.reddbarna.no/vart-arbeid/barn-i-norge/nettvett/nettvett-sosiale-medier/>
- Roberts, S. R., Maheux, A. J., Ladd, B. A. & Choukas-Bradley, S. (2022). The role of social media in adolescents' body image and disordered eating. I J. Nesi, E. H. Telzer & M. J. Prinstein (Red.), *Handbook of Adolescent Digital Media Use and Mental Health* (s. 242-263). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108976237.014>
- Schiefloe, P. M. (2019). *Mennesker og samfunn: Innføring i sosiologisk forståelse* (3. utg.). Fagbokforlaget.
- Skjesol, H. (2018, 20. april). *Ber foreldre involvere seg på sosiale medier*. Adresseavisen. <https://www.adressa.no/nyheter/i/9E1A19/det-gar-jo-an-a-laere-seg-litt-om-sosiale-medier-selv-om-en-har-vokst-opp-i-en-annen-tid>
- Staksrud, E. & Ólafsson, K. (2019). *Tilgang, bruk, risiko og muligheter. Norske barn på internett. Resultater fra EU Kids Online-undersøkelsen i Norge 2018*. EU Kids Online og Institutt for medier og kommunikasjon. Universitetet i Oslo.
<https://www.uio.no/english/research/strategic-research->

[areas/nordic/research/research-groups/living-the-nordic-model/news/eu-kids-online-hovedrapport-for-norge-2019.pdf](#)

Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode* (5. utg.). Fagbokforlaget.

Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4. utg.). Gyldendal.

Widerberg, K. (2001). *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt*. Universitetsforlaget.

World Health Organization. (u.å.). *Adolescent health*. Hentet 23.april 2023 fra

https://www.who.int/health-topics/adolescent-health#tab=tab_1

Østerberg, D. (2012). *Sosiologiens nøkkelbegreper* (7. utg.). Cappelen Damm Akademisk.

VEDLEGG

VEDLEGG 1: GODKJENNING FRA NSD

27.04.2023, 20:35

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

[Meldeskjema](#) / [Foreldres opplevelse av ungdoms bruk av sosiale medier](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer	Vurderingstype	Dato
465687	Standard	01.11.2022

Prosjekttittel

Foreldres opplevelse av ungdoms bruk av sosiale medier

Behandlingsansvarlig institusjon

OsloMet – storbyuniversitetet / Fakultet for samfunnsvitenskap / Institutt for sosialfag

Prosjektansvarlig

Lars E. F. Johannessen

Student

Kine Henriette Mjåvatn

Prosjektperiode

01.08.2022 - 15.05.2023

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 15.05.2023.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

VIKTIG INFORMASJON TIL DEG

Du må lagre, sende og sikre dataene i tråd med retningslinjene til din institusjon. Dette betyr at du må bruke leverandører for spørreskjema, skylagring, videosamtale o.l. som institusjonen din har avtale med. Vi gir generelle råd rundt dette, men det er institusjonens egne retningslinjer for informasjonssikkerhet som gjelder.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 15.5.2023.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Barna/ungdommene er tredjepersoner, og det innhentes samtykke både fra dem selv og foreldre til at de kan omtales.

Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen

<https://meldeskjema.sikt.no/63369d44-7c33-4a15-b1ac-487d024e08e7/vurdering>

1/2

- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

Ved bruk av databehandler (spørreskjemaleverandør, skylagring, videosamtale o.l.) må behandleren oppfylle kravene til bruk av databehandler, jf. art. 28 og 29. Bruk leverandører som din institusjon har avtale med.

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og eventuelt rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema> Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

VEDLEGG 2: INFORMASJONSSKRIV OG SAMTYKKEERKLÆRING

Informasjonsskriv

Vil du delta i vårt forskningsprosjekt?

Foreldres opplevelser av sin ungdoms bruk av sosiale medier

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke hvordan foreldre opplever sin ungdoms bruk av sosiale medier. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målet for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Vi er to masterstudenter som studerer sosialt arbeid med studieretning barnevern ved OsloMet. Vi holder derfor på med den avsluttende masteroppgaven som skal leveres i mai 2023. I denne masteroppgaven ønsker vi å fordype oss i hvordan foreldre opplever sin ungdoms bruk av sosiale medier. I dag er sosiale medier en stor del av ungdommers hverdag, og sosiale medier kan være til både nytte og glede, men det er også skyggesider. Vi er interessert i å utforske hvordan foreldre følger opp ungdommen sin på sosiale medier, sosiale mediers påvirkningskraft, erfaringer med sosiale medier, trygg bruk og kompetanse om sosiale medier.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Det er fakultetet for samfunnsvitenskap (SAM) ved OsloMet som er ansvarlig for prosjektet. Prosjektet er i samarbeid med CEDIC (Research Centre for Digitalisation of Public Services and Citizenship).

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

For å gjennomføre forskningsprosjektet ønsker vi å intervju foreldre som har ungdom i åttende-tiende klasse på ungdomsskolen. Vi skal intervju åtte foreldre for å få et innblikk i deres opplevelse av ungdom og sosiale medier.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å være med i prosjektet innebærer det å delta på et intervju som varer i ca. 1-1,5 time. Vi kommer til å spørre deg spørsmål knyttet til din ungdoms bruk av sosiale medier, og erfaringer generelt om sosiale medier. Vi ønsker å utforske dine opplevelser og tanker, og det er ingen svar som er rett eller galt. Det vil være spørsmål som du antakeligvis vil kjenne deg godt igjen i. Det vil bli tatt lydopptak under intervjuet.

Siden det stilles spørsmål som handler om din ungdoms bruk av sosiale medier, blir ungdommen en tredjepart i vår undersøkelse. Vi ønsker derfor at du opplyser ungdommen om din deltakelse i prosjektet. Det er også ønskelig at du deler dette informasjonsskrivet med han/henne. Det er for å sikre at ungdommen er klart informert om din deltakelse.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg dersom du ikke ønsker å delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil kun bruke opplysningene om deg til de formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Du eller tredjeparten vil ikke kunne gjenkjennes i den ferdige oppgaven. Det er kun oss to studentene, og vår veileder ved OsloMet som får tilgang til opplysninger vi henter inn. Navnet og kontaktopplysningene dine vil vi erstatte med en kode som lagres på en egen navneliste adskilt fra øvrige data. Du trenger ikke å oppgi navn på ungdommen din. I masteroppgaven vil alle navn og opplysninger bli anonymisert. Stedsnavn vil også bli anonymisert. Personopplysninger og transkriberte intervju vil oppbevares adskilt, på en datamaskin med passordbeskyttelse.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 15.mai.2023. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger slettes. Lydopptak og transkriberte intervjuer vil også slettes.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke. På oppdrag fra OsloMet har NSD vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien eller vil benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Veileder ved OsloMet Lars E. F. Johannessen, e-post: larsem@oslomet.no.
- Masterstudent Vibeke Husebø, e-post: vibeke.husebo@live.no
- Masterstudent Kine Henriette Mjåvatn, e-post: kinehenriette96@hotmail.com
- OsloMet personvernombud: Ingri S. Jacobsen, e-post: personvernombud@oslomet.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata på e-post: personverntjenester@sikt.no eller på telefon: 53 21 15 00.

Dersom du kan tenke deg å delta i prosjektet er det fint om du sender oss en tilbakemelding på e-post: kinehenriette96@hotmail.com eller vibeke.husebo@live.no

Med vennlig hilsen

Lars E. F. Johannessen
(Forsker/veileder)

Kine Henriette Mjåvatn og Vibeke Husebø
(Masterstudenter)

(Signert av prosjektleder, dato)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *foreldres opplevelser av sin ungdoms bruk av sosiale medier*, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i et intervju som varer i ca. 1-1,5 time
- lydopptak under intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles fram til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

VEDLEGG 3: INTERVJUGUIDE

Intervjuguide

Problemstilling: Hvordan forholder foreldre seg til sin ungdoms bruk av sosiale medier?

- Presentasjon av oss selv og hensikt med prosjektet
- Takke for deltakelse
- Kort gjennomgang om hva intervjuet omhandler
- Fortelle om hvem av oss som skal styre intervjuet
- Fortelle om lydopptak, årsaken til det og lagring av data
- Frivillighet ved deltagelse
- Tid som er satt av til intervjuet
- Anonymitet/taushetsplikt
- Eventuelle spørsmål og signering av samtykke

Bakgrunnsinformasjon:

- Kan du fortelle litt om deg selv? (kjønn, alder, partner, bosted og utdanning)
- Alder og kjønn på ungdommen?
- Hvordan vil du beskrive din ungdom?

Generelt om sosiale medier:

- Hva dukker opp i hodet ditt når jeg sier sosiale medier?
 - Er det flere positive ting du tenker på?
 - Er det flere negative ting du tenker på?
- Kan du si noe om hvilke plattformer du forbinder med sosiale medier? Hvorfor?
 - Er det også andre plattformer som tenker på, eller kun de du nevnte nå?
- Bruker ungdommen din sosiale medier? Hvilke?
 - Hva bruker ungdommen din sosiale medier til?
- Har du noen tanker om hvorfor sosiale medier er viktig for ungdommen din?

- Hvordan mye kan ungdommen din sammenlignet med andre ungdommer når det gjelder sosiale medier?
- Er det noen sosiale medier som utpeker seg positivt eller negativt? Hvilke og hvorfor?
- Gode eller dårlige/vanskelige erfaringer? Hvordan løste du dette? Hvorfor gjorde du det på denne måten?
- Snakker du med ungdommen din om skyggesider/positive sider ved sosiale medier? Hvorfor?
- Opplever du at ungdommen din forteller om egne erfaringer på sosiale medier? Hvorfor/hvorfor ikke?

Foreldre-ungdom-relasjon:

- Føler du at du som forelder er et forbilde for ungdommen din når det kommer til sosiale medier?
- Hva tenker du om din ungdoms bruk av sosiale medier?
- Vet du hva som skjer på de ulike mediene? Hvordan vet du det?
- Er det noen sosiale medier du skulle ønske at ungdommen din ikke hadde tilgang på? Hvilke? Hvorfor?
- Hvordan synes du at foreldre bør forholde seg til sin ungdom og sosiale medier?
- Har du noen tanker om hvor mye privatliv ungdommen din bør ha på sosiale medier?
- Noen sosiale medier tilbyr foreldrekontroll – bruker du dette? Hvorfor?
- Forventer ungdommen din å få privatliv på sosiale medier? Er det utfordrende?
- Opplever du at det er noe dilemma når det kommer til privatliv og din innblanding?
- Har dere regler hjemme angående sosiale medier? Hvilke? Hvorfor/hvorfor ikke?

Foreldrerollen:

- Føler du at samfunnet har noen forventninger til hvordan du skal forholde deg til din ungdoms bruk av sosiale medier?
 - Går det an å si litt mer om *hvem* som har disse forventningene?
- Får det noen konsekvenser dersom du ikke lever opp til forventningene?

- Snakker du og din partner like mye om sosiale medier med ungdommen?

Informasjon:

- Tilbyr skolen informasjon om hvordan man veileder ungdom og sosiale medier?
 - Hva tenker du om informasjonen du har fått? Savner du mer informasjon?
- Tilbyr skolen informasjon til ungdommene selv om sosiale medier? Hva slags?
- Får du informasjon fra andre plasser om sosiale medier?
 - Snakker du med andre foreldre om å ha en ungdom som bruker sosiale medier? Hva snakker dere om?
- Er du klar over tilgjengelige veiledere for foreldre på nett som handler om ungdommens bruk av sosiale medier? Bruker du disse?
- Tar du initiativ til å holde deg oppdatert selv? Hvordan? Hvorfor?
- Skulle du ønske du visste mer om sosiale medier som ungdommen din ferdes på? Hvorfor? Hvordan type informasjon?

Foreldrenes egne erfaringer:

- Bruker du selv sosiale medier? Hvilke? Hva bruker du de ulike sosiale medier til?
- Er du på de samme sosiale mediene som ungdommen din? Hvorfor?
- Snakker du med ungdommen din på sosiale medier? Hvordan?
- Hvordan henger du med på det digitale sammenlignet med ungdommen din?
 - Er det viktig å henge med? Hvorfor?
- Sammenlignet med barneskolen: Er det vanskeligere eller enklere å følge opp ungdommen på sosiale medier sammenlignet med før? Hvorfor?
- Er det andre enn deg som følger med på din ungdom på sosiale medier?

Avsluttende:

- Er det noe du ønsker å tilføye eller ønsker å si noe mer om?
- Er det noe du lurer på angående prosjektet vårt?
- Hvordan var det å delta?

VEDLEGG 4: SAMARBEIDSAVTALE

Samarbeidsavtale mellom Kine Henriette Mjåvatn og Vibeke Husebø

Hva forventer vi av hverandre når det gjelder bidrag til oppgaven? For oss er det viktig at begge to er like investert i oppgaven, og vi skal arbeide med oppgaven som en fulltidsjobb. Det betyr at vi også i perioden januar-mai 2023 har blitt enige om å nedprioritere våre deltidsjobber. Mandag til fredag, kl. 09-16 er forbeholdt skole, med mindre det oppstår nødvendig fravær. Begge har et ansvar for å følge opp avtaler som blir gjort oss i mellom. Disse avtalene har blitt opprettholdt gjennom hele skriveprosessen.

Hvordan vil vi samarbeide om datainnsamling og analyse? Vi ønsker å samarbeide om datainnsamling, og begge har et felles ansvar for å bidra til å rekruttere deltakere til studien. Vi ønsker å gjennomføre intervjuene sammen. Vi vil transkribere halvparten av intervjuene hver. I analyseprosessen ser vi for oss å analysere både alene og sammen. I etterkant av datainnsamling og analyse ser vi at fremgangsmåten vår fungerte godt, og var effektiv.

Hvordan planlegger vi å legge opp skrivearbeidet? Vi ser for oss at vi ønsker å fordele produksjon av tekst. Det viste seg at vi ikke valgte å gjøre det på denne måten, da det fungerte bedre for oss å utvikle all tekst sammen for å få til en flyt og en rød tråd i oppgaven. Vi synes det var mer effektivt å sitte med oppgaven sammen, og ha muligheter til å jevnlig diskutere datamaterialet og teksten. Begge to har deltatt like mye i skriveprosessen.

Hvordan ønsker vi å kommunisere? Vi ønsker å ha faste møter hver dag på ukedagene. Ellers må vi være tilgjengelig både på telefon og melding, med mindre annet er avtalt.

Har vi snakket om hvor mye innsats vi ønsker å legge inn i prosjektet og har vi sammenfallende ambisjoner for oppgaven? Vi ønsker begge to å legge ned mye innsats i oppgaveskrivingen, og vi har blitt enig om ambisjoner for karakter. Det betyr at vi går inn i denne oppgaven med samme mål. Arbeid på kvelder kan også påkomme, hvor sosiale ting eller annet må vike.

Hvordan tenker vi at vi skal løse uenigheter? Dersom det oppstår uenigheter må begge være åpne for samtale, og lytte til hverandre. Vi har blitt enig om at det skal være en lav terskel for å si ifra til hverandre dersom det er noe som oppstår. Vi er klar over at vi er to personer som kan være av ulike oppfattelser i skriveprosessen, derfor må begge gi og ta i situasjoner der vi er uenig. I etterkant ser vi at vi har løst uenigheter på en god måte, som har fungert godt for samarbeidet.